

การศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตบางขุนเทียน

สารนิพนธ์
ของ
วิรุฬ เกิดภักดี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2551

การศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตบางขุนเทียน

สารนิพนธ์
ของ
วิรุฬ เกิดภักดี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตบางขุนเทียน

บทคัดย่อ
ของ
วิรุฬ เกิดภักดี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2551

วิรุฬห์ เกิดภักดี. (2551). การศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียน. สารนิพนธ์ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ :
ดร.จรรุวรรณ พลอยดวงรัตน์.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน ของเครือข่ายที่ 71 กับเครือข่ายที่ 72 และความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีมโนทัศน์การสอนต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูผู้สอน จำนวน 238 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ประเมินค่า 5 ระดับซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94 สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ T-test แบบ Independent Samples

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน อยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับคือ การปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร การสรุปผลการดำเนินงาน การดำเนินการบริหารหลักสูตรและการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียนของเครือข่ายที่ 71 กับเครือข่ายที่ 72 พบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียนของเครือข่ายที่ 71 กับเครือข่ายที่ 72 ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีมโนทัศน์การสอนต่างกัน เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน พบว่า ครูที่มีมโนทัศน์การสอนต่างกัน มีความคิดเห็นในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน ไม่แตกต่างกัน

A STUDY OF SCHOOL'S CURRICULUM MANAGEMENT
IN KHET BANGKHUNTIEN BANGKOK'S SCHOOL

AN ABSTRACT
BY
WIROON KERDPAKDEE

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Education Administration
at Srinakharinwirot University

May 2008

Wiroon Kerdpakdee, (2008). A study of school's curriculum management in Khet Bangkhuntien Bangkok's school. Master's project. M. Ed. (Education Administration). Bangkok: Graduate School. Srinakharinwiroy University. Project Advisor: Dr. Jaruwan Ploydoungrut.

The purpose of this research was to study and compare school's curriculum management in Khet Bangkhuntien Bangkok's school cluster no.71 with cluster no.72. And teacher's opinion which have different concept of teaching. A multi stage stratified random sample of 238 teachers was drawn from Khet Bangkhuntien Bangkok's school cluster no.71 and cluster no.72. The instrument used was a 5-point rating scale questionnaire and has alpha reliability of 0.94. The statistics used for data analyses were percentage, mean, standard deviation and hypothesis test by T-test method (independent samples).

The research results were concluded as follows,

1. The practice mean score of the curriculum management in Khet Bangkhuntien Bangkok's school was at a high level in all aspects, i.e. Improve and develop of curriculum management, procedure summarize, curriculum management, follow inspect of demonstration and evaluation,
2. The comparison of curriculum management in Khet Bangkhuntien Bangkok's school cluster no.71 and cluster no.72 were not different.
3. The comparison of teachers which have different teaching concept had same opinion about curriculum management in Khet Bangkhuntien Bangkok's school.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและคณะกรรมการ
สอบได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่องการศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
มหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน ของ วิรุฬห์ เกิดภักดี ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการ
ศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....

(อาจารย์ ดร.จรรุวรรณ พลอยดวงรัตน์)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศาสตร์ แสงศักดิ์)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์)

.....กรรมการสอบสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร. ไพบุลย์ อ่อนมั่ง)

.....กรรมการสอบสารนิพนธ์

(อาจารย์ ดร.จรรุวรรณ พลอยดวงรัตน์)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.องอาจ นัยพัฒน์)

วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2551

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จด้วยดีเพราะได้รับการให้คำปรึกษา คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ในการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับงานวิจัยทั้งทางตรงและทางอ้อมจากคณาจารย์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.จรรุวรรณ พลอยดวงรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.ไพบุลย์ อ่อนมั่ง กรรมการสอบสารนิพนธ์

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านคือ อาจารย์ ดร.นิตย ไรจน์รัตนวณิชช์ อาจารย์ ดร.รุ่งทิวา แยมรุ่ง อาจารย์ ดร.เสกสรร ทองคำบรรจง ผอ.ยุทธพน โพธิ์พุดตาล และ ผอ.ไพบุลย์ กล่อมบรรจง ที่กรุณาตรวจสอบแบบสอบถามการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณผู้บริหารและครูโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครจำนวน 16 โรงเรียนในเขต บางขุนเทียนที่ให้ความกรุณาในการตอบแบบสอบถาม ตลอดจนผู้บริหารและครูโรงเรียนวัดโพธิ์ทอง สำนักงานเขตจอมทองที่ช่วยในการตอบแบบสอบถาม(Try Out) โดยเฉพาะ อ.กุลชน นิ่มทองคำ ที่ให้การสนับสนุนการศึกษาและช่วยในการประสานงานในการทำสารนิพนธ์ได้เป็นอย่างดี

คุณค่าและประโยชน์ของสารนิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบูรพาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

วิรุฬ เกิดภักดี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1.บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
สมมติฐานของการวิจัย.....	10
2.เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา.....	11
การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา.....	19
การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา.....	24
แนวทางการตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร.....	46
การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร.....	54
เครือข่ายโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร.....	57
โมเดลทัศน์การสอน.....	72
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	76
3.วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	85
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	85
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	86
การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือสำหรับการวิจัย.....	87
การเก็บรวบรวมเครื่องมือ.....	88
การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล.....	88
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	89
4.ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	90
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	90
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	90

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5.สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ.....	100
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	100
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	100
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	100
สรุปผลการวิจัย.....	101
อภิปรายผล.....	102
ข้อเสนอแนะ.....	105
 บรรณานุกรม	 106
 ภาคผนวก	 114
 ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์	 121

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	86
2	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเครือข่ายและมโนทัศน์การสอน ของครูผู้สอน.....	91
3	ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียนใน 4 ด้านคือ การดำเนินการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล การสรุปผลการดำเนินงานและการปรับปรุงพัฒนา การบริหารหลักสูตร.....	92
4	ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียนในการดำเนินการบริหารหลักสูตรโดยรวม และรายข้อ.....	93
5	ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียนในการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล โดยรวมและรายข้อ.....	95
6	ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียนในการสรุปผลการดำเนินงาน โดยรวมและรายข้อ.....	96
7	ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียนด้านการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร โดยรวมและรายข้อ.....	97
8	ผลการเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขต บางขุนเทียน จำแนกตามเครือข่ายโรงเรียน.....	98
9	ผลการเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงาน เขตบางขุนเทียน รายด้านจำแนกตามความคิดเห็นของครูที่มีมโนทัศน์การสอนที่ต่างกัน.....	99

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	10
2	แผนภูมิโครงสร้างระบบบริหารการศึกษาระดับกรุงเทพมหานคร.....	56

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อชีวิตของคนในชาติ ช่วยพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า มีเศรษฐกิจที่ดีอาจกล่าวได้ว่าการศึกษานี้เป็นรากฐานของการพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจ สังคมและประเทศชาติ

การศึกษาเป็นเครื่องมือในการสร้างคนให้มีคุณภาพ คนจะมีคุณภาพเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพในการจัดการศึกษาเป็นสำคัญ การจัดการศึกษาจะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ใน มาตรา 6 ได้กำหนดว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นกระบวนการต่างๆในการจัดการศึกษาจะต้องมุ่งสู่เป้าหมาย เดียวกัน

การจัดการศึกษาจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์เพราะยุทธศาสตร์เป็นแม่บทสำคัญในการจัดการศึกษาเปรียบเสมือนเครื่องชี้แนวทางว่า ควรจะดำเนินการจัดการศึกษาไปทางใดยุทธศาสตร์จะช่วย พัฒนาบุคคลในทุกๆด้าน ถ้าประเทศใดมียุทธศาสตร์ที่ดีมีความเหมาะสม มีความทันสมัยมีประสิทธิภาพและมีการบริหารยุทธศาสตร์ที่ดี คนที่ผ่านการเรียนหลักสูตรดังกล่าว ย่อมมีความรู้และมี ศักยภาพในการพัฒนาประเทศอย่างเต็มที่

การบริหารหลักสูตร นับว่าเป็นภารกิจที่สำคัญของสถานศึกษาในทุกๆระดับชั้น การนำ หลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพนั้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการบริหารจัดการที่ดี สอดคล้อง เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา การบริหารหลักสูตรเป็นกลไกและกระบวนการที่สำคัญอย่าง หนึ่งในการนำหลักสูตรสู่การเรียนการสอนในสถานศึกษาได้ตรงตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน การบริหารหลักสูตรถือเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร การ หลักสูตรหรือผู้จัดการหลักสูตร อาจกล่าวได้ว่า การบริหารหลักสูตรเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่าง หนึ่งในการพัฒนาหลักสูตร เป็นขั้นตอนในการนำแนวคิด ทฤษฎี ความเชื่อที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา สู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษา โดยที่เป้าหมายและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะบรรลุผลตามที่ระบุไว้ใน เอกสารหลักสูตรหรือไม่และมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ ศักยภาพในการบริหารจัดการของผู้ที่ เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างจริงจัง จึงถือว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และ ผู้เกี่ยวข้องจะต้องรับรู้เรื่องราวและมีความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร

การบริหารหลักสูตรผู้บริหารจะต้องเข้าใจหลักสูตรและส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีความเข้าใจ ตรงกัน กระตุ้นให้ครู ทำแผนการสอนหรือที่เรียกว่าแผนการจัดการเรียนรู้ คู่มือครู สนับสนุนให้ มี การวางแผนพัฒนาการเรียนการสอน เน้นกระบวนการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นคุณภาพความรู้

ความสามารถที่มีต่อเด็กเป็นเป้าหมาย มีระบบติดตามผลการปฏิบัติ ตรวจสอบ นำแนวทางแก้ไข ปัญหา อุปสรรค และมีการนิเทศภายในเพื่อปรับปรุงแก้ไขปฏิบัติงานให้ดีขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็น หลักสูตรแกนกลางของประเทศโดยมีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียน ให้สูงขึ้นสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้ บนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล รวมทั้งความสามารถในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อตามความถนัดและความสามารถของแต่ละ บุคคล ซึ่งมีหลักสูตรแกนกลางของประเทศเป็นกรอบทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาแต่ละแห่งจะต้องจัดทำหลักสูตรขึ้นเองให้สอดคล้องและสัมพันธ์กับหลักสูตร แกนกลางโดยสถานศึกษาจะต้อง สร้างความตระหนักให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและยอมรับ หลักการและแนวทางการจัดทำหลักสูตร การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจหลักสูตร การ จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการใช้หลักสูตร เป็นต้น มีการแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษา คณะต่าง ๆ ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการและตามความจำเป็นของสถานศึกษา (กรมวิชาการ. 2545 : 29)กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และ กำหนดให้โรงเรียนนาร่อง/เครือข่าย ใช้ในปีการศึกษา 2545 ส่วนโรงเรียนอื่นๆ ทุกโรงเรียนเริ่มใช้ในปีการศึกษา 2546 ซึ่งทุกโรงเรียนจะต้องดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของตนเองให้ สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและสนองปัญหา/ความต้องการของท้องถิ่น

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) ได้มีเกณฑ์การ พิจารณาเพื่อการประเมินภายนอกศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในมาตรฐานที่ 13 กำหนด ว่า สถานศึกษาต้องมีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่นมีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการ เรียนรู้ ตัวบ่งชี้ของมาตรฐานนี้คือ สถานศึกษามีหลักสูตรและเนื้อหาสาระการเรียนรู้ระดับท้องถิ่น เหมาะสมสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น มีเกณฑ์ในการ พิจารณา คือ สถานศึกษามีสาระการเรียนรู้ที่บูรณาการการเรียนรู้ระดับท้องถิ่นอย่างเหมาะสม มี สาระการเรียนรู้ครอบคลุมความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและสังคม และมีการปรับปรุงสาระการ เรียนรู้ให้เหมาะกับท้องถิ่น เพราะฉะนั้นการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญต่อ ความต้องการของชุมชน

กรุงเทพมหานครเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสังกัดกระทรวงมหาดไทย มีบทบาทหนึ่ง คือจัดการศึกษาให้กับเยาวชนในท้องถิ่น โดยมีสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานครเป็นหน่วยงานที่ทำ หน้าที่รับผิดชอบงานด้านการศึกษาในโรงเรียนระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ได้ กำหนดให้มีการรวมกลุ่มโรงเรียนขึ้นเรียกว่าเครือข่ายโรงเรียน (School Cluster) เพื่อให้โรงเรียนใน เครือข่ายเดียวกันได้มีโอกาสร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาในเครือข่ายของตน และสนับสนุนให้ แต่ละเครือข่ายได้มีการบริหารจัดการภายในอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นความร่วมมือ เชื่อมโยงประสานงานกัน ด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ช่วยเหลือเกื้อกูลเติมเต็มให้แก่กัน ทั้งการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อลด ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ สร้างความเสมอภาค ผู้นำที่มีความถนัดและเชี่ยวชาญในแต่ละด้านจะ

เป็นผู้นำในการพัฒนางานด้านนั้นๆ ซึ่งจะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้อยู่ภายใต้วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดขึ้นร่วมกัน โดยทุกโรงเรียนยังคงมีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการในโรงเรียนของตน

การรวมโรงเรียนเป็นเครือข่ายโรงเรียน (School Cluster) พิจารณาจากสภาพทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งของโรงเรียนที่ใกล้เคียงกันและสอดคล้องกับเขตพื้นที่การปกครอง จำนวนโรงเรียนในเครือข่ายแต่ละเครือข่ายมีประมาณ 4 – 8 โรงเรียน ซึ่งอาจคละกันระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก ในกรณีที่มีการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นใหม่ ก็จะจัดเข้าอยู่ในเครือข่ายโรงเรียนที่มีพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และพื้นที่ทางการปกครองเดียวกัน โรงเรียนภายในเครือข่ายจะคัดเลือกโรงเรียนหนึ่งขึ้นมาเป็นศูนย์เครือข่ายโรงเรียน ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมของการประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนในเครือข่ายของตน โดยผู้บริหารโรงเรียนศูนย์เครือข่ายทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานเครือข่าย

ปัจจุบันโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครมีการรวมกลุ่มโรงเรียนทั้งหมด 80 เครือข่าย สำนักงานเขตบางขุนเทียนได้รวมกลุ่มโรงเรียนมี 2 เครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายที่ 71 และเครือข่ายที่ 72 แต่ละเครือข่ายมี 8 โรงเรียน

ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนทั่วประเทศจะต้องดำเนินการจัดทำหลักสูตรขึ้นใช้เองเรียกว่าหลักสูตรสถานศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการได้มีกรอบหลักสูตรแกนกลางให้โรงเรียนจัดทำหลักสูตรโดยการยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียนและให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น โดยเริ่มใช้หลักสูตรสถานศึกษาของตนเองในปีการศึกษา 2546

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการยังได้กำหนดภารกิจในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาไว้ 7 ภารกิจ ได้แก่ ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร(ใช้หลักสูตร) ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ภารกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินงานและภารกิจที่ 7การปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร

โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครได้บริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวภารกิจที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดซึ่งภารกิจที่ 1-3 คือการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร โรงเรียนได้ดำเนินการมาแล้วหลายปีปัจจุบันโรงเรียนไม่ต้องทำภารกิจดังกล่าวแล้ว โรงเรียนทำเฉพาะภารกิจที่ 4-7 เพราะฉะนั้นจึงควรได้มีการติดตามผลและทบทวนศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาใน ภารกิจที่ 4-7 ได้แก่ การดำเนินการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล การสรุปผลการดำเนินงานและการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร ซึ่งเป็นภารกิจที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรงคือการนำหลักสูตรไปใช้กับนักเรียน เราถือว่านักเรียนคือผลผลิตของการบริหารหลักสูตร การบริหารหลักสูตรเป็นกลไกและกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งในการนำหลักสูตรสู่การเรียนการสอนได้ตรงตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ผลของการศึกษาจะได้เป็นข้อมูลให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปวางแผนปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อพัฒนาให้

สถานศึกษาสามารถบริหารหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียนใน 4 ด้านได้แก่ การดำเนินการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับติดตามและ ประเมินผล การสรุปผลการดำเนินงานและการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียน โดยตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียนใน 4 ด้านคือ การดำเนินการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับติดตามและ ประเมินผล การสรุปผลการดำเนินงานและการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียน จำแนกตามเครือข่าย
3. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียน จำแนกตามความคิดเห็นของครูที่มีนวัตกรรมการสอนที่ต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียนครั้งนี้ ผลการวิจัยจะทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล การสรุปผลการดำเนินงานและการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาสำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา สนับสนุนส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถบริหารหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาใน 4 ด้านคือ การดำเนินการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล การสรุปผลการดำเนินงานและการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียน ปีการศึกษา 2550 จำนวน 625 คน ซึ่งมีจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 16 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียน ปีการศึกษา 2550 จำนวน 238 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของเครซี่ / และ มอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608) จากนั้นใช้วิธีการสุ่ม

แบบแบ่งชั้น(Stratified Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นชั้นและจำนวนครูในโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่มโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละชั้น

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เครือข่ายโรงเรียนและมโนทัศน์การสอนของครู

1.1 เครือข่ายโรงเรียน

1.1.1 เครือข่ายที่ 71 ประกอบด้วย 8 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดหัวกระบือ โรงเรียนวัดท่าข้าม โรงเรียนวัดเสม็ดดำ โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ โรงเรียนวัดประชาบำรุง โรงเรียนหมู่บ้านเกาะโพธิ์ โรงเรียนวัดบัวผัน และโรงเรียนแก้วท่าบ่ออุปถัมภ์

1.1.2 เครือข่ายที่ 72 ประกอบด้วย 8 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบางขุนเทียน ศึกษา โรงเรียนวัดท่าแพ โรงเรียนวัดเลา โรงเรียนวัดสะแกงาม โรงเรียนวัดบางกระดี โรงเรียนศาลเจ้า โรงเรียนวัดกกและโรงเรียนคลองห้วยทราย

1.2 มโนทัศน์การสอน

1.2.1 ครูที่มีมโนทัศน์การสอน มาก

1.2.2 ครูที่มีมโนทัศน์การสอน ปานกลาง

1.2.3 ครูที่มีมโนทัศน์การสอน น้อย

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา 4 ด้าน

2.1 การดำเนินการบริหารหลักสูตร

2.2 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

2.3 การสรุปผลการดำเนินงาน

2.4 การปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร

นิยามศัพท์เฉพาะ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาเขียนเป็นนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1.การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษาในการนำหลักสูตรที่สถานศึกษาได้จัดทำขึ้นไปสู่การปฏิบัติหรือไปสู่การเรียนการสอน ประกอบด้วย การดำเนินการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล การสรุปผลการดำเนินงานและการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร

1.1 การดำเนินการบริหารหลักสูตร หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาในการวางแผนเตรียมการและดำเนินการใช้หลักสูตรโดยให้คำแนะนำแก่ครูผู้สอนในการวิเคราะห์ ทำความเข้าใจหลักสูตรที่จะนำไปใช้ให้มีความเข้าใจตรงกัน การจัดอบรมครูผู้ให้หลักสูตร การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร การให้บริการและสนับสนุนการสอนของครูโดยการจัดทำจัดหาเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอนตลอดจนการประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรเพื่อสร้างความเข้าใจและความรู้สึกที่ดีต่อหลักสูตร

1.2 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาในการติดตามตรวจสอบให้คำแนะนำและประเมินผลการใช้หลักสูตร ได้แก่ การตั้งคณะกรรมการนิเทศเพื่อวางแผนงาน/โครงการนิเทศในสถานศึกษา จัดทำรายงานการนิเทศให้ปรากฏเป็นหลักฐานในการประเมินผลการเรียนตามที่สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานครได้ให้แนวปฏิบัติของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครในการวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตลอดจนการนิเทศในเรื่องที่สำนักงานศึกษาให้ความสำคัญ ได้แก่ การจัดกระบวนการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนสู่ความเป็น SMART SCHOOL การประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน ความพร้อมในการรับการประเมินคุณภาพภายนอก การจัดกิจกรรมตามโครงการโรงเรียนรักการอ่าน การจัดกิจกรรมตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธและการจัดกิจกรรมที่เน้นทักษะการคิด

1.3 การสรุปผลการดำเนินงาน หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาในการสรุปผลการดำเนินงานการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ การประเมินผลการใช้หลักสูตรและมีการรายงานต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนเป็นประจำ

1.4 การปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาในการนำผลการดำเนินงานรวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาใน 2 ด้านคือ การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

2.หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง หลักสูตรที่โรงเรียนจัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ คุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน โดยนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มาเป็นกรอบ นำข้อมูลของสถานศึกษาและชุมชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหา จุดเด่น/เอกลักษณ์ของชุมชน และสังคม ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาประกอบในการกำหนดเป็นสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ของสถานศึกษา

3.โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตบางขุนเทียนและอยู่ในกำกับของสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 16 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดหัวกระบือ โรงเรียนวัดท่าข้าม โรงเรียนวัดเสม็ดดำ โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ โรงเรียนวัดประชานิรภัย โรงเรียนหมู่บ้านเกาะโพธิ์ โรงเรียนวัดบัวผ่น โรงเรียนแก้วท่าบ่ออุปถัมภ์ โรงเรียนบางขุนเทียนศึกษา โรงเรียนวัดกำแพง โรงเรียนวัดเลา โรงเรียนวัดสะแกงาม โรงเรียนวัดบางกระบือ โรงเรียนศาลเจ้า โรงเรียนวัดกกและโรงเรียนคลองห้วยทราย

4. เครือข่ายที่ 71 หมายถึง โรงเรียนจำนวน 8 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดหัวกระบือ โรงเรียนวัดท่าข้าม โรงเรียนวัดเสม็ดดำ โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ โรงเรียนวัดประชานิรภัย โรงเรียนหมู่บ้านเกาะโพธิ์ โรงเรียนวัดบัวผ่นและโรงเรียนแก้วท่าบ่ออุปถัมภ์ โดยบุคลากรที่อยู่ในโรงเรียนเครือข่ายทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในหลากหลายรูปแบบเพื่อให้เป็นหนึ่งเดียวกันในการ

เชื่อมโยงสร้างสัมพันธ์ สื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ร่วมกันในการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ ภายใต้ข้อตกลงหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ด้วยกลยุธมิตรและทัดเทียมกัน เน้นหลักการ “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลประโยชน์” โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ร่วมกันอย่างคุ้มค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อผู้เรียนแต่ทุกโรงเรียนยังคงมีความเป็นอิสระและมีเอกภาพในการบริหารจัดการโรงเรียนของตน

5. เครือข่ายที่ 72 หมายถึง โรงเรียนจำนวน 8 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบางขุนเทียนศึกษา โรงเรียนวัดกำแพง โรงเรียนวัดเลา โรงเรียนวัดสะแกงาม โรงเรียนวัดบางกระดี โรงเรียนศาลเจ้า โรงเรียนวัดกกและโรงเรียนคลองห้วยทราย โดยบุคลากรที่อยู่ในโรงเรียนเครือข่ายทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในหลากหลายรูปแบบเพื่อให้เป็นหนึ่งเดียวกันในการเชื่อมโยงสร้างสัมพันธ์ สื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ร่วมกันในการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ ภายใต้ข้อตกลงหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ด้วยกลยุธมิตรและทัดเทียมกัน เน้นหลักการ “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลประโยชน์” โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ร่วมกันอย่างคุ้มค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อผู้เรียนแต่ทุกโรงเรียนยังคงมีความเป็นอิสระและมีเอกภาพในการบริหารจัดการโรงเรียนของตน

6. ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูกรุงเทพมหานครที่ทำหน้าที่สอนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน ในปีการศึกษา 2550

7. มโนทัศน์การสอน หมายถึง การได้รับรู้หรือได้รับประสบการณ์ของครูทำให้เกิดความคิด ความเข้าใจในเรื่องของ ความหมายของการสอน ความหมายของหลักการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ ปรัชญาการศึกษา บริบททางการสอน ศิลปะการสอน ศาสตร์การสอน ทฤษฎีการสอน หลักการสอน แนวคิดทางการสอน ระบบการสอน รูปแบบการสอนและวิธีสอน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียน ผู้วิจัยนำแนวคิดของ กรมวิชาการได้กำหนดภารกิจของสถานศึกษาในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาใน 7 ภารกิจ ได้แก่ ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ภารกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินงานและภารกิจที่ 7 การปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร กรมวิชาการ(2545:7-27) ซึ่งภารกิจที่ 1-3 สถานศึกษาได้เตรียมความพร้อมและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษารวมทั้งได้วางแผนในการดำเนินการใช้หลักสูตรตั้งแต่ปี 2544 ปัจจุบันโรงเรียนไม่ต้องดำเนินการในส่วนนี้แล้ว ส่วนภารกิจที่ 4-7 ได้แก่ การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล การสรุปผลการดำเนินงาน และการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร ซึ่งเป็นภารกิจที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรงคือการนำหลักสูตรไปใช้กับนักเรียน เราถือว่านักเรียนคือผลผลิตของการบริหารหลักสูตร การบริหารหลักสูตรเป็นกลไกและกระบวนการ

ที่สำคัญอย่างหนึ่งในการนำหลักสูตรสู่การเรียนการสอนได้ตรงตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเฉพาะภารกิจที่ 4-7 เท่านั้นและได้กำหนดตัวแปรอิสระที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ เครือข่าย โรงเรียนและมโนทัศน์การสอนของครู

เนื่องจากสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานครเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครจำนวน 435 โรงเรียนซึ่งตั้งอยู่ใน 50 สำนักงานเขตทั่วกรุงเทพมหานคร ได้จัดกลุ่มโรงเรียนโดยพิจารณาจากสภาพทางภูมิศาสตร์ ที่ตั้งของโรงเรียนที่ใกล้เคียงกันและสอดคล้องกับเขตพื้นที่การปกครอง เรียกว่า เครือข่ายโรงเรียน จำนวนโรงเรียนในเครือข่าย แต่ละเครือข่ายมีประมาณ 4 – 8 โรงเรียน ซึ่งอาจละกันระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก ในกรณีที่มีการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นใหม่ จะจัดเข้าอยู่ในเครือข่ายโรงเรียนที่มีพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และพื้นที่ทางการปกครองเดียวกัน แต่ละเครือข่ายจะมีศูนย์เครือข่ายโรงเรียน คือ โรงเรียนที่ถูกคัดเลือกจากสมาชิกภายในเครือข่ายให้ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมของการประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนในเครือข่ายของตน ผู้บริหารโรงเรียนศูนย์เครือข่ายทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานเครือข่าย การจัดตั้งเครือข่ายโรงเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้โรงเรียนในเครือข่ายเดียวกันได้มีโอกาสร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาในเครือข่ายของตน และให้แต่ละเครือข่ายได้มีการบริหารจัดการภายในอย่างมีอิสระ เน้นความร่วมมือ เชื่อมโยงประสานงานกันด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ช่วยเหลือเกื้อกูลเติมเต็มให้แก่กัน ทั้งการใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ สร้างความเสมอภาค ผู้นำที่มีความถนัดและเชี่ยวชาญในแต่ละด้านจะเป็นผู้นำในการพัฒนางานด้านนั้นๆ ซึ่งจะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้อยู่ภายใต้วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดขึ้นร่วมกัน โดยทุกโรงเรียนยังคงมีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการในโรงเรียนของตน ปัจจุบันโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครมีจำนวน 80 เครือข่าย สำหรับสำนักงานเขตบางขุนเทียน มี 2 เครือข่ายคือ เครือข่ายที่ 71 และเครือข่ายที่ 72

เครือข่ายที่ 71 มีลักษณะทางกายภาพเป็นโรงเรียนที่มีพื้นที่อยู่ในย่านเกษตรกรรมเป็นลักษณะของชุมชนชนบท ประกอบด้วย 8 โรงเรียนได้แก่ โรงเรียนวัดหัวกระบือ โรงเรียนวัดท่าข้าม โรงเรียนวัดแสมดำ โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ โรงเรียนวัดประชาบำรุง โรงเรียนหมู่บ้านเกาะโพธิ์ โรงเรียนวัดบัวผ้นและโรงเรียนแก้วขำทับอุปถัมภ์

เครือข่ายที่ 72 มีลักษณะทางกายภาพเป็นโรงเรียนที่อยู่ในย่านของความเจริญอยู่ติดถนนใหญ่เป็นย่านของการค้าขายหรือชุมชนเมืองประกอบด้วย 8 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบางขุนเทียนศึกษา โรงเรียนวัดกำแพง โรงเรียนวัดเลา โรงเรียนวัดสะแกงาม โรงเรียนวัดบางกระดี โรงเรียนศาลเจ้า โรงเรียนวัดกกและโรงเรียนคลองห้วยทราย

ทั้งสองเครือข่ายมีลักษณะแตกต่างกัน เครือข่ายที่ 71 เป็นลักษณะของชุมชนชนบทส่วนเครือข่ายที่ 72 เป็นลักษณะของชุมชนเมือง การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาน่าจะมีความแตกต่างกัน เนื่องจาก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้เปิดแนวทางให้ชุมชนร่วมจัดทำหลักสูตรและการบริหารจัดการให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่กลมกลืนกับท้องถิ่น โดยให้ชุมชนมีส่วน

ร่วมในการกำหนดสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความต้องการของสังคมและชุมชน เมื่อชุมชนมีความแตกต่างกัน การกำหนดสาระของหลักสูตรสถานศึกษาก็ย่อมมีความแตกต่างกัน นอกจากนี้หลักสูตรสถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จากสถานการณ์จริง ความแตกต่างของลักษณะทางภูมิศาสตร์ของทั้งสองเครือข่ายแตกต่างกันการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนก็ต้องมีความแตกต่างกัน

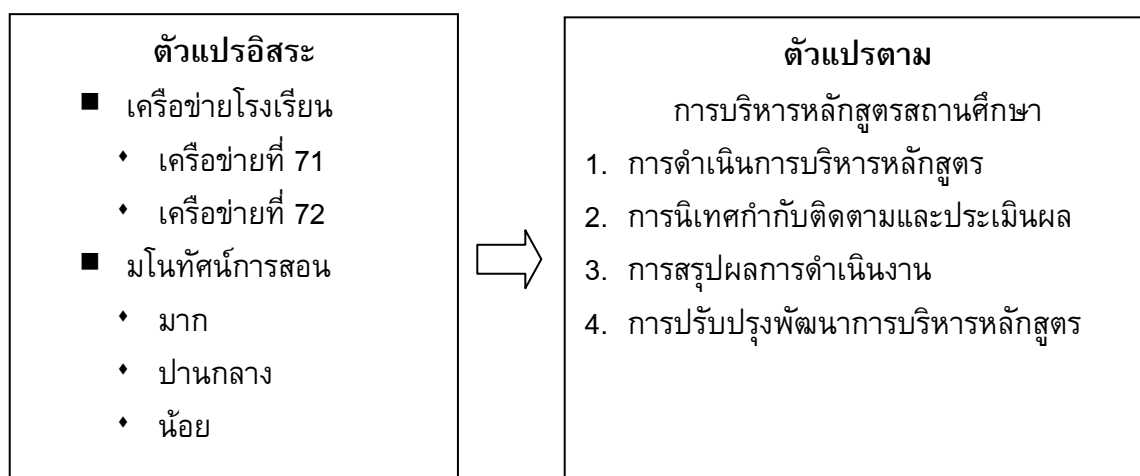
ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับมโนทัศน์การสอนนั้น มโนทัศน์มีลักษณะเป็น "ความคิดรวบยอด" ที่สรุปความเป็นหมวดหมู่ของสิ่งต่างๆไม่ว่าจะเป็นวัตถุ สิ่งของ คน สัตว์ หลักการและแนวคิดต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการตีความและทำความเข้าใจข้อมูลในรูปแบบต่างๆที่รับรู้ว่าเป็นอะไร หรือ หมายถึง เหตุการณ์หรือแนวความคิดที่มีองค์ประกอบพื้นฐานใกล้เคียงกันหมวดหมู่หนึ่ง แต่ละสิ่งในหมวดหมู่นั้นอาจมีความแตกต่างหลากหลายแต่มีลักษณะร่วมกันมากเพียงพอที่จะบอกได้ว่าสิ่งนั้นคืออะไร

สมองทำความเข้าใจเรื่องต่างๆที่รับรู้ โดยทำการจำแนกแยกแยะเป็นหมวดหมู่ เป็นความคิดรวบยอดของสิ่งต่างๆเก็บไว้ในความทรงจำระยะยาว เพื่อประโยชน์ในการทำความเข้าใจสิ่งใหม่ที่ประสาทสัมผัสรับรู้ การมีมโนทัศน์เรื่องต่างๆจำนวนมากจึงช่วยให้เราทำความเข้าใจข้อมูลที่เข้ามาใหม่ได้อย่างรวดเร็ว ช่วยสร้างความคุ้นเคยและความรู้สึกมั่นคงในการสนองตอบต่อสิ่งต่างๆรอบตัว ช่วยให้เราประเมินสภาพเมื่อต้องปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆรอบตัวมากยิ่งขึ้น

มโนทัศน์การสอนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ในการจัดการศึกษาและก่อให้เกิดทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆ ที่จะช่วยอธิบายธรรมชาติ และลักษณะสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ที่ดี และจะนำไปสู่การสอนอย่างมีทิศทางและเป้าหมายที่เหมาะสม

ครูที่มีมโนทัศน์การสอนเป็นผู้ที่มีความเข้าใจ มีความคิด มีจินตนาการต่อสิ่งๆหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งในภาพรวมตามที่ได้รับรู้หรือได้รับประสบการณ์จากสิ่งต่างๆเหล่านั้น โดยเฉพาะในเรื่องของความหมายของหลักการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ ปรัชญาการศึกษา บริบททางการสอน ศิลปะการสอน ศาสตร์การสอน ทฤษฎีการสอน หลักการสอน แนวคิดทางการสอน ระบบการสอน รูปแบบการสอน วิธีสอนและความหมายของการสอน ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าครูที่มีมโนทัศน์การสอนแตกต่างกัน จะมีความคิดเห็นในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาแตกต่างกัน จึงได้นำมาเป็นตัวแปรในการวิจัย ซึ่งสามารถเขียนเป็นภาพประกอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียน

ภาพประกอบ 1 : กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานเพื่อการวิจัยไว้ดังนี้

1. กลุ่มโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียนที่อยู่ในเครือข่ายต่างกัน มีการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา แตกต่างกัน
2. ครูที่มีมโนทัศน์การสอนต่างกัน มีความคิดเห็นในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน แตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

- 1.แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา
- 2.การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- 3.การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
- 4.การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร
- 5.เครือข่ายโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
- 6.โมเดลการสอน
- 7.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นตามสาระที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งกำหนดให้มีหลักสูตรแกนกลางของประเทศไทย ความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทย โดยหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจะมีมาตรฐานเป็นตัวกำหนดคุณภาพผู้เรียนมีลักษณะเป็นเอกภาพ มีความยืดหยุ่น จัดต่อเนื่องสิบสองปี เน้นความรู้คู่คุณธรรมและความเป็นไทยและความเป็นสากล สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้บรรลุตามมาตรฐาน โดยการจัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อความเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2545 : 1-2) ดังนั้นจึงเป็นบทบาทและภาระหน้าที่ของสถานศึกษาโดยตรงที่จะต้องแปลงหลักสูตรที่กำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานกลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ไปสู่รายละเอียดในการจัดการเรียนการสอน กล่าวคือสถานศึกษาจะต้องจัดทำหลักสูตรของตนเองที่สนองจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางยึดมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่นเข้าไป เพื่อจะได้แผนที่เป็นข้อกำหนดแนวทางและรายละเอียดในการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ และสภาพความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น ตลอดจนสนองความถนัดความสนใจและความสามารถของผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาศักยภาพ

ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตร (Curriculum) มีความหมายกว้างแล้วแต่จะมีผู้ให้ความหมายไว้ว่าอย่างไร คำว่าหลักสูตร (Curriculum) มาจากภาษาละติน “Currere” หมายถึง “Running Course” แปลว่า เส้นทางที่ใช้วิ่งแข่ง ต่อมาได้นำศัพท์นี้มาใช้ในทางการศึกษาว่า “Running Sequence of Course or Learning Experience” เป็นการ

เปรียบเทียบหลักสูตรกับสนามหรือเส้นทางที่ใช้วิ่งแข่งอันเนื่องมาจากการที่ผู้เรียนจะสำเร็จการศึกษา ในระดับใดหรือหลักสูตรใดก็ตาม ผู้เรียนจะต้องฝ่าความยากของวิชาหรือประสบการณ์การเรียนรู้ตามระดับขั้นที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เช่นเดียวกับนักวิ่งที่ต้องวิ่งแข่งและฝ่าอุปสรรคไปสู่ชัยชนะและความสำเร็จให้จงได้ (สุนีย์ ภูพันธ์. 2546 : 6)

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543: 25) ได้กล่าวว่าหลักสูตรมีความหมาย 3 ประการ คือ

1. หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎี หลักการและการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามที่มุ่งหมายไว้
2. หลักสูตรเป็นระบบในการจัดการศึกษา โดยมีปัจจัยนำเข้า (Input) เช่น ครู นักเรียน วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ การ (Process) ได้แก่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลผลิต(Output) ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสำเร็จทางการศึกษา เป็นต้น
3. หลักสูตร เป็นแผนการจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝนผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 9-14) ได้สรุปความคิดเกี่ยวกับความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรในฐานะที่เป็นวิชาและเนื้อหาสาระที่จัดให้แก่ผู้เรียน หมายถึงวิชาและเนื้อหาสาระที่จัดให้แก่ผู้เรียนในชั้นและระดับต่างๆ หรือกลุ่มวิชาที่จัดขึ้นด้วยวัตถุประสงค์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง
2. หลักสูตรในฐานะที่เป็นเอกสารหลักสูตรหมายถึง การที่คนกลุ่มหนึ่งจัดเอกสารให้คนอีกกลุ่มหนึ่ง ประกอบด้วย หลักการ โครงสร้าง เนื้อหาสาระ อัตราเวลาเรียน กิจกรรม ประสบการณ์และประเมินผลการเรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ
3. หลักสูตรในฐานะที่เป็นกิจกรรมต่างๆ ที่จะให้แก่ผู้เรียนหมายถึง การมองหลักสูตรในลักษณะกิจกรรมที่ครูและนักเรียนจัดขึ้น หรือกิจกรรมการเรียนการสอนชนิดต่างๆที่เตรียมไว้และจัดให้แก่แก่นักเรียน ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ประสบการณ์และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนด
4. หลักสูตรในฐานะแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่คาดหวังแก่นักเรียน หมายถึง แผนในการจัดการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติ โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และพฤติกรรมตามที่กำหนด
5. หลักสูตรในฐานะที่เป็นมวลประสบการณ์ หมายถึงประสบการณ์ทุกอย่างของนักเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบของโรงเรียน รวมถึงเนื้อหาวิชาที่ทางโรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน
6. หลักสูตรในฐานะที่เป็นจุดหมายปลายทางหมายถึง สิ่งที่สังคมมุ่งหวังหรือคาดหวังให้เด็กได้รับ กล่าวคือผู้ที่ศึกษาจนจบหลักสูตรไปแล้วจะมีคุณสมบัติอย่างไรบ้าง จะเกิดผลอย่างไรบ้าง
7. หลักสูตรในฐานะที่เป็นระบบการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนหมายถึง การมองหลักสูตรในฐานะที่เป็นแผนการเตรียมโอกาสของการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่จัดขึ้นโดยโรงเรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าโดยรวมเอาแผนย่อยๆที่เป็นโอกาสของการเรียนรู้ที่คาดหวังเข้าไว้ด้วย

น้ำทิพย์ งามสุทธา (2547 : 22) ได้กล่าวว่าหลักสูตรหมายถึง เนื้อหาที่เป็นรายวิชาที่จัดหรือกำหนดขึ้นให้ผู้รับการศึกษาได้เรียนจนสำเร็จการศึกษา และยังหมายถึงมวลประสบการณ์ที่ทางโรงเรียนจัดและกำหนดขึ้น

โดยมีจุดมุ่งหมาย แนวทาง วิธีการและเนื้อหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนนอกจากนี้หลักสูตรยังเป็นโครงการเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถและสอดคล้องกับความต้องการของการศึกษาหรือแผนการศึกษาแห่งชาติอีกด้วย

วัฒนาพร ระบับทุกษ์ (2545 : 64) กล่าวว่าหลักสูตรคือมวลประสบการณ์ ที่จัดให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และพัฒนา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

จากความหมายข้างต้นอาจสรุปได้ว่าหลักสูตรหมายถึง แผนซึ่งแสดงแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีทักษะ มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมและจริยธรรม ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้

ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง จึงต้องทำความเข้าใจในเรื่องของความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาให้ชัดเจนมีผู้ให้ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาไว้ดังนี้

ปัญญา แก้วกียูร; และ สุภัทร พันธุ์พัฒนกุล (2545 : 26) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาว่า หมายถึงหลักสูตรที่โรงเรียนได้ดำเนินการจัดทำหรือพัฒนาขึ้น โดยจัดทำองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรให้เป็นไปตามขอบข่ายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วจัดทำสาระหรือรายละเอียดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของโรงเรียน ชุมชน และท้องถิ่น รวมทั้งความถนัด ความสนใจ และความสามารถของนักเรียน หลักสูตรของแต่ละโรงเรียนจึงมีส่วนที่เป็นแกนกลางเหมือนกันแต่แตกต่างกันในส่วนที่เพิ่มเติมตาม วิสัยทัศน์ และความต้องการของบุคคลต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

กรมวิชาการ (2545 : 5) กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษาเป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสมซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข

กองวิจัยทางการศึกษา (2546 : 4) ได้ระบุไว้ว่าหลักสูตรสถานศึกษาหมายถึง หลักสูตรที่สถานศึกษาร่วมกับชุมชน ท้องถิ่น วัดและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจัดขึ้น โดยนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มาเป็นกรอบและนำข้อมูลของสถานศึกษาและชุมชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหา จุดเด่นเอกลักษณ์ของชุมชนและสังคมศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะอันพึงประสงค์มาประกอบในการกำหนดเป็นสาระและจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมสาระและมาตรฐานการเรียนรู้หรือรายวิชาได้ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวชุมชนสังคมและประเทศชาติ

สำนักพัฒนาการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมเขตการศึกษา 6 (2546 : 11) ได้กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษาหมายถึง หลักสูตรที่โรงเรียนจัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ เกิดการเรียนรู้สามารถนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติจนมีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข

วัฒนพร ระบุทฤษฏี (2545 : 2-3) ได้สรุปไว้ว่าหลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วยการเรียนรู้และประสบการณ์อื่นๆที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติมเป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละปีหรือภาค และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

สราวุธ อินทร์ตะ (2545 : 13) ให้ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาว่าเป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ซึ่งหลักสูตรสถานศึกษาเป็นหลักสูตรที่พัฒนามาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

สุรรัตน์ คำฟอย (2549 : 16) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาไว้ว่า เป็นแผนหรือแนวทางเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียน โดยมีการจัดทำเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่ผู้เรียนจะต้องเรียนในแต่ละปีหรือภาคไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ เจตคติและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาไว้พอสรุปได้ว่า หลักสูตรสถานศึกษาหมายถึง หลักสูตรที่โรงเรียนจัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ คุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน โดยนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 มาเป็นกรอบ นำข้อมูลของสถานศึกษาและชุมชนในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหา จุดเด่น/เอกลักษณ์ของชุมชนและสังคม ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาประกอบในการกำหนดเป็นสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ของสถานศึกษา บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของสังคมและความเหมาะสมกับสภาพของแต่ละท้องถิ่น

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

เมื่อวิทยาการต่างๆของสังคมและของโลกมีการเปลี่ยนแปลงไป นโยบาย ปรัชญาและแนวทางการพัฒนาการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป สังคมมีความต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเป็นหน่วยงานสำคัญที่มีหน้าที่จัดการศึกษา และเป็นแหล่งของการแสวงหาความรู้สำหรับผู้เรียน ชุมชนและสังคม จึงจำเป็นต้องมีหลักสูตรเป็นของตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคมนั้น ๆ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 27 จึงได้กำหนดให้สถานศึกษามีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้กำหนดหลักสูตรแกนกลางและให้สถานศึกษามีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ซึ่งเรียกว่า “หลักสูตรสถานศึกษา”

หลักสูตรสถานศึกษา เป็นแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุด รวมทั้งลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม อย่างมีความสุข หลักสูตรสถานศึกษาจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาของชาติ ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจึงต้องคำนึงถึงสิ่งสำคัญต่าง ๆ ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2545 : 5)

1. หลักสูตรสถานศึกษา ควรพัฒนาให้ผู้เรียน เรียนรู้อย่างมีความสุข มีความรู้ความสามารถมีทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ มีการคิดอย่างมีเหตุผล มีโอกาสใช้ข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีสื่อสาร และส่งเสริมให้ผู้เรียนอยากรู้ อยากเห็น มีความมั่นใจ มีกำลังใจในการเรียนรู้และเป็นบุคคลที่เรียนรู้ได้ตลอดเวลา

2. หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรมสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อบุคคลและสังคม สถานศึกษาต้องพัฒนาหลักคุณธรรมและความมีอิสระของผู้เรียน มีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูลและเป็นอิสระ เข้าใจในความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมโดยรวม สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรม มีความเสมอภาค มีความตระหนัก เข้าใจ และยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก

3. หลักสูตรสถานศึกษา ควรเกิดจากการที่สถานศึกษานำสภาพต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาจุดเด่นเอกลักษณ์ของชุมชน สังคม ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ มากำหนดเป็นสาระและจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนบนพื้นฐานของหลักสูตรแกนกลาง และเพิ่มเติมสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ หรือรายวิชาได้ตามความถนัด ความสนใจของผู้เรียน โดยความร่วมมือของทุกคนในโรงเรียนและชุมชน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ และแผนพัฒนาคุณภาพ เพื่อนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพ

4. หลักสูตรสถานศึกษา พัฒนามาจากข้อมูลสารสนเทศด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาและชุมชน ให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการระดมทรัพยากรทั้งของสถานศึกษาและชุมชนมาใช้อย่างคุ้มค่า เต็มตามศักยภาพ

บทบาทของหลักสูตรสถานศึกษา

1. เป็นข้อกำหนดที่ทุกคนในสถานศึกษาต้องปฏิบัติตาม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด และพัฒนาให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสถานศึกษาและท้องถิ่น
2. เป็นเอกสารที่บุคคลภายนอกหรือหน่วยงานต่าง ๆ มีไว้ใช้ประโยชน์ในกรณีที่ต้องการศึกษา การจัดการศึกษาของสถานศึกษา
3. เป็นเอกสารที่ใช้ประกอบการประเมินคุณภาพภายนอก เพื่อประเมินให้สอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติจริงของสถานศึกษา

การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร

ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาการกำหนดจุดประสงค์เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากขึ้นตอนหนึ่ง เพราะจะบอกถึงความมุ่งหวังว่าจะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและความรู้ความสามารถในลักษณะใด รวมทั้งยังเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้รวมทั้งการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดทำหลักสูตรจึงต้องพิจารณากำหนดจุดประสงค์อย่างรอบคอบ และกำหนดอย่างชัดเจนและเหมาะสม สอดคล้องกับปรัชญาและค่านิยมของสังคม สภาพปัญหา/ความต้องการของสังคมและผู้เรียน ตลอดจนมีความสมดุลระหว่างความรู้และทักษะหรือระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ

การจัดการศึกษาของประเทศไทยนั้นได้แบ่งระดับจุดประสงค์ของการศึกษา โดยขอบเขตของจุดประสงค์แต่ละระดับมีดังนี้ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539 : 59 – 61)

1.จุดประสงค์ของการศึกษาในระดับชาติ มักนิยมใช้คำว่า “เป้าประสงค์”(Goals) เป็นความมุ่งหมายระดับสูงสุดที่สะท้อนถึงปรัชญาและอุดมการณ์ของชาติในการจัดการศึกษา มีความหมายเหมือนกับ”Educational Aims”

2.จุดประสงค์ของการศึกษาในระดับการศึกษาหรือประเภทการศึกษา มักนิยมใช้คำว่า “จุดมุ่งหมาย” (Purposes) เป็นจุดประสงค์ปลายทางที่มุ่งหวังในระดับรองลงมาจาก “เป้าประสงค์” เป็นผลที่ต้องการจากการศึกษาในระดับหรือประเภทของการศึกษานั้นๆ

3.จุดประสงค์ของการศึกษาในระดับหลักสูตร มักนิยมใช้คำว่า “จุดหมาย” (Aims) เป็นความมุ่งหมายระดับรองลงมาจาก “จุดมุ่งหมาย” เป็นผลหรือคุณลักษณะต่างๆที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาตามหลักสูตรนั้นๆ เป็นจุดหมายที่ค่อนข้างแคบและเฉพาะกว่า “จุดมุ่งหมาย” เช่น ในระดับอุดมศึกษาซึ่งมีการแบ่งประเภทหรือสาขาวิชาเฉพาะมากมาย จุดหมายของหลักสูตรประเภทต่างๆ เช่น หลักสูตรสาขาวิชาบริหารการศึกษา หลักสูตรสาขานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ฯลฯ ซึ่งจะแคบและชัดเจนกว่าจุดมุ่งหมายของอุดมศึกษา

4.จุดประสงค์ของการศึกษาในระดับกลุ่มวิชา/กลุ่มประสบการณ์ มักนิยมใช้คำว่า “จุดประสงค์(ทั่วไป)” (Subject Area Objectives) ในแต่ละระดับการศึกษาจะพบว่ามีวิชาต่างๆซึ่งสามารถจัดเป็นกลุ่มวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ จุดประสงค์ของการศึกษาในระดับกลุ่มวิชา/กลุ่มประสบการณ์จึงเป็นผลที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเมื่อเรียนจบกลุ่มวิชา/กลุ่มประสบการณ์ต่างๆในระดับชั้นหรือหลักสูตรนั้นๆ จุดประสงค์ตั้งแต่ระดับนี้ลงไปจะมีความหมายชัดเจนและละเอียดถึงขั้นปฏิบัติได้ รวมทั้งยังเป็นจุดประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับครูและผู้เรียนมากที่สุด

5.จุดประสงค์ของการศึกษาในระดับรายวิชา มักนิยมใช้คำว่า “จุดประสงค์(รายวิชา)” (Course Objectives) เป็นผลที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเมื่อเรียนจบรายวิชานั้นๆ

6.จุดประสงค์ของการศึกษาในระดับการเรียนการสอน มักนิยมใช้คำว่า “จุดประสงค์การเรียนรู้หรือจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม” (Instructional Objectives or Behavioral Objectives) เป็นผลที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเมื่อเรียนจบหน่วยการเรียนรู้หนึ่งๆ (Units) หรือบทเรียนหนึ่งๆ (Lessons) ในห้องเรียน นิยมเขียนเป็นข้อความในรูปของพฤติกรรมที่สามารถวัดได้อย่างชัดเจน การเขียนหรือกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้มักจะขยายจากจุดประสงค์รายวิชา จุดประสงค์รายวิชา 1 ข้อสามารถครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้หลายๆข้อ และจุดประสงค์การเรียนรู้บางข้ออาจพิจารณาขยายจากจุดประสงค์ของรายวิชามากกว่า 1 ข้อก็ได้

ลักษณะของจุดประสงค์ในระดับต่าง ๆ

จุดประสงค์ของการศึกษาไม่ว่าระดับชาติ ระดับการศึกษา ระดับหลักสูตร ระดับกลุ่มวิชา/กลุ่มประสบการณ์ ระดับรายวิชาและระดับการเรียนการสอน สามารถจำแนกได้เป็น 3 ด้าน คือ

1. **ด้านความรู้หรือสติปัญญา** หรือที่เรียกว่า “พุทธิพิสัย” (Cognitive Domain) เป็นจุดประสงค์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาทางสมองหรือสติปัญญา โดยเริ่มตั้งแต่การที่บุคคลมีความสามารถในการจดจำ

เนื้อหาหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ แล้วนำสิ่งที่รู้(ความรู้) ไปสร้างให้เกิดความเข้าใจวิเคราะห์ สังเคราะห์ และ ประเมินผลในที่สุด แบ่งออกเป็น 6 ระดับโดยเรียงลำดับจากที่ซับซ้อนน้อยที่สุดไปหามากที่สุดดังนี้คือ

- 1.1 ความรู้ (Knowledge)
- 1.2 ความเข้าใจ (Comprehension)
- 1.3 การนำไปใช้/การประยุกต์ (Application)
- 1.4 การวิเคราะห์ (Analysis)
- 1.5 การสังเคราะห์ (Synthesis)
- 1.6 การประเมินผล (Evaluation)

2. ด้านเจตคติ/ความรู้สึนึกคิด หรือที่เรียกว่า “จิตพิสัย” (Affective Domain) เป็น จุดประสงค์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาทางด้านจิตใจความรู้สึกนึกคิดและเจตคติ โดยเริ่มตั้งแต่บุคคลรับประสบการณ์จาก สิ่งหนึ่ง ๆ และเกิดการรับรู้ในสิ่งนั้นๆ แล้วตอบสนองและให้คุณค่าต่างๆในสิ่งที่ตนรับรู้ จากนั้นจึงนำสิ่งที่ เป็น คุณค่าเหล่านั้นมาจัดเรียงเรียงเป็นระบบแล้วสร้างเป็นลักษณะนิสัยหรือบุคลิกตามคุณค่า แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยเรียงลำดับจากที่ซับซ้อนน้อยที่สุดไปหามากที่สุดดังนี้คือ

- 2.1 การรับ (Receiving)
- 2.2 การตอบสนอง (Responding)
- 2.3 การสร้างคุณค่า (Valuing)
- 2.4 การจัดระบบคุณค่า (Organizing)
- 2.5 การสร้างลักษณะนิสัยตามคุณค่า (Characterization by a Value or Value

Complex)

3. ด้านทักษะ หรือที่เรียกว่า “ทักษะพิสัย” (Psychomotor Domain) เป็นจุดประสงค์ที่ เกี่ยวกับการพัฒนาทางด้านทักษะในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยเริ่มตั้งแต่บุคคลรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า รวมทั้งการเคลื่อนไหวด้วยกล้ามเนื้อ แล้วเตรียมความพร้อมทางสติปัญญา ทางกายและทางอารมณ์ที่จะปฏิบัติหรือ ลงมือทำอย่างใดอย่างหนึ่ง จากนั้นจึงตอบสนองโดยแสดงออกด้วยการเลียนแบบหรือลองผิดลองถูกจนเกิดเป็น ทักษะนิสัย และพัฒนาเป็นทักษะขั้นสูงโดยการตอบสนองสิ่งที่ซับซ้อนขึ้น และสามารถแสดงการใช้ทักษะที่ ผสมผสานอย่างคล่องแคล่วและมั่นใจ แบ่งออกเป็น 5 ระดับโดยเรียงลำดับจากที่ซับซ้อนน้อยที่สุดไปหามากที่สุด ดังนี้คือ

- 3.1 การรับรู้ (Perception)
- 3.2 การเตรียมพร้อม (Set)
- 3.3 การสนองตอบตามแนวทางที่ให้ (Guided Response)
- 3.4 การเกิดทักษะนิสัย (Mechanism)

3.5 การสนองตอบสิ่งที่ซับซ้อน (Complex Overt Response)

การกำหนดจุดประสงค์ในระดับหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 66 – 68 ; อ้างอิงจาก ชำรง บัวศรี) กล่าวถึงหลักสำคัญที่พึงยึดถือในการกำหนดจุดประสงค์ในระดับหลักสูตรหรือ “จุดหมาย” ไว้ 8 ข้อดังนี้

1. ต้องสอดคล้องกับปรัชญาหรืออุดมการณ์ของสังคม การจัดทำหลักสูตรต้องกำหนดจุดหมายของหลักสูตร โดยยึดปรัชญาหรืออุดมการณ์ของสังคมด้วย

2. ต้องสอดคล้องและส่งเสริมค่านิยมของสังคม การจัดทำหลักสูตรจะต้องยึดเอาค่านิยมของสังคมเป็นรากฐานในการกำหนดจุดหมาย เช่น การให้ความเคารพต่อผู้ใหญ่ การแต่งกายสุภาพในที่ชุมชน การมีความกตัญญูต่อผู้มีอุปการคุณ เป็นต้น

3. ต้องมุ่งสนองความต้องการและแก้ปัญหาของสังคม การจัดทำหลักสูตรต้องวิเคราะห์ให้ละเอียดรอบคอบว่า สภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของสังคมคืออะไรและต้องเข้าใจว่าสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อยๆ ฉะนั้นปัญหาและความต้องการแต่ละระยะย่อมเปลี่ยนแปลงไป การจัดทำหลักสูตรจะต้องมองไปข้างหน้าว่าแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงจะเป็นอย่างไร แล้วกำหนดจุดหมายให้รับกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นนั้น

4. ต้องสนองความต้องการของผู้เรียน เกณฑ์ความต้องการของผู้เรียนได้มีการกำหนดไว้หลายลักษณะ ซึ่งการจัดทำหลักสูตรสามารถเลือกนำไปใช้ได้ตามความเหมาะสมดังนี้

4.1 กำหนดความต้องการโดยอาศัยความจำเป็นพื้นฐานเป็นหลัก ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 3 หัวข้อคือ

ก. ความต้องการทางร่างกาย หมายถึง ความต้องการตามธรรมชาติของบุคคล เช่น อาหาร น้ำ เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย เป็นต้น

ข. ความต้องการทางสังคม หมายถึง ความต้องการในด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ความรัก ความเป็นพวกเดียวกัน การเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นต้น

ค. ความต้องการทางบูรณาการส่วนตน หมายถึง ความต้องการที่จะสร้างพัฒนาการด้านจิตใจ เช่น ความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่าความมั่นใจในตัวเอง ความกล้าหาญที่จะทำในสิ่งที่ส่งเสริมคุณธรรมและความถูกต้อง เป็นต้น

4.2 กำหนดความต้องการโดยถือความต้องการปัจจุบันเป็นหลัก

4.3 กำหนดความต้องการโดยถือความต้องการเฉพาะเป็นหลัก

4.4 กำหนดความต้องการโดยยึดภารกิจในแต่ละขั้นของพัฒนาการเป็นหลัก

5. ต้องสอดคล้องและส่งเสริมจุดหมายของหลักสูตรระดับอื่น การกำหนดจุดหมายควรต้องคำนึงถึงจุดหมายของหลักสูตรระดับอื่นๆด้วย กล่าวคือต้องกำหนดจุดหมายของหลักสูตรประถมศึกษา มัธยมศึกษาและระดับอื่นๆให้สอดคล้องกัน

6. ต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้ การกำหนดจุดหมายจะมีผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับที่การนำไปปฏิบัติได้ ดังนั้นจะต้องกำหนดจุดหมายให้ชัดเจนไปเพื่อไม่ให้เกิดความไขว้เขวในการตีความ จุดหมายบางจุดหมายมีความหมายกว้างยากแก่การปฏิบัติ

7. ต้องให้มีความสมดุลระหว่างความต้องการของผู้เรียนและสังคม จุดหมายของหลักสูตรไม่ควรหนักไปทางด้านใดด้านหนึ่งในระหว่างความต้องการของผู้เรียนและสังคมมากเกินไป เพราะจะเกิดผลเสียได้

8. ต้องให้มีความสมดุลระหว่างความรู้และทักษะหรือระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ จุดหมายของหลักสูตรต้องให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้ในทฤษฎีและสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติได้

2. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ที่กำหนดโดยมุ่งจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกประเภทที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนให้บรรลุตามจุดหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางที่เป็นกรอบแนวทางให้สถานศึกษา นำไปจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาเอง ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ โดยมีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (กรมิวิชาการ. 2545 : 30 – 42) ดังนี้

1 การกำหนดวิสัยทัศน์ การกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อบ่งบอกว่าโลกและสังคมรอบ ๆ จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และสถานศึกษาจะต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไร จึงจะพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับยุคสมัย ซึ่งทำได้โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชน ร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษา แสดงความประสงค์อันสูงส่งหรือวิสัยทัศน์ ที่ปรารถนาให้สถานศึกษาเป็นสถาบันพัฒนาผู้เรียน ที่มีพันธกิจหรือภาระหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดงานหลักที่สำคัญ ๆ ของสถานศึกษา พร้อมด้วยเป้าหมายแผนปฏิบัติการและติดตามผล ตลอดจนจัดทำรายงานแจ้งสาธารณชน และส่งผลย้อนกลับให้สถานศึกษา เพื่อการปฏิบัติงานที่เหมาะสมตามหลักสูตรของสถานศึกษา และมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติที่กำหนดไว้

วิสัยทัศน์ เป็นเจตนาธรรมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคตที่พึงประสงค์ เป็นการคิดไปข้างหน้า มีเอกลักษณ์ สามารถสร้างศรัทธาและจุดประกายความคิดในสภาพการพัฒนาสูงสุด

ภารกิจ แสดงวิธีดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ และนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติต่อไป

เป้าหมาย กำหนดเป็นความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชนกำหนดลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม สถานศึกษาสามารถกำหนดได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมดังกล่าว ให้แก่ผู้เรียนเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ

2 การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมาย มาตรฐานการเรียนรู้และคุณภาพผู้เรียนตามที่กำหนดไว้โดยกระทรวงศึกษาธิการ สถานศึกษาจะต้องศึกษาโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลของสถานศึกษา และนำมากำหนดสาระการเรียนรู้ และเวลาเรียนให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และเป้าหมาย / จุดหมายที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้

โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย

สาระการเรียนรู้ / ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายวิชาหน่วยการเรียนรู้ครบ 8 กลุ่ม สาระรายปีหรือรายภาค ทั้งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและเพิ่มเติมตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น

- มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน
- กำหนดเวลาแต่ละกลุ่มสาระ หน่วยการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายปีหรือรายภาค

3 การจัดทำสาระของหลักสูตร

สาระการเรียนรู้เป็นการกำหนดมวลประสบการณ์ ทั้งที่เป็นเนื้อหาความรู้และการเรียนรู้ที่จะใช้เป็นสื่อ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดีงามขึ้นตามศักยภาพของแต่ละคน และสามารถบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรในการจัดทำสาระหลักสูตรแต่ละกลุ่มสาระดำเนินการดังนี้

กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ที่ระบุถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน และคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้น โดยที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน

กำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค ดังนี้ ช่วงชั้นที่ 1 ประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 ช่วงชั้นที่ 2 ประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 และช่วงชั้นที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปี และกำหนดจำนวนคาบเวลาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้นั้น ในการกำหนดจำนวนหน่วยกิตของสาระการเรียนรู้รายภาค ช่วงชั้นที่ 4 มัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 ใช้เกณฑ์การพิจารณาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน

สำหรับสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นวิชาเฉพาะของสายอาชีพหรือโปรแกรมเฉพาะทางอื่น ๆ ใช้เกณฑ์การพิจารณาคือสาระการเรียนรู้ที่ใช้ในเวลาจัดการเรียนรู้อยู่ระหว่าง 40 – 60 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต ทั้งนี้สถานศึกษากำหนดได้ตามความเหมาะสม และใช้เกณฑ์เดียวกัน

จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำเอาการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิต มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้ประกอบด้วยชื่อรายวิชา สถานศึกษากำหนดได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องสื่อความหมายได้ชัดเจน มีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชานั้น

4 การออกแบบการเรียนรู้

การจัดการศึกษาตามแนวคิดของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดการสร้างสรค์ความรู้ (Constructivism) ด้วยตัวผู้เรียนและการใช้สังคมเป็นสื่อเพื่อสร้างสรค์องค์ความรู้ ดังนั้นการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงต้องเน้นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างสรค์องค์ความรู้ด้วยตนเองภายใต้บริบทที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนจึงต้องวางแผนและเลือกสรรวิธีการสอนรูปแบบต่างๆที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่ตนสอนมากที่สุด (เอกรินทร์ สีมหาศาล. 2545 : 361) การวางแผนจัดการเรียนรู้และการกำหนดรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนภาระงานที่ผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร จึงเป็นเป้าหมายสำคัญของการออกแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามลำดับ

ประเด็นที่ต้องนำมาพิจารณาในการออกแบบการเรียนรู้คือ ผู้เรียนควรเริ่มต้นการเรียนรู้อย่างไร ผู้เรียนควรดำเนินการเรียนรู้ตามขั้นตอนและวิธีการอย่างไรบ้าง ผู้เรียนจำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้ ทักษะและการเรียนรู้อะไรบ้างที่จะนำผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จของการศึกษาความรู้ใหม่ และการสรุปเป็นองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ ผู้สอนจะดำเนินการอย่างไรให้ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ ทักษะและการเรียนรู้เพียงพอต่อการลงมือปฏิบัติการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้สอนจะต้องสรรหาทรัพยากรและเครื่องมือที่จำเป็นต่อการเรียนรู้อะไรบ้างและจะรู้ได้อย่างไรว่า การวางแผนจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมที่จะนำไปออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ในการออกแบบการเรียนรู้มีการดำเนินการดังนี้

การจัดการเรียนการสอน การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ การและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงนั้น ควรใช้รูปแบบ / วิธีการที่หลากหลายเน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้คู่คุณธรรม ทั้งนี้ ต้องพยายามนำการจัดการทางวิทยาศาสตร์ ไปสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาและการต่าง ๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม การบูรณาการ เป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกันยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกันหรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน และข้อที่ต้องคำนึงถึงในการออกแบบการเรียนรู้ตามที่ เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545 : 365) ได้กล่าวว่าต้องคำนึงถึงการเรียนรู้อย่างมีความสุข จะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความเข้าใจอย่างแท้จริงของผู้เรียน องค์ความรู้เกิดขึ้นจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ กันมิใช่จากแหล่งใดแหล่งหนึ่งเพียงแหล่งเดียว การเรียนรู้การรู้จัดว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง การเรียนรู้จะมีความหมายแก่ผู้เรียนต่อเมื่อผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ

ไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือในสถานการณ์จริงได้ และการเรียนรู้แบบองค์รวมเน้นการบูรณาการสาระการเรียนรู้และการเรียนรู้เข้าด้วยกัน โดยเรียนรู้จากสื่อที่อยู่ใกล้ตัว ท้องถิ่น ชุมชน สังคม ประเทศชาติ

การจัดการเรียนรู้ต้องยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ การค้นพบความรู้และคำตอบด้วยตนเอง เน้นการใช้การควบคู่กับผลงานและเน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน สื่อการเรียนรู้เป็นตัวกลางที่ใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้สอน และผู้เรียนเข้าใจในสิ่งที่ถ่ายทอดซึ่งกันและกันได้ผลดี และทำให้การเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามจุดประสงค์ที่ได้วางไว้ ซึ่ง ไสว พักขาว (2542 : 247) ได้กล่าวว่า การเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ควรคำนึงถึงว่า ผู้เรียนได้เรียนจากสื่อที่มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกับการเรียนการสอนโดยใช้สื่อ นั้น ผู้เรียนได้ลงมือกระทำในกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สื่อ นั้น สื่อต้องสร้างความสนใจ และช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ดี ผู้เรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสในการเรียนรู้หลายทาง (Multimedia) การเรียนรู้มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชน และแหล่งอื่น ๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง หรือนำสื่อต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวและในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้

5 การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนให้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง เป็นการพัฒนาที่สำคัญ สถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมายมีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ

กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษา ด้านการศึกษาต่อ และการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียน มุ่งเน้นพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิดช่วยกันทำช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ รวมถึงกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ รู้สิทธิหน้าที่ของตนเอง แบ่งตามความแตกต่างระหว่างกิจกรรมได้เป็น 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมพัฒนาความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียนและกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งสถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยวุฒิ ภาวะและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

6 กำหนดรูปแบบ วิธีการ เกณฑ์การตัดสิน เอกสาร หลักฐานการศึกษา

เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการศึกษาตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่า จบการศึกษามัธยมศึกษา และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ถือว่า จบการศึกษาระดับพื้นฐาน

เกณฑ์การผ่านการศึกษาแต่ละช่วงชั้น มีดังนี้

1) เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 และช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 จบจากการศึกษามัธยมศึกษา ผู้เรียนต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1.1) เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

1.2) ผ่านการประเมินคุณลักษณะการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

1.3) ผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

1.4) เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และผ่านเกณฑ์การประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2) เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 จบการศึกษาระดับพื้นฐาน ผู้เรียนต้องมีคุณสมบัติดังนี้

2.1) เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้หน่วยกิตครบตามหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนด และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2.2) ผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2.3) เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

เอกสารหลักฐานการศึกษา สถานศึกษาต้องพิจารณาจัดทำเอกสารการประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อใช้ประกอบการดำเนินงานด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามที่เห็นสมควร เช่น เอกสารแสดงผลการเรียนรู้ของผู้เรียน แบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในรายวิชาต่าง ๆ แบบรายงานการพัฒนาคุณภาพเป็นรายบุคคล ระเบียนสะสมแสดงผลการพัฒนาการด้านต่าง ๆ และแบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นต้น

7 พัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน

ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามจุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษา ควรพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุนต่าง ๆ ที่เอื้อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ ในเรื่องการพัฒนากระบวนการแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้และห้องสมุด การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพและเครือข่ายวิชาการ

8 การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

จากการดังกล่าวข้างต้น สถานศึกษาจะมีรายละเอียดที่ครอบคลุมภาระงานการจัดการศึกษาทุกด้าน ในขั้นนี้ จึงเป็นการวิเคราะห์และเรียบเรียง เพื่อให้เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่สมบูรณ์ประกอบด้วย

-วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย

-คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- โครงสร้างหลักสูตร
- รายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- การจัดการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้
- การวัดและประเมินผล
- การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

ทั้งนี้ สถานศึกษาอาจกำหนดหัวข้อเพิ่มเติม หรือเปลี่ยนแปลงได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม

3. การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

การบริหารหลักสูตรเป็นการนำการบริหารงานมาประยุกต์ใช้เพื่อให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ ช่วยให้การบริหารหลักสูตรสะดวกและรวดเร็วขึ้นผู้บริหารสามารถนำเทคนิคต่างๆมาใช้ในการปรับปรุงการทำงานให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของงาน

การบริหารหลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรสถานศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับปัจจัยการบริหารหลักสูตรอย่างเป็นระบบ (ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล ; และคนอื่นๆ. 2545 : 27)

บทบาทสำคัญประการหนึ่งของสถานศึกษาคือ สถานศึกษาต้องสร้างหลักสูตรของตนเองที่เรียกว่า หลักสูตรสถานศึกษา ทำให้ผู้บริหารและครูต้องทำหน้าที่เป็นนักพัฒนาหลักสูตร ซึ่งหมายถึงการสร้าง การใช้ และปรับปรุงหลักสูตร นอกเหนือจากหน้าที่ในการสอน เมื่อสถานศึกษาสร้างหลักสูตรแล้วในขั้นต่อไปเป็นการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งต้องมีการบริหารหลักสูตร เพื่อการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ (กรมวิชาการ. 2545 : 7) งานบริหารหลักสูตรมีกิจกรรมที่สำคัญได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การเตรียมบุคลากรในโรงเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดตารางสอน การจัดทำแผนการสอน การจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก การนิเทศและติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร การประชาสัมพันธ์หลักสูตรแก่ผู้ปกครองและชุมชน (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงศ์. 2539 : 156-157)

กรมวิชาการ (2539 : 9) กล่าวว่าการบริหารหลักสูตรผู้บริหารจะต้องเข้าใจหลักสูตรและส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีความเข้าใจตรงกัน กระตุ้นให้ครู ทำแผนการสอน คู่มือครู สนับสนุนให้มีการวางแผนพัฒนาการเรียนการสอน เน้นการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นคุณภาพความรู้ความสามารถที่มีต่อเด็กเป็นเป้าหมาย มีระบบติดตามผล การปฏิบัติ ตรวจสอบ และนำแนวทางแก้ไขปัญหา อุปสรรค และมีการนิเทศภายในเพื่อปรับปรุงแก้ไขปฏิบัติงานให้ดีขึ้น

ชูศรี สุวรรณโชติ (2542 : 226-229) ได้กล่าวถึง งานการบริหารและบริการหลักสูตรไว้ว่า บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ประกอบด้วยบุคคล 5 กลุ่ม คือ นักวิชาการ และนักพัฒนาหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าฝ่าย หัวหน้าหมวดวิชาหรือหัวหน้าสายวิชา ครูผู้สอนและบุคลากรอื่น โดยบทบาทหน้าที่ของบุคคล 5 กลุ่มนี้มีความแตกต่างกัน คือ นักวิชาการและนักพัฒนาหลักสูตรเป็นผู้ใช้หลักสูตรทางอ้อม คือ ทำหน้าที่ฝึกอบรมให้

ความรู้แก่ผู้บริหาร คณาจารย์ ศึกษานิเทศก์ หัวหน้าหน่วยงานย่อยในโรงเรียนและครู ทำหน้าที่นิเทศและตามผลการใช้หลักสูตรในสถานศึกษาและมีบทบาทส่งเสริมสนับสนุนการใช้หลักสูตร รวมทั้งการบริการเกี่ยวกับสื่อต่าง ๆ และวัสดุหลักสูตรผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการใช้หลักสูตรในสถานศึกษา จึงต้องมีความเข้าใจ สามารถให้ความรู้แก่ครูผู้สอนและถือเป็นหน้าที่ในการจัดวัสดุหลักสูตร สื่อ พร้อมกับการติดตามประเมินผล ประสานงานด้านหลักสูตรที่นำไปใช้ ส่วนของหัวหน้าฝ่าย หัวหน้าหมวดวิชาหรือหัวหน้าสายวิชา บุคคลกลุ่มนี้มีความใกล้ชิดกับหลักสูตรที่ใช้ในสถานศึกษามากขึ้น ต้องทำการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรในแต่ละหมวดวิชา พัฒนาครูในหมวดวิชานั้น ๆ กำกับดูแลให้ครูใช้หลักสูตรตามที่กำหนด วางแผนและจัดทำแผนการเรียน จัดหาสื่อและวัสดุหลักสูตร ในส่วนของครูผู้สอน ถือว่าเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลสูงสุด ครูจึงต้องรับการ จัดเตรียมให้พร้อม เพื่อการใช้หลักสูตรได้อย่างบรรลุเป้าหมายสูงสุดและบุคลากรอื่น ๆ หมายถึง ผู้ปกครอง นักเรียน วิทยากรประจำท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่น ก็มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรไปใช้ในมุมมองของงาน บริหารและบริการหลักสูตร

รุจิรี ภูสาระ (2545 : 154-159) ได้กล่าวถึง การบริหารหลักสูตรในด้านการบริหารงานวิชาการ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการจัดการหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้หลักสูตรการวางแผนดำเนินการอย่างมีการส่งเสริมของทุกกลุ่มทุกคน ในด้านการบริหารงานวิชาการ โดย ประการแรก ต้องจัดชั้นเรียนหรือการจัดกลุ่มผู้เรียน โดยจัดกลุ่มผู้เรียนเป็นชั้น จัดกลุ่มผู้เรียนตามความสามารถ และจัดกลุ่มผู้เรียนตามความสนใจ ประการที่สอง การจัดครูเข้าสอน อาจแบ่งได้เป็นการจัดครูประจำชั้น การจัดครู เน้นแนว การจัดครูประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้และการจัดครูสอนเป็นคณะ ฉะนั้นการบริหารงานหลักสูตรที่ใช้ใน สถานศึกษา ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของกลุ่มผู้เรียนและครูผู้สอนที่สอดคล้องกับจำนวนคุณภาพและปริมาณ ของตัวหลักสูตร ที่มีสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ตามที่ได้ดำเนินการวางแผนการทำหลักสูตรตั้งแต่เริ่มแรก

ความหมายของการบริหารหลักสูตร

การบริหารหลักสูตรมีลักษณะงานคล้ายกับการบริหารงานลักษณะอื่นๆในสถานศึกษา แต่อาจ แตกต่างกันในด้านวัตถุประสงค์ วิธีการและการประเมินผล การบริหารหลักสูตรมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

สำนักพัฒนาการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมเขตการศึกษา 6 (2546 : 18) กล่าวถึงการบริหารหลักสูตร ว่าหมายถึง การบริหารงานด้านวิชาการและการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการเตรียมการหลักสูตร การดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรและการประเมินผลหลักสูตร เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพสูงสุด

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 43) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรหมายถึง การบริหารงานการใช้ หลักสูตร แบ่งเป็น การเตรียมการ การดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรและการประเมินผลการเรียนการสอนตาม หลักสูตร

สันต์ ธรรมบำรุง (2527 : 157) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรเป็นการบริหารงานด้านวิชาการ และนำ หลักสูตรไปใช้ซึ่งเปรียบเสมือนการบริหารกิจการทุกชนิดในโรงเรียนเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียน การสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพที่สุด

กรมสามัญศึกษา (2527 : 137) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรคือ การที่ผู้บริหารโรงเรียนทำความเข้าใจโดยละเอียดในหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และเกณฑ์การจบหลักสูตร พร้อมทั้งหาช่องทางที่จะระดมทรัพยากรต่าง ๆ มาใช้ในการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามจุดหมายที่กำหนดไว้

สุรียะพันธ์ คำผวย (2549 : 30) ได้ให้ความหมายของการดำเนินการบริหารหลักสูตรไว้ว่า สถานศึกษามีการกำหนดแผนปฏิบัติการและปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ มีการกำหนดแนวทางการบริหารงานวิชาการและการบริหารงานทั่วไปเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ เช่น มีการจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ มีการประเมินคุณภาพโดยองค์กรภายนอกและมีการรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นประจำ

จากความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การบริหารหลักสูตรหมายถึง การวางแผน การอำนวยการ การประสานงาน การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ การจัดสรรทรัพยากร และการติดตามประเมินผลในการนำหลักสูตรไปใช้

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษามีลักษณะคล้ายกับการบริหารงานลักษณะอื่นๆ ในสถานศึกษา แต่อาจแตกต่างกันในด้านวัตถุประสงค์ วิธีการและการประเมินผล การบริหารหลักสูตรได้นำการบริหารงานมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ ภารกิจในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมีการกำหนดขั้นตอนต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการบริหารของสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2545 : 7-27) ได้กำหนดภารกิจของสถานศึกษาในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาใน 7 ภารกิจ ได้แก่

ภารกิจที่ 1	การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา
ภารกิจที่ 2	การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
ภารกิจที่ 3	การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร
ภารกิจที่ 4	การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)
ภารกิจที่ 5	การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล
ภารกิจที่ 6	การสรุปผลการดำเนินงาน
ภารกิจที่ 7	การปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร

โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้สร้างหลักสูตรสถานศึกษาของตนเองและได้เริ่มใช้ในปีการศึกษา 2546 ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการพร้อมกับโรงเรียนของสังกัดอื่นๆ ทั่วประเทศ โดยใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ส่วนปีการศึกษา 2547 ได้ใช้หลักสูตรสถานศึกษานี้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2 ส่วนปีการศึกษา 2548 ได้ใช้หลักสูตรสถานศึกษานี้ครบทุกชั้นเรียน ซึ่งภารกิจต่างๆตามที่กรมวิชาการได้กล่าวถึงทุกโรงเรียนน่าจะได้นำดำเนินการใน 7 ภารกิจดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าสถานศึกษาควรได้มีการทบทวนศึกษาในภารกิจต่างๆที่กรมวิชาการได้กำหนดเป็นแนวทางในการบริหารงานของสถานศึกษาว่า สถานศึกษาได้ดำเนินการในภารกิจใดไปมากน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคใด โดยเฉพาะภารกิจที่ 4-7 ได้แก่ การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้

หลักสูตร) การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล การสรุปผลการดำเนินงานและการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร ซึ่งเป็นขั้นตอนการนำเอาหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติหรือไปสู่การเรียนการสอน การบริหารหลักสูตรในการกิจดังกล่าวเกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนโดยตรงและถือว่านักเรียนเป็นผลผลิตของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา จึงจะศึกษาใน 4 การกิจดังกล่าวโดยละเอียดดังนี้

1.การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)

การดำเนินการบริหารหลักสูตรเป็นขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้เป็นการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายและเป็นกิจกรรมที่มีขั้นตอนการปฏิบัติหลายขั้นตอน วิธีการของกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้น่าจะเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรได้มีผู้กล่าวถึงการดำเนินการบริหารหลักสูตรไว้ดังนี้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 27) ได้กล่าวถึงการดำเนินการบริหารหลักสูตรว่า

1. สถานศึกษาควรมีการประเมินคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ
 - ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้
 - มีการบริหารจัดการที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน (School Base Management = SBM)
2. จัดให้มีการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาโดยองค์กรภายนอก
3. สถานศึกษามีการรายงานการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นประจำ (ปี/ภาค)

แนวทางการดำเนินการบริหารหลักสูตรจะสำเร็จได้สถานศึกษาจะต้องมีการประเมินคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ จัดให้มีการประเมินคุณภาพของโรงเรียนโดยองค์กรภายนอกและมีการรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อชุมชนเป็นประจำ

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 230-233) กล่าวถึงการดำเนินการบริหารหลักสูตรมีงานหลัก 3 ลักษณะคือ

1.การบริหารและบริการหลักสูตร ได้แก่ การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร ในการจัดครูเข้าสอน โดยต้องคำนึงถึงความรู้ความสามารถความสนใจความถนัด และประสบการณ์ตลอดจนความสมัครใจของครูแต่ละคน เพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตรแต่ละคนมีโอกาสได้ใช้ศักยภาพของตนให้เป็นประโยชน์ต่อการใช้หลักสูตรให้มากที่สุด สถานศึกษาต้องมีการบริการวัสดุหลักสูตร ได้แก่ เอกสารหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนทุกชนิดที่จัดทำขึ้น เพื่อให้ความสะดวกและช่วยเหลือครู ให้สามารถใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งการบริการหลักสูตรภายใน โรงเรียนซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการได้แก่ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆแก่ผู้ใช้หลักสูตร เช่น การบริการ ห้องสอนวิชาเฉพาะ บริการเกี่ยวกับห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน บริการเกี่ยวกับเครื่องมือในการวัดผลและ ประเมินผลและการแนะแนว เป็นต้น

2.การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ได้แก่ การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับ สภาพของท้องถิ่นอาจดำเนินการได้ในหลายลักษณะ ซึ่งบางลักษณะอาจจะทำการปรับหลักสูตรให้เป็นระบบมี กฎเกณฑ์ซึ่งทำโดยกรรมการหรือครูผู้สอนแต่ละคนก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจและขีดความสามารถของผู้ใช้ หลักสูตรนั้น นอกจากนี้สถานศึกษาควรมีการจัดทำแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้เป็นการขยาย รายละเอียดของหลักสูตรให้ไปสู่ภาคปฏิบัติ โดยกำหนดกิจกรรมและเวลาไว้อย่างชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้

3. การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ได้แก่ การจัดงบประมาณเพื่อการเรียนการสอน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงและยังประสิทธิผลตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ตลอดจนการสนับสนุนในเรื่องอาคารสถานที่ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญต่อการเรียนการสอน เนื่องจากสถานศึกษาแต่ละแห่งอาจมีปริมาณและคุณภาพของอาคารสถานที่แตกต่างกันผู้บริหารจำเป็นต้องวางแผนโครงการและแผนการใช้อาคารสถานที่ให้เหมาะสมโดยจะต้องสำรวจ ศึกษาวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบแล้วจึงวางแผนว่าควรจะดำเนินการอย่างไรจึงจะบรรลุผลตามเจตนารมณ์หรืออุดมการณ์ของหลักสูตรที่กำหนด

สังต์ อุทรานันท์ (2537: 260) ได้กล่าวถึงการดำเนินการบริหารหลักสูตรว่าเป็นขั้นตอนของการนำเอาหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติหรือไปสู่การเรียนการสอนในโรงเรียน การนำเอาหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยกิจกรรมและกระบวนการต่างๆหลายประเภท เช่น การจัดทำเอกสารและคู่มือการใช้หลักสูตร การเตรียมบุคลากร การบริหารหลักสูตร การดำเนินการสอนตามหลักสูตร การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร

สังต์ อุทรานันท์ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539 : 152-155 ; อ้างอิงจาก สังต์ อุทรานันท์, 2532 : 71-263) ได้กล่าวถึงงานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ว่ามีงานหลักอยู่ 3 งานคือ

1.งานบริหารและบริการหลักสูตร ประกอบด้วย งานเตรียมบุคลากร การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตรและการบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน

2.งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ประกอบด้วย การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนและการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

3.งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย การนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตร การจัดตั้งศูนย์วิชาการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 142-145) ได้กล่าวถึงแนวทางของผู้บริหารในการนำหลักสูตรไปใช้ มีดังนี้

1.ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรให้กระจ่าง เพื่อจะได้ให้คำแนะนำแก่ครูผู้สอนและวางแผนในการเตรียมการและดำเนินการใช้หลักสูตร

2.จัดเตรียมบุคลากรโดยวิธีการต่างๆ เช่น การประชุมชี้แจง การฝึกอบรม การประชุมสัมมนา เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรและการเรียนการสอนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ตลอดจนสนับสนุนให้บุคลากรมีโอกาสไปฝึกอบรมดูงานที่จัดโดยหน่วยงานต่างๆ

3.จัดครูเข้าสอนให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ความสนใจความถนัดและประสบการณ์ เพื่อจะได้จัดมวลประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.ให้บริการและสนับสนุนการสอนของครู โดยการจัดทำจัดหาเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนและการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อ

ต่อการเรียนการสอน เช่น การจัดห้องสมุดให้อยู่ในสภาพที่ครูและนักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้ เป็นต้น โดยเน้นถึงคุณประโยชน์และความสะดวกสบายในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนเป็นหลัก

5. ดำเนินการนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้เทคนิควิธีและเครื่องมือที่เหมาะสมเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6. ให้อำนาจและกำลังใจตลอดจนส่งเสริมความก้าวหน้าในหน้าที่การงานอย่างเหมาะสมและยุติธรรมโดยยึดระบบคุณธรรมเป็นสำคัญ

7. ประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรให้แก่นักเรียน ครูผู้สอน ผู้ปกครองและคนในชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจและความรู้สึกที่ดีต่อหลักสูตรและรับความร่วมมือที่ดีจากบุคคลทั้งในและนอกโรงเรียน โดยใช้วิธีการและสื่อที่หลากหลาย

8. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านการงานและการอยู่ร่วมกันในสังคม
สำหรับครูผู้สอนเป็นบุคคลที่อยู่ในฐานะผู้ใช้หลักสูตรโดยตรงและมีความสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ โดยมีแนวทางปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรให้กระจ่างและประชุมวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อพิจารณาหาจุดประสงค์ของหลักสูตรและเนื้อหาวิชาในแต่ละวิชา ตลอดจนเพื่อพิจารณาวางแผนการใช้แผนการสอนให้เหมาะสม

2. ทำความรู้จักผู้เรียนและวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่างๆของผู้เรียน เช่น ความรู้ ความสามารถ และปัญหาของผู้เรียนเพื่อหาทางพัฒนาผู้เรียนทั้งชั้นและรายบุคคล

3. ศึกษาแผนการสอนคู่มือครูให้เข้าใจอย่างแจ่มชัดก่อนทำการสอน

4. จัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนการสอนและเตรียมสื่อการสอนที่จะใช้ในการสอนแต่ละครั้งก่อนสอน

5. ศึกษาและลงมือปฏิบัติการสอนด้วยกลวิธีหลากหลายให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงมากกว่าการฟังและการอ่านเพียงอย่างเดียว

6. พัฒนวิธีการจัดการเรียนการสอนใหม่ ๆ และจัดกิจกรรมต่างๆที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนและเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

7. จัดสอนซ่อมเสริมแก่ผู้เรียนที่มีความจำเป็นต้องเรียน

8. ตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียนเป็นระยะๆ โดยใช้เทคนิควิธีและเครื่องมือที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น โรงเรียนและผู้เรียน

น้ำทิพย์ งามสุทธา (2547 : 39) ได้กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ว่าเป็นกระบวนการนำหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปใช้ในโรงเรียนเพื่อให้เกิดผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตรที่วางไว้ โดยการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดจนการจัดปัจจัยและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนเพื่อให้เอื้อต่อการเรียนการสอน

พิทักษ์ แก้วไผ่หม่อม (2550 : 35) กล่าวถึงการดำเนินการใช้หลักสูตรเป็นการร่วมมือประสานงาน และส่งเสริมงานวิชาการและการบริหารงานทั่วไป เพื่อให้การดำเนินการนำหลักสูตรของสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จตามจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

นอกจากนี้ ชำรง บัวศรี (สุนีย์ ภูพันธ์. 2546 : 9-14; อ้างอิงจาก ชำรง บัวศรี. 2504 : 165-195) ยังได้กล่าวถึงขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้ให้บังเกิดผลซึ่งมีวิธีการปฏิบัติที่มีหลักเกณฑ์และกระบวนการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีหลักการนำหลักสูตรไปใช้ดังนี้

1. มีการวางแผนและเตรียมการในการนำหลักสูตรไปใช้ บุคลากรที่เกี่ยวข้องควรศึกษา วิเคราะห์ ทำความเข้าใจหลักสูตรที่จะนำไปใช้ให้มีความเข้าใจตรงกัน เพื่อการปฏิบัติในทำนองเดียวกันและมีความสอดคล้องต่อเนื่องกัน

2. มีคณะบุคคลทำหน้าที่ประสานงานแต่ละขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้ นับแต่การเตรียมการ ด้านวิธีการ สื่อ การประเมินผล การจัดอบรมผู้ที่จะพัฒนาครู อบรมผู้ใช้หลักสูตรและการติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตร

3. การนำหลักสูตรไปใช้ต้องดำเนินการอย่างมีระบบ เป็นไปตามขั้นตอนที่วางแผนและเตรียมการไว้

4. คำนึงถึงปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การนำหลักสูตรไปใช้ประสบความสำเร็จ ปัจจัยนั้นได้แก่ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เอกสารหลักสูตร สถานที่ที่เป็นแหล่งความรู้และประสบการณ์ต้องเตรียมอย่างดีและพร้อมที่จะให้การสนับสนุน

5. ครูต้องได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่และจริงจังตั้งแต่ การอบรมให้ความรู้ความเข้าใจทักษะ และเจตคติ การให้การสนับสนุนด้านปัจจัยต่างๆ

6. การนำหลักสูตรไปใช้ ให้จัดตั้งหน่วยงานที่มีผู้ชำนาญการพิเศษเพื่อให้การสนับสนุนและพัฒนาครู ทำหน้าที่นี้เทศติดตามผลการนำหลักสูตรไปใช้

7. หน่วยงานและบุคลากรในฝ่ายต่างๆ ต้องปฏิบัติงานในบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มความสามารถ จะเป็นตัวบ่งชี้ว่าการนำหลักสูตรไปใช้จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว

8. ผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องมีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะๆ เพื่อจะได้นำ ข้อมูลต่างๆมาประเมินวิเคราะห์ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและการวางแผนทางในการนำหลักสูตรไปใช้ให้มีประสิทธิภาพ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2538 : 140-141) ได้ให้ความเห็นว่าในการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุมากที่สุด จะต้องศึกษาและวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรมีขั้นตอนดังนี้

1. การเตรียมวางแผนงานเพื่อใช้หลักสูตรใหม่ ผู้บริหารจะต้องศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรในเรื่อง จุดมุ่งหมายที่แท้จริง ความสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนและชุมชนความพร้อมของโรงเรียน ต่อการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การจัดหาวัสดุอุปกรณ์หลักสูตรและแหล่งข้อมูลต่างๆได้มีการจัดสรรงบประมาณได้

กระทำไว้อย่างชัดเจนแน่นอนมีอยู่ในแผนนโยบายหรือไม่ อาคารสถานที่ที่จะต้องปรับใช้กับหลักสูตรมีเพียงพอแล้วหรือยัง การเตรียมบุคลากรจะกระทำโดยวิธีใด

2. การเตรียมการจัดการอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรใหม่ จะต้องพิจารณาวางโครงการฝึกอบรมให้ชัดเจนและมีขั้นตอน ควรจะกระทำในรูปแบบใดระยะเวลาเพียงใดและวิทยาการที่จะช่วยเหลือเกี่ยวกับการอบรมได้แก่บุคคลใดบ้าง

3. การจัดครูเข้าสอน แม้ว่าครูจะผ่านการฝึกอบรมการใช้หลักสูตรมาแล้วก็ตาม การจัดครูเข้าสอนเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ

4. การจัดตารางสอน สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงคือความเหมาะสมในเรื่องต่อไปนี้ ระดับความยากง่ายของการเรียนรู้ วัสดุ ความสามารถของผู้เรียน การแบ่งเวลาสำหรับวิชาต่างๆ รวมถึงอัตราเวลาเรียนแต่ละภาคการศึกษา และรวมทั้งปีการศึกษาตลอดจนชั่วโมงการสอนของครูด้วย

5. การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนอันได้แก่ การทำโครงการสอน แผนการสอน พัฒนาคู่มือครูและสื่อการเรียน การมีวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนมาบริการได้ต้องอาศัยบุคคลหลายฝ่ายช่วยเหลือซึ่งก็ต้องเริ่มต้นจากการวิเคราะห์หลักสูตร การวางรูปแบบ การเลือกและการจัดหาไม่ว่าจะซื้อ จัดทำเองหรือรับแจกจากราชการก็ตามควรจะต้องให้มีข้อบกพร่องน้อยที่สุดสามารถแบ่งเบาภาระครูได้มากที่สุดและผู้เรียนได้รับผลประโยชน์มากที่สุด

6. เพื่อให้ประชาชนในชุมชนทราบว่าการใช้หลักสูตรใหม่นั้นลูกหลานของเขาหรือตัวเขาเองจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ในการเรียนรู้เจตคติ ค่านิยมและความสามารถในการแก้ปัญหา สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงอย่างมากในการประชาสัมพันธ์คือการสื่อความหมายเพราะชุมชนนั้นประกอบด้วยบุคคลหลายระดับที่มีพื้นฐานต่างกันและบางโรงเรียนจะขอความช่วยเหลือหรือความร่วมมือจากบุคคลในชุมชนนั้นเรื่องใดบ้างควรชี้แจงให้ชัดเจน

7. การจัดสภาพแวดล้อมและการเลือกสรรโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร ถ้าได้เลือกสรรอย่างดีจะก่อประโยชน์อย่างมากต่อครูและผู้เรียนอันได้แก่ สภาพแวดล้อมและกิจกรรมภายนอกห้องเรียน เช่น การศึกษานอกสถานที่ การบริการด้านวิชาการแก่ครูอาจจัดทำได้หลายรูปแบบ เช่น การส่งครูไปศึกษาอบรมระยะสั้นในเรื่องที่กำลังปฏิบัติอยู่เพื่อเสริมความเข้าใจให้มีทัศนะอันกว้างขึ้น การไปร่วมประชุมสัมมนา การไปศึกษาดูงานในโรงเรียนที่มีการพัฒนาหลักสูตรและการสอนในระดับเดียวกัน การเชิญวิทยากรมาสาธิตการฝึกปฏิบัติการบรรยายของแต่ละหัวข้อที่ครูต้องการ การส่งเสริมครูที่มีความชำนาญเฉพาะด้านให้มีโอกาสเผยแพร่ความรู้ซึ่งกันและกัน

8. การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญและต้องทำเป็นขั้นตอน ถ้าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกำหนดไว้อย่างชัดเจนการประเมินผลเพื่อปรับปรุงก็จะทำได้ง่ายและตรงจุดว่าการปรับปรุงควรจะเริ่มที่จุดใดบ้าง วิธีการที่จะทำนั้นอย่างไรและการประเมินผลหลักสูตรควรจะคำนึงถึงการประเมินผลทั้งในระยะสั้นและระยะยาวด้วย

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงการบริหารหลักสูตรพอสรุปได้ว่า การบริหารหลักสูตรเป็นขั้นตอนที่สถานศึกษานำหลักสูตรที่ได้สร้างขึ้นไปสู่ขั้นปฏิบัติหรือการเรียนการสอน ซึ่งสถานศึกษาจะต้องปฏิบัติตาม

แผนการที่กำหนดไว้ในกระทำการเรียนการสอนตามหลักสูตร สนับสนุนส่งเสริมการใช้หลักสูตร มีการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา มีการนิเทศติดตามตลอดจนการรายงานผลการบริหารงานของสถานศึกษา

2. การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

การนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผลการบริหารหลักสูตร สถานศึกษาควรศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษา วางแผนการนิเทศและสร้างเครื่องมือ ดำเนินการนิเทศเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงาน รวบรวม วิเคราะห์ สรุปและรายงาน การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลจะเกิดความสำเร็จ สถานศึกษาควรมีคณะกรรมการนิเทศภายในของสถานศึกษา มีแผนงานหรือโครงการนิเทศติดตามกำกับในสถานศึกษา มีเอกสารหลักฐานการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรที่เป็นปัจจุบัน มีรายงานการนิเทศปรากฏเป็นหลักฐานและมีระบบกำกับติดตามและประเมินผล

กรุงเทพมหานครโดยสำนักการศึกษาได้ดำเนินการพัฒนาการจัดระบบการนิเทศตรวจสอบ สร้างกลไกเพื่อพัฒนาให้เป็นที่ไปตามแผนงาน การนิเทศเพื่อแนะนำส่งเสริม การพัฒนาระบบประกันคุณภาพ การศึกษาในโรงเรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากรายงานการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ปี 2549 สำนักการศึกษาได้ดำเนินการในการนิเทศการศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 435 โรงเรียนโดยขอบเขตการนิเทศแบ่งเป็น 10 เรื่อง (สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร. 2550 : 56) ได้แก่

1. นิเทศการจัดการศึกษาโรงเรียนด้านการบริหาร
2. นิเทศการจัดการศึกษาโรงเรียนด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน
3. นิเทศการจัดการศึกษาโรงเรียนด้านการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนสู่ความเป็น SMART SCHOOL
4. นิเทศติดตามการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน
5. นิเทศติดตามการเตรียมความพร้อมในการรับการประเมินคุณภาพภายนอก
6. นิเทศติดตามการจัดกิจกรรมตามโครงการโรงเรียนรักการอ่าน
7. นิเทศติดตามการจัดกิจกรรมตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ
8. นิเทศติดตามการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
9. นิเทศติดตามการจัดกิจกรรมที่เน้นทักษะการคิด
10. นิเทศติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2546 : 9 - 11) ได้ให้แนวปฏิบัติในการวัดผลและประเมินผล การเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อให้โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครใช้เป็นแนวทางในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการวัดผลและประเมินผลการเรียน ทั้งในส่วนของ การวัดผลและประเมินผลระดับชั้นเรียน ระดับโรงเรียน ระดับชาติและการประเมินผลเพื่อตัดสินการผ่านช่วงชั้นหรือการจบหลักสูตร โดยมีกรอบการประเมินตามหลักสูตรแกนกลางและแนวดำเนินการในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่

สถานศึกษาจะต้องพิจารณานำไปกำหนดเป็นแนวปฏิบัติให้เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาของตน และกำหนดภารกิจในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา ดังนี้

1. การประเมินผลการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ สถานศึกษาจะต้องกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ กำหนดเกณฑ์สำหรับตัดสินการประเมินการผ่านผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายข้อ กำหนดเกณฑ์การประเมินให้ระดับผลการเรียนสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค ประเมินผลการเรียนระหว่างเรียนซึ่งเป็นการประเมินผลระดับห้องเรียน ประเมินตัดสินผลการเรียนสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคและประเมินสรุปผลการเรียนสาระการเรียนรู้ผ่านช่วงชั้น

2. การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นการประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนดภารกิจที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการ ได้แก่ กำหนดจุดประสงค์การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแต่ละกิจกรรม กำหนดเกณฑ์สำหรับตัดสินการผ่านกิจกรรมแต่ละกิจกรรมจำแนกเป็นเกณฑ์สำหรับตัดสินจุดประสงค์ของกิจกรรมแต่ละประการและเกณฑ์สำหรับตัดสินเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม ประเมินผู้เรียนระหว่างการทำงานกิจกรรม ประเมินตัดสินการผ่านกิจกรรมและประเมินสรุปผลการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านช่วงชั้น

3. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอื่นๆที่สถานศึกษากำหนดขึ้น เพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างคุณลักษณะอันดีให้แก่ผู้เรียนตามจุดเน้นของหลักสูตร ภารกิจที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการ ได้แก่ กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอื่นๆ ของสถานศึกษา กำหนดเกณฑ์สำหรับตัดสินการผ่านคุณลักษณะอันพึงประสงค์แต่ละประการ กำหนดแนวทางและวิธีการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา ดำเนินการประเมินการแสดงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวทางและวิธีการที่สถานศึกษากำหนด ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปีหรือรายภาค และประเมินตัดสินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ผ่านช่วงชั้น

4. การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน เป็นการประเมินความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนของผู้เรียนตามจุดเน้นของหลักสูตร ภารกิจที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการ ได้แก่ กำหนดมาตรฐานการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน สำหรับหลักสูตรของสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น กำหนดเกณฑ์สำหรับตัดสินผลการประเมินมาตรฐานการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนแต่ละประการ กำหนดแนวทางและวิธีการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ประเมินความสามารถการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนรายปีหรือรายภาค ประเมินตัดสินความสามารถการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนผ่านช่วงชั้น

5. การประเมินตัดสินผลการเรียนผ่านช่วงชั้น จบการศึกษาภาคบังคับหรือจบหลักสูตร เป็นการประเมินตัดสินผลการเรียนให้ผู้เรียนที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามเกณฑ์ให้เป็นผู้ผ่านช่วงชั้น จบการศึกษาภาคบังคับและจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6. การประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ เป็นการจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่ศึกษาอยู่ในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษา

ปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติด้วยวิธีการ เครื่องมือประเมินมาตรฐานระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดในแต่ละปี

7.การเทียบโอนผลการเรียน เป็นการประเมินผลการเรียน ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของผู้เรียนที่ศึกษาจากสถานศึกษาอื่นหรือรูปแบบการศึกษาอื่นให้เป็นส่วนหนึ่งของผลการเรียนของผู้เรียนตามหลักสูตรของสถานศึกษา

8.การจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา เป็นการจัดทำเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนของผู้เรียน เพื่อเป็นข้อมูลแสดงผลการดำเนินการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง และเป็นเอกสารหลักฐานแสดงวุฒิทางการศึกษาของผู้เรียน

9.การจัดการซ่อมเสริมผลการเรียน เป็นการจัดแนวทางการปรับปรุงแก้ไขผู้เรียนที่มีข้อบกพร่องในการเรียนด้านต่างๆ ให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาการตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร เพื่อความสำเร็จในการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา

10. การกำกับติดตามและประเมินผลการประเมินผลการเรียน เป็นการวางระบบและแผนงานการตรวจสอบการดำเนินการประเมินผลการเรียนของผู้มีหน้าที่รับผิดชอบฝ่ายต่างๆ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นได้ทันเหตุการณ์

11. การรายงานผลการประเมินผลการเรียน เป็นการรายงานผลการดำเนินการประเมินผลการเรียนระดับต่างๆ ให้ผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับทราบความก้าวหน้าและผลการเรียนของผู้เรียน เพื่อให้ทุกฝ่ายใช้เป็นข้อมูลร่วมกันในการปรับปรุงการเรียนของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สอนและการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่วางไว้

12. การจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการประเมินผลของสถานศึกษา เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการดำเนินการประเมินผลการเรียน และภารกิจต่างๆของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน ให้การประเมินผลการเรียนของสถานศึกษามีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ถูกต้อง ยุติธรรมและมีผลการดำเนินงานที่น่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับทั้งด้านสังคมและกฎหมายจากทุกฝ่าย ซึ่งสถานศึกษาอาจจัดทำเป็นระเบียบของสถานศึกษาได้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 27) ได้กล่าวถึงการนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผลของสถานศึกษา ดังนี้

1.1 การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาและงานวิชาการภายในสถานศึกษา

1.2 การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาและงานวิชาการภายนอกสถานศึกษา

สำหรับตัวชี้วัดที่บ่งบอกถึงความสำเร็จสถานศึกษาต้องมีคณะกรรมการนิเทศภายใน มีแผนงาน/โครงการนิเทศติดตามกำกับในสถานศึกษา มีเอกสารหลักฐานการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรที่เป็นปัจจุบัน มีรายงานการนิเทศปรากฏเป็นหลักฐานตลอดจนมีระบบกำกับติดตามและประเมินผล

นอกจากนี้ยังได้กล่าวกระบวนการนิเทศเพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนและพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาสามารถกำหนดขั้นตอนได้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เนื่องจากการดำเนินการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีการกำหนดตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ ดังนั้นในการนิเทศติดตามผลและประเมินผลจึงจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จ ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการนิเทศ คณะผู้นิเทศจะต้องศึกษาวิเคราะห์ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จรวมทั้งขอบข่ายการนิเทศด้วย

ขั้นตอนที่ 2 สืบหาข้อมูลพื้นฐาน / สภาพการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา การสืบหาข้อมูลพื้นฐาน / สภาพการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในการกิจ 7 การกิจที่ได้กำหนดไว้ เพื่อช่วยให้ทราบจุดอ่อนจุดแข็งของสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนิเทศโดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

- สร้างเครื่องมือสำรวจสภาพการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
- ดำเนินการสำรวจสภาพการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
- บันทึกผลการสำรวจสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 สรุปสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา คณะผู้นิเทศและบุคลากรหลักของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถานศึกษาร่วมกันสรุปสภาพการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในแต่ละภารกิจ โดยชี้ให้เห็นถึงสภาพการดำเนินการในภารกิจต่างๆ มีประเด็นใดบ้างที่สถานศึกษาได้ดำเนินการไปแล้ว ประเด็นใดบ้างที่กำลังดำเนินการและประเด็นใดบ้างที่ยังไม่ได้ดำเนินการ รวมทั้งชี้ให้เห็นถึงจุดเด่น จุดแข็งในการดำเนินการของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 การวางแผนนิเทศ มีขั้นตอนดังนี้

1. ร่วมกันสรุปถึงความต้องการ / ความจำเป็นในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามภารกิจต่างๆที่กำหนดไว้
2. ร่วมกันสรุปความต้องการ / ความจำเป็นในการวางแผนพัฒนาการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
3. ร่วมกันหาทางเลือกและวิธีการแก้ปัญหา ดังนี้
 - ร่วมกันวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา
 - ร่วมกันหาทางเลือกที่หลากหลาย
 - ผู้นิเทศนำเสนอทางเลือกที่ประสบความสำเร็จ
 - ผู้รับการนิเทศเลือกทางเลือกที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาและสภาพความพร้อมของสถานศึกษา

- ผู้รับการนิเทศระบุความต้องการและความคาดหวังจากผู้นิเทศ
- ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศวางแผนร่วมกันในการส่งเสริม สนับสนุนช่วยเหลือ

รวมทั้งกำหนดเวลาในการนิเทศ เช่น กำหนดจุดประสงค์ของการนิเทศ กำหนดกิจกรรมการนิเทศ กำหนดสื่อ เครื่องมือการนิเทศ กำหนดวิธีการนิเทศ กำหนดเป้าหมายที่จะนิเทศ

ขั้นตอนที่ 5 การนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เมื่อได้มีการวางแผนการนิเทศและเตรียมการต่าง ๆ แล้ว ให้ดำเนินการนิเทศตามขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจจะปรับปรุง / ยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ขึ้นอยู่กับผู้นิเทศ

ขั้นตอนที่ 6 ประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา หลังจากที่คุณนิเทศและบุคลากรหลักของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสถานศึกษาได้ดำเนินการนิเทศพัฒนาคุณภาพการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในแต่ละภารกิจไปได้ช่วงระยะเวลาหนึ่ง (ประมาณ 2 เดือน) ก็ดำเนินการประเมินผลโดยใช้เครื่องมือตรวจสอบสภาพการดำเนินการ มาสำรวจสภาพดำเนินการของสถานศึกษาอีกครั้งเพื่อประเมินว่า สถานศึกษาได้มีการพัฒนาการดำเนินการไปอย่างไรบ้าง มีจุดเด่น จุดอ่อนในการดำเนินงานประเด็นใดบ้าง มีปัญหา / อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินการอะไรบ้าง

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการประเมิน การสรุปผลการประเมินเป็นการสรุปสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา หลังจากที่คุณนิเทศและผู้รับการนิเทศได้ร่วมกันนิเทศเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ตามแผนและได้มีการประเมินผลเก็บข้อมูลต่างๆเรียบร้อยแล้ว เป็นการสรุปเปรียบเทียบให้เห็นผลการพัฒนาจากการสำรวจสภาพการดำเนินการของสถานศึกษาครั้งแรก

ในการดำเนินการนิเทศของสถานศึกษาผู้นิเทศจะต้องบันทึกข้อมูลต่างๆ ทั้งปัจจัยกระบวนการ และผลการนิเทศเพื่อการรายงานผลการนิเทศของผู้นิเทศในโอกาสต่อไป

สาลี รักสุทธี (2544: 30-32) ได้กล่าวถึงการประเมินหลักสูตรว่าเป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการ การจัดทำ ทดลองใช้และผลของการใช้หลักสูตรตลอดจนการตัดสินใจคุณค่าและคุณภาพประสิทธิภาพของหลักสูตร มีจุดมุ่งหมายเพื่อพิจารณาและตรวจสอบคุณค่าของหลักสูตรว่าเมื่อนำไปใช้แล้วสนองจุดประสงค์ตามที่หลักสูตรระบุหรือไม่ เพื่อพิจารณาและตรวจสอบองค์ประกอบของหลักสูตรด้านหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนตลอดจนการวัดผลประเมินผลว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ เพื่อตรวจสอบข้อดีข้อบกพร่องส่วนที่แก้ไขปรับปรุง เพื่อตัดสินใจบริหารหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ในทิศทางที่ถูกต้องหรือไม่ และเพื่อติดตามประเมินและตรวจสอบผลผลิตจากหลักสูตรคือผู้เรียนว่ามีการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่หลักสูตรคาดหวังหรือไม่

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545 : 257-258) กล่าวถึงการวัดผลและประเมินผลมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการทำงานของครูสอนและผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ เป็นการวัดตามสภาพจริงคือสอนอย่างไรวัดอย่างนั้น โดยใช้ตัวชี้วัด(Benchmark) ตามมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ เป็นภาระงานสำคัญที่สถานศึกษาเป็นผู้ประเมินเอง ออกแบบเอง จึงต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดผลและประเมินผลยึดหลักการจัดการตามวงจรคุณภาพของ Demming (PDCA) ซึ่งบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องเข้าใจและยึดถือปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกัน ตามมาตรฐานตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเป็นเป้าหมายสูงสุด ดังนั้นการประเมินผลต้องครอบคลุมทั้งระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษาและระดับชาติ

พิทักษ์ แก้วในเมฆ (2550: 35-36) กล่าวถึงการประเมินหลักสูตรว่าเป็นกระบวนการพิจารณาถึงคุณค่า คุณภาพความสำคัญของหลักสูตรและกระบวนการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและได้สรุปการประเมินหลักสูตรว่าหมายถึง กระบวนการพิจารณาถึงคุณค่า คุณภาพความสำคัญของหลักสูตรและกระบวนการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการตัดสินใจและตัดสินใจคุณค่า ทำให้ทราบคุณค่าและคุณภาพของหลักสูตรว่ามีส่วนดีส่วนด้อยอย่างไร บอกให้ผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักสูตรทราบว่าหลักสูตรที่สร้างนั้นมีความเหมาะสมเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่

สัจด์ อุทรานันท์ (2532: 30-31) กล่าวถึงการนิเทศภายในสถานศึกษาแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1.งานนิเทศทั่วไป เป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานต่างๆ ที่ไม่ใช่การเรียนการสอน

2.งานนิเทศการสอน เป็นการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อและนวัตกรรมทางการศึกษา การวัดและประเมินผล

สุรวิทย์ คำฝอย (2549 : 31) ได้กล่าวถึงการนิเทศกำกับติดตามประเมินผลว่า สถานศึกษาสามารถศึกษาปัญหาและความต้องการของบุคลากรจากการบริหารหลักสูตรภายในสถานศึกษา มีการวางแผนการนิเทศและสร้างเครื่องมือที่นำมาใช้ในการประเมินผล รวมถึงสถานศึกษาสามารถดำเนินการนิเทศได้ตามแผนที่วางไว้

บรรพต สุวรรณประเสริฐ (2544: 54 – 55) ได้กล่าวถึงการประเมินผลหลักสูตรว่าหมายถึงการพิจารณาเกี่ยวกับการประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ขอบเขตของหลักสูตรคุณภาพในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตัวผู้เรียน สมรรถภาพในตัวผู้เรียนที่สัมพันธ์กับสิ่งที่สำคัญในรายวิชาต่างๆ เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในหลักสูตร

รุ่ง แก้วแดง (2544: 37) ได้ให้ข้อเสนอแนะของการตรวจสอบประเมินผลไว้ว่าการประเมินผลเป็นกลไกสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานที่ผ่านมา บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใดต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดบ้างในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาก็เช่นกันผู้บริหารและครูเข้าใจถึงผลของการประเมินจะทำให้การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 234) กล่าวถึงการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลว่า การนิเทศการใช้หลักสูตรหรือนิเทศการจัดการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงหลักสำคัญของการนิเทศคือ การให้คำแนะนำช่วยเหลือ ไม่ใช่การคอยตรวจสอบเพื่อจับผิดแต่ประการใด โดยลักษณะเช่นนี้ผู้นิเทศจำเป็นจะต้องสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีกับผู้รับการนิเทศ การดำเนินการนิเทศจะต้องดำเนินไปด้วยบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตยและร่วมมือกัน ในส่วนของการติดตามและการประเมินผลการใช้หลักสูตรจะต้องมีการวางแผนไว้ให้ชัดเจนว่า จะทำการประเมินส่วนใดของหลักสูตร ถ้าการวางแผนเกี่ยวกับการประเมินไม่ชัดเจนเมื่อมีความต้องการจะทำการประเมินในหัวข้อนั้นๆหรือส่วนนั้น บางครั้งอาจจะกระทำไม่ได้เพราะการเก็บข้อมูลบางอย่างขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของระยะเวลาและกิจกรรมที่ทำตามลำดับขั้นตอนและต่อเนื่อง ดังนั้นการวางแผนเพื่อการประเมินหลักสูตรจะต้องชัดเจนและจะใช้วิธีการประเมินอย่างไรจึงจะได้ผลเป็นภาพรวมที่สามารถนำมาอธิบายได้ว่า สิ่งใดเป็นบรรยากาศหรือสภาวะ

แวดล้อมที่เอื้ออำนวยหรือไม่เอื้ออำนวย เท่าที่ดำเนินการใช้หลักสูตรไปแล้วบรรลุถึงสิ่งที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด สามารถตอบสนองความมุ่งหมายหลักที่กำหนดไว้หรือไม่

3. การสรุปผลการดำเนินงาน

การดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรมและ ค่านิยมอันพึงประสงค์ ประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่ายมาร่วมมือประสานงานกันพัฒนาผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม บุคคลเหล่านั้นจำเป็นต้องได้รับการรายงานผลการประเมินเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงาน จึงจะสามารถทำการ พัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพซึ่ง กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 27) ได้กล่าวถึงการสรุปผลการดำเนินงานในการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา ดังนี้

- 1) มีการรายงานต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนเป็นประจำ
- 2) มีการประเมินผลการใช้หลักสูตร

สถานศึกษาสรุปผลการดำเนินงานและเขียนรายงานโดยเก็บรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงาน รายงานผลการดำเนินงานพร้อมจัดส่งตามระยะเวลาที่กำหนด นำผลการรายงานเผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและ สาธารณชนรับทราบและเขียนรายงานสรุปผลการดำเนินงาน ทั้งนี้สถานศึกษาควรมีการรายงานต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและ ชุมชนเป็นประจำตลอดจนมีการประเมินผลการใช้หลักสูตร

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 250-251) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินผลหลักสูตรที่ได้ทำการ ประเมินผลแล้วสรุปผลเพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรนั้น โดยดูว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นสามารถสนอง วัตถุประสงค์ที่หลักสูตรต้องการหรือไม่ สนองความต้องการของผู้เรียนและสังคมอย่างไร
2. เพื่ออธิบายและพิจารณาว่า ลักษณะส่วนประกอบต่างๆของหลักสูตรในแง่ต่างๆ เช่น หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนและการวัดผล สอดคล้องกันหรือไม่หรือสนองความต้องการหรือไม่
3. เพื่อตัดสินว่าหลักสูตรมีคุณภาพดีหรือไม่เหมาะสมหรือไม่ เหมาะสมกับการนำไปใช้มี ข้อบกพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไขอะไรบ้าง
4. เพื่อตัดสินว่าการบริหารงานด้านวิชาการและการบริหารงานด้านหลักสูตร มีความถูกต้องหรือไม่ เพื่อหาแนวทางแก้ไขระบบบริหารหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ให้มีประสิทธิภาพ
5. เพื่อติดตามผลผลิตจากหลักสูตรคือ ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลักจากผ่าน กระบวนการทางการศึกษามาแล้วตามหลักสูตร ว่าเป็นไปตามความมุ่งหวังหรือไม่
6. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่างๆในหลักสูตร
7. เพื่อช่วยในการตัดสินว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปหรือควรปรับปรุงพัฒนาในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเพื่อยกเลิกการใช้หลักสูตร

4. การปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 27) ได้กล่าวถึงการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา ดังนี้

- 1) สถานศึกษานำผลการดำเนินงานรวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ นำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาการบริหารหลักสูตร
- 2) สถานศึกษาดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สถานศึกษาควรนำข้อมูลและปัญหาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาในปีต่อไปโดยนำผลการติดตามและรายงานผลการประเมินไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

สุรรัตน์ คำฟอย (2549 : 34) ได้สรุปการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตรว่าหมายถึง การที่สถานศึกษานำผลการดำเนินงานรวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ นำมาใช้เป็นข้อมูลเพื่อดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารหลักสูตรเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 257-258) กล่าวถึงประโยชน์ของการประเมินหลักสูตรไว้ดังนี้

1. ทำให้ทราบว่าหลักสูตรที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นมีจุดดีหรือจุดเสียตรงไหน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนปรับปรุงได้ถูกต้อง ส่งผลให้หลักสูตรมีคุณภาพดียิ่งขึ้น

2. สร้างความน่าเชื่อถือและความมั่นใจและค่านิยมที่มีต่อสถานศึกษาให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน

3. ช่วยในการบริหารทางด้านวิชาการ ผู้บริหารจะได้รู้ว่าควรตัดสินใจและสนับสนุนช่วยเหลือหรือบริการทางใดบ้าง

4. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษา

5. ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสถานศึกษามากยิ่งขึ้น

6. ทำให้ผู้ปกครองทราบความเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ เพื่อหาทางส่งเสริมและปรับปรุงแก้ไขร่วมกัน

7. ช่วยให้การประเมินผลเป็นระบบ ระเบียบ

8. ช่วยชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของหลักสูตร

9. ช่วยให้สามารถวางแผนการเรียนในอนาคตได้

กรมวิชาการ (2545 : 43-49) ได้ให้แนวทางการตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษาดังนี้

1. การตรวจสอบวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย

วิสัยทัศน์เป็นภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตที่วางอยู่บนพื้นฐานความจริง บ่งบอกภารกิจของสถานศึกษา วิสัยทัศน์ที่ดีต้องมีความชัดเจนสอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา เกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย เป็นความต้องการของท้องถิ่นและมีระยะเวลาที่แน่นอน

วิธีการตรวจสอบทบทวนสถานศึกษาควรจัดให้มีคณะกรรมการเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิสัยทัศน์และภารกิจของสถานศึกษา ศึกษาวิเคราะห์วิสัยทัศน์และภารกิจรวมทั้งสอบถามสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง

แนวทางการตรวจสอบวิสัยทัศน์ ภารกิจ

- วิสัยทัศน์มีความสอดคล้องกับสภาวะปัจจุบันหรือไม่
- วิสัยทัศน์ที่กำหนดได้จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องหรือไม่
- วิสัยทัศน์มีเป้าหมายที่ชัดเจนรองรับหรือไม่
- ข้อกำหนดภารกิจเป็นการสะท้อนความคิดและการปฏิบัติงานของสถานศึกษาและชุมชนหรือไม่

แนวทางการตรวจสอบเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

- เป้าหมายสอดคล้องกับวิสัยทัศน์การจัดการศึกษาหรือไม่
- เป้าหมายมีความชัดเจนและสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษา
- เป้าหมายครอบคลุมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนอย่างน้อยเพียงใด

2. การตรวจสอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดีเหมาะกับสังคมไทย โดยสถานศึกษาสามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นของชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นกรณีเฉพาะ นอกเหนือหรือเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระต่างๆ

สถานศึกษาต้องกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งได้แก่ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่สถานศึกษาต้องการปลูกฝังให้แก่ผู้เรียนเป็นกรณีเฉพาะนอกเหนือหรือเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชาต่างๆ ตามสภาพปัญหาและความต้องการ ทั้งนี้อาจพิจารณากำหนดจากคุณลักษณะ จริยธรรมและค่านิยมที่อยู่ในสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระต่างๆ หรือพิจารณากำหนดขึ้นมาใหม่ก็ได้

สถานศึกษาต้องปลูกฝังและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังกล่าวตลอดมา ขณะที่จัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ต่างๆทั้งโดยตรง คือในกรณีที่คุณลักษณะอันพึงประสงค์เหล่านั้นได้มีการกำหนดให้เป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค หรือโดยอ้อมด้วยการสอดแทรกใน ขณะที่จัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ต่างๆในกรณีที่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังกล่าว ไม่ได้มีการกำหนดให้เป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค

แนวทางการตรวจสอบ

- คุณลักษณะอันพึงประสงค์กำหนดตามสภาพปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมของผู้เรียนหรือไม่

- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการและความจำเป็นของชุมชนมากน้อยเพียงใด

3. การตรวจสอบโครงสร้างของหลักสูตร

- สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายของสถานศึกษามากน้อยเพียงใด

- สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตรการศึกษานั้นพื้นฐานมากน้อยเพียงใด

- เวลาที่กำหนดในแต่ละกลุ่มสาระมีความเหมาะสมกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี หรือรายภาคมากน้อยเพียงใด

- สัดส่วนเวลาระหว่างสาระการเรียนรู้พื้นฐาน กับเพิ่มเติมมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

- สัดส่วนเวลาที่กำหนดระหว่างสาระการเรียนรู้กับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

4. การตรวจสอบรายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

- รายวิชา ตอบสนองต่อสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นมากน้อยเพียงใด

- รายวิชา ครอบคลุมผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคหรือไม่เพียงใด

- รายวิชา มีความชัดเจนสะดวกต่อการนำไปปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด

5. การตรวจสอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคมมากน้อยเพียงใด

- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นเรียนเหมาะสมกับวัย และวุฒิภาวะของผู้เรียนมากน้อยเพียงใด

- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตอบสนองต่อความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของผู้เรียนมากน้อยเพียงใด

6. การตรวจสอบการจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้

สถานศึกษากำหนดรูปแบบ วิธีการจัดการเรียนรู้ตามสภาพของกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งการส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น การจัดหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ การจัดโครงการ การใช้แหล่งเรียนรู้และสื่อทางไกล การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเป้าหมายพิเศษ เป็นต้น

- สถานศึกษา ได้มีการจัดทำหน่วยการเรียนรู้บูรณาการภายในกลุ่มสาระและระหว่างกลุ่มสาระมากน้อยเพียงใด
- สถานศึกษา ได้มีการจัดโครงการที่มีการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระหรือไม่ อย่างไร
- สถานศึกษา ได้กำหนดแนวทางการเรียนในแต่ละชั้นปีหรือไม่ อย่างไร
- สถานศึกษา จัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายพิเศษ อย่างไร
- การให้การบ้าน สถานศึกษาควรให้ครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระได้มีการประชุมร่วมกัน เพื่อพิจารณากำหนดแนวทางการให้การบ้านว่าในแต่ละชั้นปี ควรมีการให้การบ้านกลุ่มสาระใดบ้างและจำนวนเท่าไร จึงจะเหมาะสมกับผู้เรียน

7. การตรวจสอบการวัดและประเมินผล

- รูปแบบ วิธีการและเกณฑ์การวัดและประเมินผลในระดับชั้นเรียนและระดับสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมากน้อยเพียงใด
- รายละเอียดเกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและเกณฑ์การจบหลักสูตร เหมาะสมกับผู้เรียนและสภาพชุมชนท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด
- วิธีการประเมินผลของสถานศึกษา ได้เน้นการประเมินตามสภาพจริงมากน้อยเพียงใด
- หลักเกณฑ์การประเมิน ออกแบบได้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาหรือไม่

8. การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับกระบวนการบริหารจัดการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนั้นสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตร เพื่อช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุผลสูงสุด

การวางแผนบริหารหลักสูตรเป็นการกำหนดแผนปฏิบัติการ (Operation Plan) ที่เป็นรูปธรรมที่ช่วยให้ทราบแนวปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ที่สนับสนุนการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการวางแผนกำหนดกิจกรรมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้และมีการตรวจสอบความเหมาะสมของการจัดในเรื่องต่อไปนี้

8.1 การบริหารงานวิชาการ เป็นภารกิจที่สำคัญหนึ่งของสถานศึกษาที่จะช่วยให้การใช้หลักสูตรสถานศึกษาประสบผลสำเร็จตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนด

8.1.1 โครงการประจำของโรงเรียน โรงเรียนควรจัดให้มีโครงการประจำของโรงเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ เช่น วันเชิดชูศิษย์เก่าดีเด่น วันส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น วันตลาดนัดของโรงเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งนักเรียนห้องเรียน

8.1.2 โครงการบริการและกิจกรรมห้องสมุด เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการอ่าน มีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการค้นคว้า

8.1.3 การจัดตารางสอนของสถานศึกษาก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีผลต่อการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดตารางสอนของแต่ละกลุ่มสาระนั้น ไม่ควรกำหนดให้เท่ากันหมด สถานศึกษาควรมีการพิจารณาความเหมาะสมโดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- หลักการเรียนรู้ การเรียนรู้สาระต่างๆ นั้นระดับความยากง่ายควมน่าสนใจแตกต่างกันไป

- จิตวิทยาการเรียนรู้ การจัดช่วงเวลาของการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมนั้น ควรให้สอดคล้องกับช่วงความสนใจของผู้เรียนด้วย

- เทคนิควิธีสอน เนื่องจากเทคนิคการสอนแต่ละวิธี เช่น การอภิปราย การศึกษาค้นคว้า การทดลอง การบรรยาย ฯลฯ จะใช้เวลาแตกต่างกัน ดังนั้นการจัดช่วงเวลาการเรียนรู้ ต้องให้มีความเหมาะสมกับเทคนิควิธีการสอน นอกจากนั้นการจัดเวลาเรียน สถานศึกษาควรจัดเวลาเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น โครงการศึกษาป้าชุมชน โครงการศึกษาดูงานป้าชายเลน โครงการทัศนศึกษา ฯลฯ

8.1.4 การจัดกลุ่มผู้เรียนและห้องเรียน เป็นการจัดผู้เรียนเข้าชั้นเรียนโดยยึดหลักการจัดตามนโยบายที่ตกลงร่วมกัน

8.1.5 การลงทะเบียนและให้รางวัล ซึ่งต้องกำหนดไว้ในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

8.1.6 การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม กำหนดวิธีการ ส่งเสริม ทั้งตามกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมเสริมตามความเหมาะสม

8.1.7 กิจกรรมวิชาการนอกห้องเรียน สถานศึกษาสามารถกำหนดได้หลากหลาย เช่น การเข้าค่ายจริยธรรม การเข้าค่ายวิชาการต่างๆ ฯลฯ

8.1.8 โครงการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูทุกคนร่วมกันจัดทำพัฒนาสื่ออุปกรณ์ รวมทั้งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำพัฒนาสื่ออุปกรณ์

8.1.9 เครือข่ายวิชาการภายในสถานศึกษา ได้แก่ การประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้สอน ทั้งรับผิดชอบชั้นปีหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ

8.2 การบริหารงานทั่วไป

8.2.1 โครงการสร้างบรรยากาศให้ปลอดภัย เช่น โครงการปลอดสารเสพติด โครงการสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

8.2.2 แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกเหนือจากห้องสมุดในโรงเรียนแล้ว ควรให้ผู้เรียนไปแสวงหาแหล่งการเรียนรู้ภายนอก โดยการสอบถามบันทึกข้อมูลจะช่วยให้ผู้เรียนมีฐานความรู้กว้างขึ้น

8.2.3 การประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้บริหาร ซึ่งจะต้องมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการประสานงานและพัฒนางาน

8.2.4 อาคารสถานที่ สํารวจว่าได้มีการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมและคุ้มค่ามากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะด้านการใช้อาคารสถานที่ต่างๆ เช่น ห้องเรียน ห้องทดลอง ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ โรงฝึกงาน ฯลฯ ซึ่งอาคารสถานที่ต่างๆเหล่านี้ สถานศึกษาจะต้องมีการนำมาใช้ตลอดเวลา จึงจะถือว่าการใช้อาคารสถานที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

8.2.5 การบริหารและพัฒนาบุคลากร เช่น การจัดครูให้ตรงตามความถนัด ความรู้ ความสามารถ รวมทั้งการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

8.2.6 งบประมาณ สถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งระดมงบประมาณจากชุมชนหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้อง

8.2.7 การพัฒนาคลังและสื่ออุปกรณ์ เพื่อการใช้สื่ออุปกรณ์ร่วมกัน ใช้อย่างประหยัดและคุ้มค่า

8.2.8 การตรวจสอบและรายงาน ส่งเสริมให้ผู้สอนประเมินตนเอง ประเมินผลงานเป็นชั้นปี เป็นกลุ่มสาระและประเมินรวมทั้งสถานศึกษาเพื่อจัดทำรายงานต่อสถานศึกษาและผู้บริหารและต้นสังกัด

แนวการตรวจสอบ

- สถานศึกษาได้มีการบริหารงานวิชาการเพื่อสนับสนุนการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้อย่างไรบ้าง
- สถานศึกษาได้จัดให้มีการบริหารงานทั่วไป เพื่อสนับสนุนการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้อย่างไรบ้าง

9. อื่นๆ

สถานศึกษาอาจกำหนดหัวข้อเพิ่มเติมได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม เช่น

- กิจกรรมที่เป็นผลมาจากการบริหารหลักสูตร ที่ต้องการให้ผู้เกี่ยวข้องและชุมชนรับทราบ
- กิจกรรมสำคัญที่โรงเรียนจัดร่วมกับชุมชน
- การประชุมผู้ปกครอง/การเยี่ยมบ้านผู้เรียน
- กิจกรรมส่งเสริมอาชีพในห้องถิ่น

10. การตรวจสอบความเชื่อมโยงและสอดคล้องทั้งหมด

เมื่อตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละหัวข้อแล้ว ควรมีการตรวจสอบความสอดคล้องเชื่อมโยงกันทั้งหมดทุกหัวข้ออีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันและส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน

แนวการตรวจสอบ

- ความสอดคล้องของเป้าหมายกับโครงสร้าง
- ความสอดคล้องระหว่างการจัดการเรียนรู้กับวิสัยทัศน์
- ความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- ความเหมาะสมของงบประมาณและการระดมทรัพยากรเป็นไปอย่างมี

ประสิทธิภาพ ได้ประสิทธิผล(คุ้มค่า)

- การใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในโรงเรียนและชุมชนอย่างเต็มศักยภาพ

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครนั้น สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานครเห็นว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาคนเพื่อพัฒนาสังคม การจัดการศึกษาเป็นภารกิจสำคัญที่กรุงเทพมหานครให้ความสำคัญมาโดยตลอด แม้ปัจจุบันการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จะดำเนินการครบทุกโรงเรียนและทุกระดับทุกชั้นเรียนแล้ว แต่หลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของตนเองจากสภาพปัญหาของชุมชน ความต้องการของสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งทุกโรงเรียนมีหลักสูตรสถานศึกษาและจัดทำสาระการเรียนรู้และใช้อยู่แล้ว เนื่องจากหลักสูตรมีลักษณะเป็นพลวัตรซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการและความเปลี่ยนแปลงของสังคมตลอดเวลา ฉะนั้น หลักสูตรจึงต้องได้รับการพัฒนาอยู่เสมอเพื่อตอบสนองต่อสังคมที่เปลี่ยนแปลงด้วย และประกอบกับผู้เรียนได้มีคุณลักษณะและคุณภาพในระดับเดียวกัน จึงเป็นหน้าที่สำคัญที่โรงเรียนจะต้องตรวจสอบทบทวนหลักสูตรสถานศึกษา ตลอดจนสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มให้เหมาะสมกับผู้เรียนอยู่เสมอ อันส่งผลให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ในปีการศึกษา 2550 กรุงเทพมหานครโดยสำนักงานศึกษามีโครงการตรวจสอบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นโครงการตามแผนบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2548 – 2551 มียุทธศาสตร์คือการสร้างโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพมาตรฐาน ตามกลยุทธ์ที่ 3 ได้แก่ การจัดการบริหารทางการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาอย่างเพียงพอและสอดคล้องต่อความต้องการของชุมชน ตลอดจนพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดเชิงวิเคราะห์ ภาษาต่างประเทศ วัฒนธรรมท้องถิ่นและให้มีการเรียนรู้นอกห้องเรียนพร้อมพัฒนามาตรฐานและคุณภาพการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน โดยแยกดำเนินการเป็น 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 จัดอบรมสัมมนาครูทุกโรงเรียนเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการสอน กิจกรรมที่ 2 การประชุมปฏิบัติการตรวจสอบทบทวนหลักสูตรสถานศึกษา สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระของทุกโรงเรียน และกิจกรรมที่ 3 การสนับสนุนงบประมาณสำหรับเป็นค่าวัสดุเพื่อผลิตเอกสารประกอบการเรียนการสอนหรือสื่อการเรียนการสอนให้ทุกโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้ทุกโรงเรียนได้ตรวจสอบหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาชุมชน ความต้องการของสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ครูทุกโรงเรียนมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การเรียนการสอนซึ่งกันและกัน เพื่อสนับสนุนงบประมาณสำหรับเป็นค่าวัสดุในการผลิตเอกสารประกอบการเรียนการสอนและสื่อการเรียนการสอน รวมทั้งเพื่อเป็นแนวทางในการประกันคุณภาพทางการศึกษาของทุกโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

การตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครได้ดำเนินการทุกปีและจะปรับเปลี่ยนทุก 2-3 ปีตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ เพื่อให้หลักสูตรมีความสอดคล้องเหมาะสมกับปัญหาสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่เสมอ ทุกครั้งหลังจากการปรับเปลี่ยนหลักสูตรสถานศึกษาจะต้องนำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบก่อนใช้ ส่วนการตรวจสอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะดำเนินการทุกปีและถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้สอนทุกคน เพื่อให้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ของทุกกลุ่มสาระมีความสอดคล้องเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน

แนวทางการตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครโดยสำนักการศึกษาได้มีเอกสารเพื่อให้โรงเรียนในสังกัดได้ใช้เป็นแนวทางในการตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษา โดยอธิบายว่าหลังจากที่สถานศึกษาดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร ซึ่งรวมความถึงการจัดทำหลักสูตร การใช้หลักสูตร การปรับปรุงและการพัฒนาหลักสูตรไปได้ระยะหนึ่งตามที่สถานศึกษาแต่ละแห่งกำหนดไว้ สถานศึกษาต้องดำเนินการตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษาของตนซึ่งมีแนวทางการตรวจสอบ ดังนี้

1. การตรวจสอบวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย / จุดหมาย

แนวทางการตรวจสอบ วิสัยทัศน์ ภารกิจ

- วิสัยทัศน์มีความสอดคล้องกับสภาวะปัจจุบันหรือไม่
- วิสัยทัศน์ที่กำหนดได้จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องหรือไม่
- วิสัยทัศน์มีเป้าหมาย/จุดหมายที่ชัดเจนรองรับหรือไม่
- วิสัยทัศน์ของโรงเรียนมีกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนหรือไม่
- ข้อกำหนดภารกิจเป็นการสะท้อนความคิดและการปฏิบัติงานของสถานศึกษาและ

ชุมชนหรือไม่

- ข้อกำหนดภารกิจสะท้อนถึงวิธีการดำเนินงานที่นำไปสู่ความสำเร็จหรือไม่

แนวทางการตรวจสอบเป้าหมาย / จุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

- เป้าหมาย / จุดหมายมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์การจัดการศึกษาหรือไม่
- เป้าหมาย / จุดหมายมีความชัดเจนและสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรการศึกษา

ขั้นพื้นฐานมากน้อยเพียงใด

- เป้าหมาย / จุดหมายครอบคลุมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเพียงใด

2. การตรวจสอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์

แนวทางการตรวจสอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์

- คุณลักษณะอันพึงประสงค์กำหนดตามสภาพปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมและ

ค่านิยมของผู้เรียนหรือไม่

- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการและความจำเป็นของชุมชนมากน้อยเพียงใด
- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กำหนดมากเกินไปหรือไม่
- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กำหนด สามารถจัดทำเกณฑ์ตัวชี้วัด วางแผนพัฒนาและประเมินได้หรือไม่
- สถานศึกษามีโครงการหรือกิจกรรมเฉพาะเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กำหนดหรือไม่

3.การตรวจสอบโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา

แนวทางการตรวจสอบโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

- สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ จุดหมายของสถานศึกษามากน้อยเพียงใด
- สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมากน้อยเพียงใด
- สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สถานศึกษากำหนดขึ้นมากน้อยเพียงใด
- เวลาที่กำหนดในแต่ละกลุ่มสาระมีความเหมาะสมกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี / รายภาค มากน้อยเพียงใด
- สัดส่วนเวลาระหว่างสาระการเรียนรู้พื้นฐานกับสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด
- สัดส่วนเวลาที่กำหนดระหว่างสาระการเรียนรู้กับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

4.การตรวจสอบรายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

แนวทางตรวจสอบรายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

- รายวิชาตอบสนองต่อสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นมากน้อยเพียงใด
- รายวิชาครอบคลุมผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี / รายภาคและสาระการเรียนรู้รายปี / รายภาคหรือไม่เพียงใด
- รายวิชามีความชัดเจน สะดวกต่อการนำไปปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด
- รายวิชามีการสอดแทรกสาระการเรียนรู้กรุงเทพมหานครศึกษามากน้อยเพียงใด
- รายวิชามีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนมากน้อยเพียงใด
- รายวิชามีการบูรณาการการสอนในกลุ่มสาระเดียวกันหรือต่างกลุ่มสาระมากน้อยเพียงใด
- รายวิชาส่งเสริมผู้เรียนด้านคุณธรรมจริยธรรมหรือไม่อย่างไร

- รายวิชาส่งเสริมผู้เรียนด้านการมีจิตสาธารณะหรือไม่อย่างไร

5. การตรวจสอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

แนวทางการตรวจสอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

น้อยเพียงใด

- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคมมาก

มากน้อยเพียงใด

- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นเรียนเหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน

มากน้อยเพียงใด

- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้หรือไม่อย่างไร

- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตอบสนองต่อความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน

- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือไม่อย่างไร

- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่งเสริมด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์มากน้อยเพียงใด

- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนแต่ละคนมากน้อยเพียงใด

น้อยเพียงใด

- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่งเสริมทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเป็นความสุขมาก

- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีการกำหนดระยะเวลาการดำเนินการที่แน่นอนหรือไม่อย่างไร

- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลที่ชัดเจนหรือไม่อย่างไร

6. การตรวจสอบการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้

แนวทางตรวจสอบการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้

มากน้อยเพียงใด

- สถานศึกษาได้มีการทำหน่วยการเรียนรู้ บูรณาการภายในกลุ่มสาระและระหว่างกลุ่ม

- สถานศึกษามีการวางแผนกำหนดให้ผู้เรียนได้ทำโครงงานหรือไม่อย่างไร

- สถานศึกษาได้มีการจัดโครงการที่มีการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระหรือไม่อย่างไร

หรือไม่อย่างไร

- สถานศึกษาได้กำหนดแนวทางส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละชั้นปี

- สถานศึกษามีการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายพิเศษหรือไม่อย่างไร

- สถานศึกษาได้กำหนดแนวทางการให้ที่บ้านของแต่ละชั้นปีหรือไม่อย่างไร

- สถานศึกษาได้ส่งเสริมการใช้สื่อการเรียนการสอนหรือไม่อย่างไร

- สถานศึกษาได้ส่งเสริมผู้สอนให้จัดทำสื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องเหมาะสมกับผู้เรียนหรือไม่อย่างไร

- สถานศึกษาได้ส่งเสริมให้มีการใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้หรือไม่อย่างไร

- สถานศึกษาได้ส่งเสริมให้มีการใช้ห้องคอมพิวเตอร์ / โรงฝึกงาน / ห้องปฏิบัติการหรือไม่อย่างไร

- การจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมีความยืดหยุ่นสอดคล้องเหมาะสมกับผู้เรียนมากน้อยเพียงใด

7. การตรวจสอบการวัดและประเมินผล

แนวทางตรวจสอบการวัดและประเมินผล

- รูปแบบ วิธีการและเกณฑ์การวัดและประเมินผลในระดับชั้นเรียนและระดับสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาระดับชั้นพื้นฐานมากน้อยเพียงใด

- รายละเอียดเกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและเกณฑ์การจบหลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียน / สภาพชุมชน / ท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด

- วิธีการประเมินผลของสถานศึกษา ได้เน้นการประเมินผลตามสภาพจริงมากน้อยเพียงใด

- หลักเกณฑ์การประเมิน ออกแบบได้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาหรือไม่

- รูปแบบ วิธีการและเกณฑ์การวัดและประเมินผลของสถานศึกษาเป็นแนวทางเดียวกัน

- สถานศึกษามีวิธีการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลายวิธีหรือไม่อย่างไร

- รูปแบบ วิธีการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา มีความชัดเจน ง่ายและสะดวกต่อการนำไปใช้

บทบาทผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรการศึกษาระดับชั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่กระจายอำนาจการจัดการศึกษา ให้กับสถานศึกษาในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านการบริหารวิชาการ การบริหารจัดการ และการใช้หลักสูตรเป็นการนำหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาระดับชั้นพื้นฐานไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งความสำเร็จดังกล่าวขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการหลักสูตรที่มีคุณภาพ และได้รับการสนับสนุนส่งเสริมร่วมมือจากบุคคล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ ทุกฝ่าย ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งทราบบทบาทภารกิจหน้าที่ ตลอดจน แนวทางการปฏิบัติที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนการใช้หลักสูตรการศึกษาระดับชั้นพื้นฐานมีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรการศึกษาไปใช้ในสถานศึกษามีดังนี้

ผู้บริหารสถานศึกษา สถานศึกษาที่จัดการศึกษาประสบผลสำเร็จได้ดีมีคุณภาพ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีผู้บริหารที่ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารอย่างถ่องแท้

และนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังต่อเนื่อง ผู้บริหารสถาน ศึกษาจึงนับเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งในการจัดการศึกษา บทบาท/หน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีดังนี้

- 1) จัดให้มีแผนพัฒนาสถานศึกษาเพื่อใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
- 2) เป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตร โดยร่วมปรานกับบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อกำหนด วิสัยทัศน์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตลอดจนสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษา
- 3) จัดให้มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา
- 4) สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ สนับสนุนให้บุคลากรของสถานศึกษาได้รับความรู้และความ สามารถ จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้
- 5) จัดให้มีการนิเทศภายใน เพื่อเฝ้าติดตามการใช้หลักสูตรอย่างมีระบบ
- 6) ให้มีการประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อการปรับปรุงพัฒนาสาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น

ครูผู้สอน ครูเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จด้วยดี เพราะการจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 นั้น การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเต็มตามศักยภาพ ดังนั้น บทบาท/หน้าที่ของครูผู้สอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีดังนี้

- 1) วางแผนสร้างหน่วยการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้
- 2) จัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง แสดงออกอย่างอิสระ และมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม
- 3) จัดทำแผนพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา จัดหาแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ในชุมชน เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ แหล่งผลิตศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ฯลฯ
- 4) พัฒนาดตนเองให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ ทันต่อเหตุการณ์
- 5) เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม ปฏิบัติดีต่อเพื่อนครูและนักเรียน
- 6) จัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนและสถานศึกษา ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ให้มีบรรยากาศดึงดูดความสนใจ ทำท่ายให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วม
- 7) จัดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริง โดยประเมินจากการปฏิบัติ การสังเกต การสัมภาษณ์ จากแหล่งสะสมงาน ฯลฯ
- 8) จัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้
- 9) จัดทำข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยให้มีการประสานกันระหว่างสถานศึกษา บ้าน และแหล่งชุมชน เพื่อการพัฒนาให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ผู้เรียน การจัดการศึกษาที่ยึดหลักผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เพราะผู้เรียนเป็นผลผลิตของการจัดการศึกษา เป็นเป้าหมายการจัดการศึกษาของรัฐที่มุ่งหวังพัฒนาให้คนไทยมีความสมบูรณ์และสมดุลทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมจริยธรรม การจะให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติและคุณลักษณะอันพึงประสงค์คือ เป็น

คนดีมีปัญญา และมีความสุขนั้น ตัวผู้เรียนเองก็ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ จากการเป็นผู้รับความรู้มา เป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ที่ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความสามารถของตนเอง บทบาท/หน้าที่ของผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

1) มีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการเรียนรู้ร่วมกับผู้ปกครองและครู วางแผนการเรียนรู้ ของตนเองให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง

2) มีความรับผิดชอบ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ บริหารจัดการเรียนรู้ของตนเองให้มี คุณภาพ

3) ปฏิบัติตนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ รู้วิธีแสวงหาความรู้ความสามารถสร้างองค์ ความรู้ด้วยตนเอง

4) มีการประเมินและพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

5) รักษาสิทธิและโอกาสในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี

6) มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครูและเพื่อน ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน

ผู้ปกครอง การปฏิรูปการศึกษาที่มีขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้มีการเปิดโอกาสให้ทุกส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน บิดามารดาหรือผู้ปกครอง มี หน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลที่อยู่ในความดูแล ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ตลอดจนให้ได้รับการศึกษาต่อ นอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัว ผู้ ปกครองจึงต้องให้ความร่วมมือและรับผิดชอบ ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนให้ได้พัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ ผู้ ปกครองตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทดังนี้

1) กำหนดแผนการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกับครูและผู้เรียน

2) มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระของหลักสูตร และกำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษาหรือ ธรรมนูญสถานศึกษา

3) ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

4) จัดบรรยากาศในบ้านให้เอื้อต่อการเรียนรู้

5) อบรมเลี้ยงดูเอาใจใส่ให้ความรัก ความอบอุ่น ส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาการด้าน ต่าง ๆ ของผู้เรียน

6) สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น

7) ร่วมมือกับครูและผู้เกี่ยวข้อง ประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหากับพฤติกรรม ที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน

8) มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และในการประเมินการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา

9) จัดให้บุตร ธิดา หรือบุคคลที่อยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี

ประชาชน การศึกษาของไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ส่งผลต่อคุณภาพของพลเมืองไทย ในอนาคต คือการจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับทุกคน ประชาชนมีสิทธิในการมีส่วนร่วมกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของตนเอง ตลอดจนการพัฒนาสาระและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มีการส่งเสริมให้ทุก ๆ ส่วนในสังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังนั้น ประชาชนจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สนับสนุนให้มีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด บทบาทหน้าที่ของประชาชนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

- 1) มีส่วนร่วมกำหนดสาระของหลักสูตร และแผนพัฒนาการศึกษา หรือธรรมนูญของสถานศึกษา
- 2) สนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา ในด้านการจัดการเรียนรู้และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น
- 3) มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 4) มีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาเป็นสถานศึกษาของชุมชนอย่างแท้จริง

ชุมชน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้เปิดแนวทางให้แก่ชุมชน ในการร่วมจัดทำหลักสูตรและการบริหารจัดการให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่กลมกลืนกับท้องถิ่น จึงได้กำหนดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยให้ชุมชนมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง สำหรับการจัดการเรียนรู้ให้มีการประสานความร่วมมือ เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา บทบาทหน้าที่ของชุมชนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

- 1) มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา หรือธรรมนูญของสถานศึกษา
- 2) มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความต้องการของสังคมและชุมชน
- 3) เป็นศูนย์การเรียนรู้เครือข่ายการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จากสถานการณ์จริง

- 4) ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา
- 5) มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
- 6) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

คณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา การจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเป็นคนดี โดยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม ซึ่งกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ นั้น นับว่ามีความสำคัญและสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในมาตรา 6 ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต” สถานศึกษาต้องจัดให้มีคณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในสถานศึกษา โดยคณะกรรมการมีบทบาทดังนี้

- 1) กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์มุ่งให้เกิดในตัวผู้เรียน

ผู้เรียน

2) จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ

3) จัดระบบและเครื่องมือการประเมินด้านคุณลักษณะ

4) ประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล รวมทั้งของผู้เรียนแต่ละช่วงชั้นร่วมกับครูผู้สอน ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง

5) เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงสาระหลักสูตรของสถานศึกษา เพื่อร่วมกันพัฒนาและสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 40 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ บทบาท/หน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีดังนี้

- 1) กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา
- 2) ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
- 3) ให้ความเห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
- 4) ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งคณะทำงานอนุกรรมการต่าง ๆ ที่สถานศึกษาแต่งตั้ง
- 5) สนับสนุน ส่งเสริมในการบริหารด้านวิชาการของสถานศึกษา
- 6) ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

7) เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา สถานศึกษาดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา อยู่ภายใต้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา แต่งตั้งโดยผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับ คณะกรรมการประกอบด้วย

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นประธานกรรมการ
 - 2) ผู้ช่วยผู้บริหารที่ผู้บริหารสถานศึกษามองหมายเป็นรองประธานกรรมการ
 - 3) หัวหน้าหมวดวิชาหรือกลุ่มวิชาเป็นกรรมการ
 - 4) หัวหน้างานแนะแนวเป็นกรรมการ
 - 5) หัวหน้างานวัดผลและประเมินผล เป็นกรรมการ
 - 6) ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ เป็นกรรมการและเลขานุการ
- ให้คณะกรรมการมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1) วางแผนการดำเนินงานวิชาการ กำหนดสาระรายละเอียดของหลักสูตรระดับสถานศึกษา และแนวทางจัดสัดส่วนสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สภาพละธุรกิจ สังคม ศิลป วัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น

2) จัดทำคู่มือการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา นิเทศ กำกับ ติดตามให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลและการแนะแนวให้สอดคล้องกัน และเป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดผลและประเมิน ผล การแนะแนวให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายและแนวทางการดำเนินการของหลักสูตร

4) ประสานความร่วมมือจากบุคคล หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ และชุมชน เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ

5) ประชาสัมพันธ์หลักสูตรและการใช้หลักสูตรแก่นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลป้อนกลับจากฝ่ายต่าง ๆ มาพิจารณาเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

6) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการเรียนรู้

7) ติดตามผลการเรียนของนักเรียนรายบุคคล ระดับชั้น ระดับช่วงชั้น และระดับกลุ่มวิชาในแต่ละปีการศึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา

8) ตรวจสอบ ทบทวน ประเมินมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู และการบริหารหลักสูตรระดับสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมา แล้วใช้ผลการประเมินเพื่อวางแผนพัฒนาการปฏิบัติงานของครูและการบริหารหลักสูตรปีการศึกษาต่อไป

4. การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนหลวงสำหรับราษฎรตามวัดต่าง ๆ ขึ้น โรงเรียนหลวงสำหรับลูกหลานชาวบ้านแห่งแรก คือ โรงเรียนวัดมหรธรรพารามจัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2427 และได้ตั้งกรมศึกษาธิการขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2430 ให้รับผิดชอบงานด้านการศึกษา และเป็นกระทรวงธรรมการเมื่อปี พ.ศ. 2435 ต่อมาในปี พ.ศ. 2441 ได้มีโครงการศึกษาเกิดขึ้นโดยแบ่งความรับผิดชอบให้กรมศึกษาธิการของกระทรวงธรรมการจัดการศึกษาในกรุงเทพมหานคร และให้กระทรวงมหาดไทยจัดการศึกษาในหัวเมืองร่วมกับพระสงฆ์ ภายหลังได้มีการขยายการศึกษาออกไปถึงระดับตำบลระหว่าง พ.ศ. 2454 ถึง พ.ศ. 2474 มีหน่วยงานที่รับผิดชอบการประถมศึกษา 3 กระทรวงคือ กระทรวงนครบาลรับหน้าที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในส่วนกลาง กระทรวงมหาดไทยรับหน้าที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในส่วนภูมิภาค และกระทรวงธรรมการทำหน้าที่ประสานงานให้การศึกษาเป็นไปตามนโยบาย

กรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 โดยรับโอนการจัดการศึกษาจากสองหน่วยงานคือ เทศบาลนครหลวงและองค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพธนบุรี และปัจจุบันการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครมีการจัดการศึกษาหลายระดับและหลายรูปแบบซึ่ง สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2549 :14) ได้จัดระดับการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ดังนี้

1.การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ได้จัดเป็น 2 รูปแบบคือ 1)จัดอยู่ในรูปของอนุบาลศึกษา อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานการศึกษาและสำนักงานเขต โดยเปิดสอนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1-2 จำนวน 429 โรงเรียนจากโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครทั้งหมดจำนวน 435 โรงเรียน 2)จัดอยู่ในรูปศูนย์เลี้ยงดูเด็กหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักพัฒนาสังคม ซึ่งดำเนินงานในลักษณะของการให้ความสนับสนุนชุมชนที่เปิดดำเนินการ และสำนักอนามัยเปิดสถานเลี้ยงเด็กกลางวันและให้การสนับสนุนบ้านเลี้ยงเด็ก

2.การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานการศึกษาและสำนักงานเขต มีโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 431 โรงเรียนจากโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครทั้งหมด 435 โรงเรียนซึ่งกระจายทั่วพื้นที่ 50 สำนักงานเขต

3.การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย เปิดสอนในโรงเรียนประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 69 โรงเรียน ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานการศึกษาและสำนักงานเขต และได้จัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยแยกออกจากโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 4 โรงเรียนคือ โรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ โรงเรียนมัธยมนาคราพอุบลรัตน์และโรงเรียนมัธยมสุวิทย์เสรีอนุสรณ์

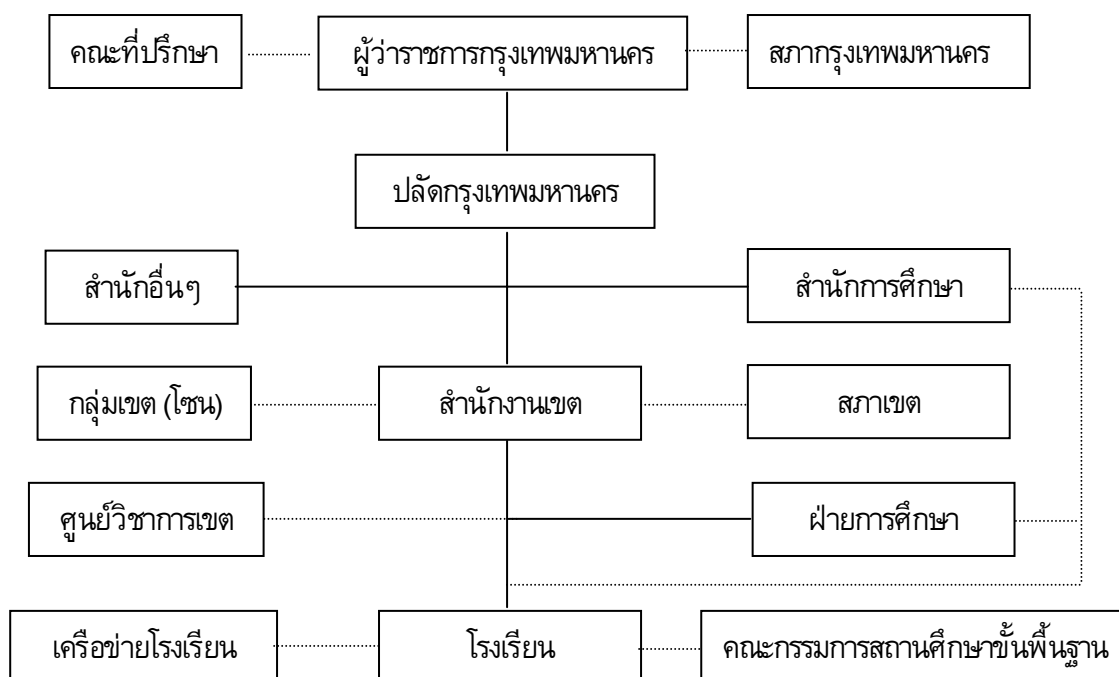
4.การจัดการศึกษาอุดมศึกษา ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลเพื่อการกุศล วิทยาลัยแพทยศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ในความรับผิดชอบของสำนักงานการแพทย์

5.การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้แก่ การฝึกอบรมอาชีพระยะสั้นในโรงเรียนฝึกอาชีพ กรุงเทพมหานคร ร่วมกับกรมการศึกษานอกโรงเรียนกระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงเรียนของกรุงเทพมหานคร และการให้ความร่วมมือในการดำเนินงานโรงเรียนผู้ใหญ่ จัดให้แก่กลุ่มสนใจตามความเหมาะสม ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักพัฒนาสังคม

ภารกิจหลักในการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร คือการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ส่วนการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาอาศัยแนวทางตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2531 ซึ่งเห็นชอบในหลักการเกี่ยวกับนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกรุงเทพมหานครได้จัดขึ้นในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา โดยได้รับมติคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบดำเนินการได้เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2535 ซึ่งกรุงเทพมหานครจัดเป็นการเสริมจากที่กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการเพื่อสนองนโยบายรัฐบาลในการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่เด็กและเยาวชนของไทย และเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2541 คณะรัฐมนตรีได้ลงมติอนุมัติเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

โครงสร้างการบริหารการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

การบริหารการศึกษาของกรุงเทพมหานครในส่วนของการประถมศึกษา จัดในลักษณะของสายการบังคับบัญชาซึ่งผู้มีอำนาจคือ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปลัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตและโรงเรียนตามลำดับ โดยมีสำนักงานการศึกษาเป็นฝ่ายอำนวยการหรือหน่วยงานที่ปรึกษาส่งเสริมสนับสนุนในระดับกรุงเทพมหานคร และฝ่ายการศึกษาเป็นส่วนราชการที่ทำหน้าที่เช่นเดียวกันในระดับสำนักงานเขต ซึ่งแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิโครงสร้างระบบบริหารการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

ที่มา : สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร. (2549). รายงานการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครปี 2548. หน้า 21.

โครงสร้างของสำนักการศึกษา

โครงสร้างของสำนักการศึกษาประกอบด้วยหน่วยงาน 7 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานเลขานุการ กองการเจ้าหน้าที่ กองคลัง หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา กองเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน และกองพัฒนาข้าราชการครูกรุงเทพมหานคร หน่วยงานที่ทำงานความใกล้ชิดกับโรงเรียนมากที่สุดคือหน่วยศึกษานิเทศก์

หน่วยศึกษานิเทศก์มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาการจัดระบบการนิเทศตรวจสอบสร้างกลไกเพื่อพัฒนาให้เป็นไปตามแผนงาน รวมทั้งนิเทศเพื่อแนะนำส่งเสริมการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับปฐมวัยและกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ให้มีคุณภาพตลอดจนปฏิบัติงานตามนโยบายด้านการศึกษาของกรุงเทพมหานครและปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง ภายในหน่วยศึกษานิเทศก์ได้แบ่งงานออกเป็นฝ่ายต่างๆ โดยฝ่ายที่ทำงานร่วมกับโรงเรียนอย่างใกล้ชิดคือ กลุ่มงานนิเทศการศึกษา

กลุ่มงานนิเทศการศึกษามีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานวางแผนการนิเทศงานวิจัยและพัฒนาการนิเทศการศึกษา สรุปและรายงานการนิเทศการศึกษา การจัดระบบข้อมูลพื้นฐาน จัดระบบสารสนเทศเพื่อการวางแผน งานแผนงานและสรุปผลการปฏิบัติงาน นิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับปฐมวัย มัธยมศึกษาและกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ส่งเสริมให้เกิดระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน เผยแพร่ความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระ การใช้นวัตกรรมส่งเสริมการผลิตและใช้สื่อเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน ศึกษาวิเคราะห์วิจัย ผลิตรายการผลงานทางวิชาการเผยแพร่และปฏิบัติงานตามนโยบายการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

5. เครือข่ายโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาโดยมีเจตนารมณ์ให้เน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ต้องพัฒนาให้มีคุณภาพสูงขึ้นและเกิดผลต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้กับประชาชนในท้องถิ่น ได้สนองเจตนารมณ์ในเรื่องนี้โดยมีกลยุทธ์สำคัญที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานในทุกๆด้าน และได้กำหนดนโยบายในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนด้วยการกระจายอำนาจสู่ระดับโรงเรียน (School Based Management) โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการบริหารจัดการ และกรุงเทพมหานครได้ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการตั้งกลุ่มย่อยด้วยการสร้างเป็นเครือข่าย เพื่อพัฒนาความร่วมมือในการทำงานร่วมกันตั้งแต่ระดับโรงเรียน ระดับสำนักงานเขต ระดับกลุ่มเขตและระดับกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการสร้างความเข้มแข็งของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเครือข่ายให้มีระดับคุณภาพการศึกษาที่สูงขึ้นอย่างทัดเทียมกัน เน้นการสร้างองค์ความรู้ในการจัดการเครือข่ายโรงเรียนควบคู่ไปกับการพัฒนาองค์กร มีการเชื่อมประสานระหว่างเครือข่ายเพื่อให้ได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพซึ่ง โฆสิต อักษรชาติ (2550 : ออนไลน์) ได้กล่าวถึงเครือข่ายโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ดังนี้

ระบบ “เครือข่ายโรงเรียน” (School Cluster) สังกัดกรุงเทพมหานครมีโรงเรียนที่เป็นสมาชิกในกลุ่มเดียวกันเรียกว่า “โรงเรียนเครือข่าย” (Cluster School) พิจารณาจัดเครือข่ายโรงเรียนจากสภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่จำนวน 4-8 โรงเรียนต่อหนึ่งเครือข่ายโรงเรียน มีขนาดโรงเรียนที่คละกัน แต่ละเครือข่ายโรงเรียนมีผู้ประสานเครือข่ายที่ได้จากการคัดเลือกของสมาชิกภายใน ผู้ประสานเครือข่ายจะอยู่ในวาระคราวละ 2 ปีโดยไม่ควรเกินคนละ 2 วาระ เน้นกระบวนการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบและร่วมรับผลประโยชน์ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันแบบกัลยาณมิตร รวมทั้งมีการเชื่อมโยง เผยแพร่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกสังกัดกรุงเทพมหานคร

ความหมายของเครือข่ายโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

ระบบเครือข่ายโรงเรียน (School Cluster) เป็นระบบหนึ่งของเครือข่ายทางการศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2550 : 5) ได้ให้ความหมายของระบบเครือข่ายโรงเรียนว่า หมายถึงการรวมตัวกันระหว่างโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันจำนวน 4-8 โรงเรียน โดยมีบุคลากรที่อยู่ในโรงเรียนเครือข่าย (Cluster Schools) ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในหลากหลายรูปแบบเพื่อให้เป็นหนึ่งเดียวกันในการเชื่อมโยงสร้างสัมพันธ์ สื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ร่วมกันในการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ ภายใต้ข้อตกลงหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ด้วยกัลยาณมิตรและทัดเทียมกัน มีลักษณะการรวมตัวกันในแนวราบซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบจากการบริหารจัดการเดิมที่โรงเรียนแต่ละโรงเรียนจัดการศึกษาเพียงลำพังและมีการทำงานตามสายบังคับบัญชาที่มีการควบคุมการใช้อำนาจสั่งการไปสู่การพัฒนาชุดใหม่ที่เรียกว่า “ระบบเครือข่ายโรงเรียน” ทั้งนี้เน้นหลักการ “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลประโยชน์” โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ร่วมกันอย่างคุ้มค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อผู้เรียน และทุกโรงเรียนยังคงมีความเป็นอิสระและมีเอกภาพในการบริหารจัดการ ด้วยระบบการใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) ได้เช่นเดิม

แนวคิดและจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยระบบเครือข่ายโรงเรียน

คำว่า “เครือข่ายโรงเรียน” เป็นกระบวนการทางสังคมการศึกษาอันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ เป้าหมายและความต้องการร่วมกันในการดำเนินงานกิจกรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการโรงเรียนได้โดยไม่มีข้อขัดแย้งกัน เครือข่ายโรงเรียนเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นการกระจายข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อย่างเป็นระบบให้มีการแลกเปลี่ยนและประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงการบริหารจัดการของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เครือข่ายโรงเรียนถือเป็นวัฒนธรรมขององค์กรอย่างหนึ่ง เป็นกลยุทธิ์ใหม่ของกรุงเทพมหานครที่ต้องการให้เกิดความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน รวมทั้งองค์กรอื่นภายนอกด้วยลักษณะของการสร้างเป็นเครือข่าย (net working) เป็นกลยุทธิ์ที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์ การสร้างบรรยากาศของการทำงานที่ดี สร้างแรงบันดาลใจให้ทุกคนทุกฝ่ายอยากทำงานร่วมกัน ทลายกำแพงกันของการจัดการแบบลำดับชั้น เกิดเป็นความร่วมมือ ร่วมใจ ประสานพลังเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2550 : 8)

กิจกรรมของเครือข่ายโรงเรียนที่สำคัญที่สุดที่ทุกเครือข่ายโรงเรียนควรทำร่วมกัน คือการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์และพัฒนาไปสู่การวางแผนงาน รวมพลังดำเนินกิจกรรมที่ร่วมกันออกแบบให้เป็นนวัตกรรมใหม่ ๆ ไม่ซ้ำซ้อน และเพิ่มประสิทธิภาพของงานมากขึ้นทั้งยังเป็นการประหยัดทรัพยากรทุกด้านให้ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้เกิดผลในภาพรวมของเครือข่ายโรงเรียน

เงื่อนไขสำคัญของเครือข่ายโรงเรียน ควรเน้นในเรื่องของการติดต่อสัมพันธ์ สื่อสารระหว่างสมาชิกอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องโดยมีผู้ประสานเครือข่ายโรงเรียนเป็นแกนกลางในการประสานงาน ทั้งนี้ผู้ประสานเครือข่ายโรงเรียนไม่ใช่ผู้ดำเนินการหรือตัดสินใจแทนสมาชิกเครือข่ายโรงเรียนในทุกเรื่อง

ความยั่งยืนของเครือข่ายโรงเรียนจะปรากฏได้ชัดเจน หากว่าสมาชิกในเครือข่ายโรงเรียนมีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนางานร่วมกัน ไม่ปล่อยให้เป็นที่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่มีการครอบงำ เป็นสังคมของความยืดหยุ่น เสียสละและเป็นผู้ให้มากกว่าการเป็นผู้รับ สามารถปรับตัวได้ตามที่สมาชิกส่วนใหญ่เห็นชอบ

องค์ประกอบของเครือข่ายโรงเรียนที่ดี

ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพด้วยระบบเครือข่าย จำเป็นต้องมีองค์ประกอบต่างๆ ซึ่ง โฆษิต อักษรชาติ (โฆษิต อักษรชาติ. 2550 : ออนไลน์) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของเครือข่ายโรงเรียน มีดังนี้

1. วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย บุคลากรในเครือข่ายโรงเรียนมีมุมมองหรือวิสัยทัศน์ที่เป็นเป้าหมายในอนาคตร่วมกัน ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติภารกิจเพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาได้

2. สมาชิก หมายถึง โรงเรียนในแต่ละเครือข่าย เรียกว่า โรงเรียนเครือข่าย ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของเครือข่าย ทุกโรงเรียนมีความสำคัญทัดเทียมกัน ความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการในโรงเรียนของตน บุคลากรในแต่ละโรงเรียนมีความสมัครใจในการร่วมกิจกรรม ภายใต้เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการศึกษาร่วมกัน โดยแต่ละโรงเรียนมีความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของตนในเครือข่าย ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปตามภารกิจ

ที่ถูกกำหนดในแต่ละกิจกรรม เช่น เป็นผู้ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ หรืออาจเป็นผู้สนับสนุนเงินและทรัพยากร ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานของเครือข่ายเป็นไปอย่างเป็นระบบ

3. ผู้ประสานงานและกรรมการ เป็นคณะบุคคลที่คัดเลือกจากสมาชิกของเครือข่าย โดยมีการผลัดเปลี่ยนกันทำหน้าที่ในการประสานงานและบริหารจัดการเครือข่าย ซึ่งไม่ใช่ผู้นำเครือข่าย แต่เป็นผู้ประสานงานที่ทำให้เกิดการจัดการที่ดี ทำให้การดำเนินงานของเครือข่ายเคลื่อนไปด้วยการรวมพลังของสมาชิก โดยมีกรรมการร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารงานเครือข่าย

4. กิจกรรม การจัดการกิจกรรมของเครือข่ายจะต้องเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกในเครือข่าย ไม่จำเป็นต้องเป็นกิจกรรมใหญ่โต อาจเป็นกิจกรรมที่สมาชิกเพียงส่วนหนึ่งมีความสนใจอยากเรียนรู้จากสมาชิกอีกส่วนหนึ่ง เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเองอย่างเป็นธรรมชาติ และกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นกิจกรรมที่สมาชิกจัดร่วมกันเองด้วย อาศัยการมีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมทรัพยากรของสมาชิกด้วยกันเอง จะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวในหมู่สมาชิกด้วยกันเอง เกิดความร่วมมือกันทั้งเครือข่ายให้เป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งได้

5. ทรัพยากร เครือข่ายต้องมีทรัพยากรเพื่อควมมีประสิทธิภาพในการดำเนินการ ทรัพยากรที่เครือข่ายต้องการไม่ใช่เพียงเงินงบประมาณเพียงอย่างเดียว ต้องมีความตั้งใจ การเสียสละของสมาชิก รวมทั้งข้อมูลข่าวสาร/ประสบการณ์ วัสดุ ครุภัณฑ์ เทคโนโลยีที่มีอยู่ในเครือข่าย จะต้องมีการแลกเปลี่ยนกันภายในเครือข่ายเอง และพยายามนำทรัพยากรที่มีอยู่ภายใต้เครือข่ายมาใช้ให้ได้มากที่สุด เป็นการพึ่งพาตนเองและเพิ่มคุณค่าให้กับเครือข่าย

การจัดตั้งเครือข่ายโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร (School Cluster)

กรุงเทพมหานครได้ดำเนินการส่งเสริมให้โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครได้รวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายโรงเรียน ดังนี้

1. การจัดกลุ่มโรงเรียน จัดกลุ่มโรงเรียนที่เป็นเครือข่ายโรงเรียน (School Cluster) โดยพิจารณาจากสภาพทางภูมิศาสตร์ ที่ตั้งของโรงเรียนที่ใกล้เคียงกันและสอดคล้องกับเขตพื้นที่การปกครอง รวม 80 เครือข่าย
2. จำนวนโรงเรียนในเครือข่าย แต่ละเครือข่ายมีประมาณ 4 – 8 โรงเรียน ซึ่งอาจแตกต่างกันระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ตามพื้นที่ภูมิศาสตร์กรุงเทพมหานคร โดยแต่ละโรงเรียนถือเป็นสมาชิกของเครือข่าย เรียกว่า โรงเรียนเครือข่าย (Cluster School) ในกรณีที่มีการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นใหม่ ให้จัดเข้าอยู่ในเครือข่ายโรงเรียนที่มีพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และพื้นที่ทางการปกครองเดียวกัน
3. ศูนย์เครือข่ายโรงเรียน คือ โรงเรียนที่คัดเลือกจากภายในเครือข่ายทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมของการประสานความร่วมมือกับของโรงเรียนในเครือข่ายของตน ผู้บริหารโรงเรียนศูนย์เครือข่ายทำหน้าที่ผู้ประสานงานเครือข่าย

แนวทางดำเนินงานบริหารจัดการในเครือข่ายโรงเรียน (School Cluster)

กรุงเทพมหานคร ได้จัดตั้งเครือข่ายโรงเรียน (School Cluster) ในสังกัดกรุงเทพมหานคร รวม 80 เครือข่าย จากจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 435 โรงเรียน โดยสนับสนุนให้แต่ละเครือข่ายได้มีการบริหารจัดการภายในอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นความร่วมมือ เชื่อมโยงประสานงานกันด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ช่วยเหลือเกื้อกูลเติมเต็มให้แก่

กัน ทั้งการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ สร้างความเสมอภาค ผู้นำที่มีความถนัดและเชี่ยวชาญในแต่ละด้านจะเป็นผู้นำในการพัฒนางานด้านนั้นๆ ซึ่งจะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ อยู่ภายใต้วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดขึ้นร่วมกัน โดยทุกโรงเรียนยังคงมีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการในโรงเรียนของตน

เพื่อให้การบริหารจัดการภายในแต่ละเครือข่ายดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์ของกรุงเทพมหานคร โมฆิต อักษรชาติ (โมฆิต อักษรชาติ. 2550 : ออนไลน์) ได้นำเสนอกระบวนการหรือขั้นตอนการดำเนินการ เพื่อให้ผู้ประสานงานเครือข่ายและคณะกรรมการดำเนินการบริหารเครือข่ายสามารถนำแนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของเครือข่ายของตน ดังนี้

1. สร้างความรู้ความเข้าใจ ผู้ประสานงานเครือข่ายทำหน้าที่วิทยากรกระบวนการจัดประชุม สมาชิกเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ร่วมกัน ในการใช้ระบบเครือข่าย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2. จัดตั้งคณะกรรมการบริหารเครือข่าย ผู้ประสานงานเครือข่ายจัดให้มีการดำเนินการจัดตั้ง คณะกรรมการบริหารเครือข่ายและคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ พร้อมทั้งร่วมกันกำหนดบทบาทของบุคคลและคณะบุคคลที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมโดยคำนึงถึงศักยภาพของสมาชิกในเครือข่ายของตน

3. การวางแผนการดำเนินงานของเครือข่าย

3.1 พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศของเครือข่าย คณะกรรมการบริหารเครือข่ายต้องร่วมกัน จัดทำระบบสารสนเทศของเครือข่าย โดยเลือกเฉพาะข้อมูลที่จำเป็น เพื่อใช้ประโยชน์ได้จริง จากทุกโรงเรียนในเครือข่าย เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนาต่อไป

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อค้นหาข้อเท็จจริง คณะกรรมการหรือสมาชิกที่เกี่ยวข้อง ร่วมกัน นำข้อมูลสารสนเทศของเครือข่ายจากข้อ 3.1 มาวิเคราะห์หาจุดเด่นและความสำเร็จหรือสภาพปัญหาที่มีอยู่จริงในแต่ละโรงเรียน ให้เป็นภาพรวมของเครือข่าย ซึ่งอาจดำเนินการโดยศึกษาจากข้อมูลที่เป็นเอกสาร ประกอบกับการ ระดมสมองจากสมาชิกที่มาจากแต่ละโรงเรียน สรุปเป็นภาพรวมของเครือข่าย ซึ่งจะช่วยให้คณะกรรมการบริหาร เครือข่ายและสมาชิกจะได้ค้นพบผู้นำที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในแต่ละด้านได้รู้แหล่งทรัพยากร และแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในแต่ละโรงเรียนภายในเครือข่ายด้วย

3.3 สร้างแนวคิดใหม่ เป็นการสร้างแนวดำเนินการใหม่ภายใต้ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ โดยคณะกรรมการบริหารและสมาชิกจะร่วมกันกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย เพื่อนำไปสู่การ แลกเปลี่ยนเรียนรู้

3.4 สร้างงาน เป็นการร่วมกันออกแบบแนวทางในการพัฒนางานใหม่ ภายใต้ข้อตกลง ร่วมกันที่กำหนดเป็นพันธกิจ ยุทธศาสตร์ รวมทั้งการออกแบบกิจกรรมการดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งจะต้องสอดคล้อง กับวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ที่ร่วมกันกำหนดไว้ ทั้งนี้มุ่งให้เกิดการมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วม ปฏิบัติ ร่วมติดตาม ประเมินผล และร่วมรับประโยชน์ ด้วยการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในรูปแบบของการสร้างเครือข่าย

ย่อยในระบบโรงเรียน เช่น ส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายสายครูผู้สอนกลุ่มสาระต่างๆ เครือข่ายในการบริหารจัดการ เครือข่ายของข้อมูลสารสนเทศ เป็นต้น

4. การนำแผนไปสู่การปฏิบัติงาน ในการดำเนินงานตามแผนของระบบเครือข่าย สมาชิกในเครือข่ายควรยึดหลัก ดังนี้

- 4.1 กิจกรรมของเครือข่ายควรเกิดจากวัตถุประสงค์ เป้าหมายหรืออุดมการณ์ร่วมกัน
- 4.2 ทุกฝ่ายมองปัญหาให้เป็นโอกาสที่ท้าทาย
- 4.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดผู้นำที่หลากหลาย ด้วยการค้นหาและพัฒนาความสามารถ และศักยภาพที่มีอยู่ในรายบุคคลในแต่ละโรงเรียน
- 4.4 มีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพราะแต่ละโรงเรียนล้วนมีสิ่งดีเด่นที่ไม่เหมือนกัน
- 4.5 มีการเรียนรู้ที่เกิดจากการแก้ปัญหาและพัฒนางานร่วมกันทั้งภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน
- 4.6 ทุกระบบงานในแต่ละโรงเรียนและภายในเครือข่ายมีการพัฒนาเป็นพลวัตร (Dynamic)
- 4.7 มีกระบวนการทำงานและกระบวนการคิดเชิงระบบ
- 4.8 เน้นการกระจายอำนาจและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
- 4.9 การดำเนินงานอยู่บนพื้นฐานของความเป็นกัลยาณมิตร ไม่มีการแข่งขัน สมาชิกทุกคนล้วนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน (Sense of Belonging) เห็นความสำคัญของการว่า “เรา” จะช่วยให้ผลงานมีประสิทธิภาพและคุณภาพงานสูงขึ้นได้

5. การตรวจสอบและประเมินผล การนำระบบเครือข่ายเข้ามาช่วยในการพัฒนาของเครือข่ายนี้ การตรวจสอบและประเมินผล นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง เพราะระบบของเครือข่ายเป็นเรื่องของความสมัครใจ ไม่ใช่สายการบังคับบัญชา การประเมินตนเองภายในเครือข่าย จึงเป็นกิจกรรมที่คณะกรรมการหรือคณะกรรมการ ตลอดจนสมาชิกภายในเครือข่ายได้ร่วมกันดำเนินการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ มาวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาต่อไป ซึ่งอาจดำเนินการได้ ดังนี้

- 5.1 ประเมินโดยคณะกรรมการเครือข่าย เป็นการประเมินในภาพรวมของการบริหารงานตามแผนงานของเครือข่าย
- 5.2 ประเมินโดยคณะกรรมการในแต่ละกิจกรรม ถือเป็นการประเมินโดยคณะทำงาน
- 5.3 ประเมินโดยสมาชิกทุกฝ่าย ในลักษณะของผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะทำให้ทราบผลของการปฏิบัติงานที่เป็นมุมมองอีกด้านหนึ่ง

อย่างไรก็ดี การตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่ายในแต่ละระดับ แต่ละกิจกรรม จำเป็นต้องมีการออกแบบวิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ ตลอดจนแนวการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้สามารถนำไปใช้

ประโยชน์ได้ ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ ตั้งแต่การเริ่มวางแผนจนครบทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน และต้องเป็นการตรวจสอบหรือประเมินเพื่อการพัฒนา มิใช่ประเมินเพื่อการเปรียบเทียบแข่งขัน

ประโยชน์ของเครือข่ายโรงเรียน

- 1.ยกระดับคุณภาพของโรงเรียนสู่เป้าหมายปฏิรูปการเรียนรู้
- 2.สร้างโอกาสการเรียนรู้ที่เท่าเทียมกันแก่ผู้เรียนในเครือข่ายที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเดียวกัน
- 3.เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจัดการเรียนการสอน
- 4.พัฒนากลยุทธ์ใหม่ๆ ร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริหารจัดการและการปฏิรูปการเรียนรู้
- 5.สามารถกำหนดเป้าหมายและผลลัพธ์ที่ยากเกินกว่าที่จะทำได้เพียงลำพัง
- 6.เกิดความตระหนักร่วมต่อโอกาสและความท้าทายในเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาในอนาคต
- 7.เกิดการระดมสมองเพื่อให้ได้แนวคิดใหม่ๆ ระดมทรัพยากรทางการบริหารและทางการศึกษา เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายร่วมของกลุ่ม
- 8.ยกระดับและพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาในด้านการทำงานแบบมีส่วนร่วม
- 9.ช่วยเหลือเกื้อกูลต่อโรงเรียนที่อยู่ในระดับ “เติมเต็มบางส่วนและช่วยเหลือใกล้ชิด” ให้เข้าสู่ “การพึ่งพาตนเอง” ได้อย่างมีความเชื่อมั่น
10. แบ่งปันองค์ความรู้ ความชำนาญ พลังแห่งความกระตือรือร้นและประสบการณ์ด้านการศึกษาระหว่างกัน
11. ร่วมกันจัดสรรและใช้ทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

บทบาทของผู้ประสานเครือข่ายโรงเรียน

- 1.เป็นผู้เชื่อมประสานให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนและบุคลากรในเครือข่าย
- 2.เป็นผู้เชื่อมประสานที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่เรียกว่า นวัตกรรม
- 3.เป็นผู้เชื่อมประสานที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกและเครือข่ายอื่นภายนอก
- 4.เป็นผู้เชื่อมประสานที่ทำให้เกิดการสร้างผู้นำทางวิชาการภายในเครือข่ายของตน ให้เป็นแกนนำในการพัฒนาสมาชิกในเครือข่ายทุกโรงเรียน ได้เกิดองค์ความรู้ร่วมกันอย่างทัดเทียมสามารถขยายผลสู่เครือข่ายภายนอกได้
- 5.เป็นผู้ที่ยึดหลักการสำคัญของเครือข่ายโรงเรียนเป็นแนวทางปฏิบัติ “ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบและร่วมรับประโยชน์ ”

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เครือข่ายโรงเรียนประสบความสำเร็จ

1. ต้องมีวัฒนธรรมแห่งการร่วมคิดร่วมสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ที่ส่งผลต่อการวางแผนและการดำเนินการของเครือข่ายโรงเรียน
2. เป็นสังคมแห่งความไว้วางใจ เป็นสิ่งสำคัญในการผูกมัดเชื่อมโยงสมาชิก ทำให้ทุกฝ่ายเกิดความมั่นใจในการเป็นหมู่พวกที่จะร่วมจับมือร่วมกิจกรรม เพื่อก้าวไปข้างหน้าพร้อมกันอย่างทัดเทียมและมั่นคง
3. พันธะผูกพัน อาจเกิดในรูปของเอกสารแต่ต้องมาจากความผูกพันด้านจิตใจร่วมกันก่อน จึงจะร่วมกันกำหนดเป็นวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการพัฒนางานร่วมกัน และจัดทำเป็นแผนงานของเครือข่าย การดำเนินกิจกรรมตามแผนจึงจะประสบความสำเร็จเนื่องจากเกิดจากความเต็มใจจากสมาชิกทุกฝ่าย ผลการปฏิบัติงานก็จะเกิดผลสัมฤทธิ์สูง

สำนักงานเขตบางขุนเทียน

สำนักงานเขตบางขุนเทียน (สำนักงานเขตบางขุนเทียน 2551 : ออนไลน์) ประกอบด้วยพื้นที่เขตการปกครอง 2 แขวงคือ แขวงสามยุคและแขวงท่าข้าม มีอาณาเขต ดังนี้ ทิศเหนือติดต่อกับเขตบางบอน ทิศตะวันออกติดต่อกับเขตจอมทอง เขตทุ่งครุ ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรปราการและทะเลอ่าวไทย ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดสมุทรสาคร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มมีเนื้อที่ทั้งหมด 123.26 ตร.กม. มีประชากร 140,304 คน (ข้อมูลเดือนสิงหาคม 2550) เขตบางขุนเทียนเป็นเขตเดียวของกรุงเทพมหานครที่มีพื้นที่ติดทะเล ซึ่งมีอยู่ประมาณ 5 กิโลเมตร พื้นที่ที่ติดชายทะเลส่วนใหญ่อยู่ในหมู่ที่ 9,10 แขวงท่าข้าม มีสภาพเป็นพื้นที่ดินชายทะเลที่เป็นดินเลน ไม่สามารถปลูกพืชต่าง ๆ ได้ สาเหตุเนื่องจากน้ำเค็ม นอกจากพืชที่ขึ้นเองตามชายทะเล คือ ไม้โกงกาง ลำพู แสม ต้นเหียงปลาหมอ พื้นที่ชายเลนมีจำนวน 2,735 ไร่ ขณะนี้ยังมีเหลือเป็นป่าชายเลน จำนวนประมาณ 200 - 300 ไร่เท่านั้น เนื่องจากการที่น้ำทะเลเซาะพังเป็นเลน ชายทะเลในเขตบางขุนเทียนนั้นขนานกับฝั่งอ่าวไทยยังคงเป็นธรรมชาติตามชายฝั่งเต็มไปด้วยผืนนาหนอง เหยี่ยว อีกร และไม้ป่าชายเลน ป่าแสม รวมทั้งป่าโกงกางขึ้นอยู่ทั่วไป ชุมชนเก่าแก่ซึ่งเป็นหมู่บ้านชาวประมงทะเลเพียงแห่งเดียวของกรุงเทพฯ นั้น ยังคงมีวิถีชีวิตเรียบง่าย อาชีพหลักของคนในชุมชนแถบนี้ส่วนใหญ่จะทำประมงชายฝั่ง ลอบดักปู เลี้ยงปลา นากุ้ง เลี้ยงหอย เช่น หอยแมลงภู่ หอยแครงและหอยนางรม บางครอบครัวมีรายได้จากการทำกะปิและปลาเค็มขาย ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับฤดูกาลและผลผลิตที่หาได้ มีการปลูกป่าชายเลนเพื่อเพิ่มพื้นที่และพัฒนาให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ สถานศึกษาในเขตนี้รวมทั้งหมดทั้งที่เป็นที่พักก่อนและท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทางสำนักงานเขตได้ดำเนินการสร้างทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนบางขุนเทียน และทางจักรยานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักท่องเที่ยว นักเรียนและประชาชน เข้ามาสัมผัสระบบนิเวศ รวมทั้งทำกิจกรรมต่างๆ อย่างใกล้ชิด

ภายในพื้นที่ของเขตบางขุนเทียนมี ลำคลอง 3 คลอง ลำรางสาธารณะ 16 ลำราง และลำกระโคงหลายสาย ซึ่งเป็นเสมือนเส้นเลือดหล่อเลี้ยงหัวใจของประชาชนชาวบางขุนเทียน เพราะประชาชนส่วนหนึ่งยังประกอบอาชีพเกษตรอยู่และยังคงอาศัยน้ำจากลำคลองใช้และประกอบอาชีพเกษตรกรรม ลำคลองที่เป็นเส้นทางคมนาคมและเป็นหัวใจของเกษตรกรรมที่สำคัญ ๆ มีดังนี้ คลองสนามชัย คลองหัวกระบือและคลองพิทยาลงกรณ์

พื้นที่เขตบางขุนเทียนบางส่วนเป็นพื้นที่ป่าชายเลนและเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของลิงแสม ปัจจุบันพบจำนวน 5 ฝูง กระจัดกระจายอยู่ทั่วบริเวณคลองสนามชัยและคลองเฉลิมชัยพัฒนากำลังประสบปัญหาลดจำนวนลงอย่างน่าใจหาย จากสาเหตุการขยายตัวด้านที่อยู่อาศัย การทำร้ายลิงด้วยการยิงแมลง เพื่อเอาลูกลิงหรือดักเอาลูกลิงไปขาย บางครั้งก็ยิงไปเป็นอาหาร สำนักงานเขตบางขุนเทียนซึ่งได้จัดทำโครงการบ้านลิงถิ่นคุณกะลา เพื่อเป็นการอนุรักษ์ลิงแสมให้อยู่ในพื้นที่ ด้วยการซื้อที่ดินให้ลิงได้อยู่อาศัยและส่งเสริมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสำนึกให้ร่วมกันอนุรักษ์ลิงแสมฝูงสุดท้ายของกรุงเทพมหานครต่อไป

จุดเด่นของเขตบางขุนเทียนยังมีศูนย์ศิลปวัฒนธรรมมอญหรือพิพิธภัณฑสถานบ้านมอญบางกระดี เกิดขึ้นจากความร่วมมือของคนในชุมชน ตั้งอยู่บริเวณหมู่ 2 แขวงสามตำ มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้ของชาวมอญในอดีต ซึ่งนับวันจะหาได้ยากเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของชาวมอญพื้นบ้าน เช่น เครื่องปั้นดินเผา เครื่องทองโบราณ เครื่องดนตรี พระพุทธรูปและคัมภีร์เก่าแก่อักษรมอญ เป็นต้น นอกจากนี้เขตบางขุนเทียนยังมีพิพิธภัณฑสถานภูมิปัญญาชาวบ้านโรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ ตั้งอยู่ภายในบริเวณโรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ จัดแสดงเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมพืช สัตว์และการทำมาหากิน เก็บรวบรวมของใช้และเครื่องมือประกอบอาชีพของคนบางขุนเทียน แถบปายาเลนตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔-๕ สิ่งของที่จัดแสดงมีหลายประเภท เช่น แบบจำลองการทำนาเกลือ ของใช้ในชีวิตประจำวัน อ่าวมังกรปากหยัก ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ถ้วย ขาม เหยี่ยว ภูเขาปณัฏ์ เงินพดด้วง พระเครื่อง พระพิมพ์ ครก ไม้ เครื่องมือจับสัตว์น้ำ และประมงชายฝั่ง เครื่องสี่ล้อระหัดวิดน้ำ ฯลฯ แสดงวิถีชีวิตชาวชุมชนชายทะเล ประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดีในชุมชน รวมทั้งประโยชน์ของปายาเลนและสัตว์ที่พบเห็นในปายาเลน

โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครในเขตบางขุนเทียนมีจำนวน 16 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนวัดหัวกระบือ โรงเรียนวัดท่าข้าม โรงเรียนวัดสามตำ โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ โรงเรียนวัดประชาบารุง โรงเรียนหมู่บ้านเกาะโพธิ์ โรงเรียนวัดบัวผ้น โรงเรียนแก้วท่าบ่ออุปถัมภ์ โรงเรียนบางขุนเทียนศึกษา โรงเรียนวัดกำแพง โรงเรียนวัดเลา โรงเรียนวัดสะแกงาม โรงเรียนวัดบางกระดี โรงเรียนศาลเจ้า(หัวนุญกุลวิทยา) โรงเรียนวัดกกและโรงเรียนคลองห้วยทราย (ปลื้ม-เชื่อนนกุล)

สำนักงานเขตบางขุนเทียนมีชุมชนจำนวนมากถึง 49 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนหมู่บ้านวงแหวนทวีสุข ชุมชนคลองใหญ่ ชุมชนคุณาลัย-ชายทะเลบางขุนเทียน ชุมชนวัดบัวผ้น ชุมชนชายทะเล-บางขุนเทียน ชุมชนเชิงตะแพ ชุมชนคลองรางยายเพียร ชุมชนหัวป่า ชุมชนบางเพนียง ชุมชนหลวงพ่อบัว ชุมชนศาลเจ้าแม่ทับทิม ชุมชนวัดกก ชุมชนวัดหัวกระบือ ชุมชนทรัพย์นุกุลพัฒนา ชุมชนหลวงพ่อบัว ชุมชนแสนตอ ชุมชนคลองสาม ชุมชนเสาธง ชุมชนศรีภูมิ ชุมชนคลองพิทยาลงกรณ์ ชุมชนวัดประชาบารุง ชุมชนเทียนทะเล ชุมชนหมู่บ้านพัฒนาหมู่ 6 ชุมชนวัดสามตำ ชุมชนวัดนาคสีบาต ชุมชนทรัพย์สินพัฒนา ชุมชนบางกระดีหมู่ 2 ชุมชนบางกระดีหมู่ 8 ชุมชนบางกระดีหมู่ 9 ชุมชนวัดกำแพง ชุมชนวัดสะแกงาม ชุมชนซอยนายเจียก ชุมชนศักดิ์มงคลชัย ชุมชนดอกรัก ชุมชนสามัคคี ชุมชนสายสัมพันธ์ ชุมชนจุฬพงษ์ ชุมชนเชื่อมสัมพันธ์ ชุมชนเพชรทองคำ ชุมชนหมู่บ้านสวัสดิ์ ชุมชนบุญโถมพัฒนา ชุมชนข้างสถานีวิทยุเพื่อการศึกษาและชุมชนมุ่งพัฒนา

เครือข่ายโรงเรียนในสำนักงานเขตบางขุนเทียน

กรุงเทพมหานคร ได้จัดตั้งเครือข่ายโรงเรียน (School Cluster) ในสังกัดกรุงเทพมหานคร รวม 80 เครือข่าย จากจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 435 โรงเรียน โดยสนับสนุนให้แต่ละเครือข่ายได้มีการบริหารจัดการภายในอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นความร่วมมือ เชื่อมโยงประสานงานกันด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ช่วยเหลือเกื้อกูลเติมเต็มให้แก่กัน ทั้งการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ สร้างความเสมอภาค ผู้นำที่มีความถนัดและเชี่ยวชาญในแต่ละด้านจะเป็นผู้นำในการพัฒนางานด้านนั้นๆ ซึ่งจะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ อยู่ภายใต้วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดขึ้นร่วมกัน โดยทุกโรงเรียนยังคงมีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการในโรงเรียนของตน สำหรับสำนักงานเขตบางขุนเทียน มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 16 โรงเรียน กรุงเทพมหานครได้กำหนดให้รวมกลุ่มโรงเรียนเป็น 2 เครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายที่ 71 และเครือข่ายที่ 72 แต่ละเครือข่ายมีสมาชิก 8 โรงเรียน ดังนี้ กลุ่มโรงเรียนในเครือข่ายที่ 71 ประกอบด้วย โรงเรียนวัดหัวกระบือ โรงเรียนวัดท่าข้าม โรงเรียนวัดแสงดำ โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ โรงเรียนวัดประชาบุรุษ โรงเรียนหมู่บ้านเกาะโพธิ์ โรงเรียนวัดบัวผัน และโรงเรียนแก้วขำทับอุปลัมภ์ ส่วนกลุ่มโรงเรียนในเครือข่ายที่ 72 ประกอบด้วย โรงเรียนบางขุนเทียนศึกษา โรงเรียนวัดกำแพง โรงเรียนวัดเลา โรงเรียนวัดสะแกงาม โรงเรียนวัดบางกระบือ โรงเรียนศาลเจ้า (หัวนุกูลวิทยา) โรงเรียนวัดกกและโรงเรียนคลองห้วยทราย (ปลื้ม-เชื้อมนุกูล)

ลักษณะทางกายภาพของโรงเรียนในเครือข่ายที่ 71

การจัดกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครพิจารณาจากสภาพทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งของโรงเรียนที่ใกล้เคียงกันและสอดคล้องกับเขตพื้นที่การปกครอง เครือข่ายที่ 71 มีสภาพทางภูมิศาสตร์เป็นโรงเรียนที่มีพื้นที่อยู่ในย่านเกษตรกรรม ชุมชนเป็นลักษณะของชุมชนชนบท ประกอบด้วย 8 โรงเรียนซึ่งแต่ละโรงเรียนมีลักษณะทางกายภาพ ดังนี้

โรงเรียนวัดหัวกระบือ

โรงเรียนวัดหัวกระบือ (โรงเรียนวัดหัวกระบือ. 2551 : ออนไลน์) ตั้งอยู่ เลขที่ 3/1 หมู่ 7 แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่ 4 ไร่ อยู่ในบริเวณวัดหัวกระบือ ด้านตะวันออกติดกับคลองหัวกระบือ ด้านใต้ของโรงเรียนเป็นชุมชน เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานครคือโรงเรียนที่เปิดทำการสอนในระดับมัธยมศึกษา ชุมชนบริเวณโรงเรียนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มคนท้องถิ่นที่อยู่อาศัยมาแต่ดั้งเดิม และกลุ่มคนต่างถิ่นที่ย้ายมาตั้งถิ่นฐานทั้งถาวรและชั่วคราวตามสภาพการประกอบอาชีพในท้องถิ่นแห่งนี้ ซึ่งมีหลายสาขาอาชีพ คือมีทั้งอาชีพเกษตรกรรม การประมง ค้าขาย รับจ้าง ธุรกิจส่วนตัว และรับราชการ โดยมีกลุ่มอาชีพรับจ้างเป็นกลุ่มประชากรส่วนใหญ่ บริเวณรอบ ๆ โรงเรียนประกอบด้วย สถานีขนส่งเขตพื้นที่ 1 และมีบ้านเรือนของชุมชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น

โรงเรียนวัดท่าข้าม

โรงเรียนวัดท่าข้าม (โรงเรียนวัดท่าข้าม. 2551 : ออนไลน์) ตั้งอยู่เลขที่ 5 หมู่ 4 แขวงท่าข้าม สำนักงานเขตบางขุนเทียน มีพื้นที่ 3 ไร่ 25 ตารางวา อยู่ทางทิศใต้ของวัดท่าข้าม ทิศตะวันตกติดคลองสนามชัย และมีคูระบายน้ำอยู่ทางทิศใต้ของโรงเรียนทำให้มีปัญหาเรื่องมลภาวะทางน้ำทั้งสองด้าน เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สภาพชุมชนโดยรอบมีความแตกต่าง ระหว่างชุมชนเมือง ชุมชนเกษตร กล่าวคือ บางส่วนเป็นย่านธุรกิจ เป็นห้างสรรพสินค้า โรงงาน แต่ในบางส่วนยังมีสวนผลไม้ ซึ่งกำลังจะหมดไป โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี ทำให้ได้รับความนิยมนจากชุมชน และเนื่องจากเป็นเขตชุมชนที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วมีทั้งบ้านจัดสรร บ้านเช่า มีประชากร ขยายถิ่นฐานเข้ามาเป็นจำนวนมาก

โรงเรียนวัดเสม็ดดำ

โรงเรียนวัดเสม็ดดำ (โรงเรียนวัดเสม็ดดำ. 2551 : ออนไลน์) ตั้งอยู่เลขที่ 40 หมู่ 3 แขวงเสม็ดดำ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่ 5 ไร่ 34.5 ตารางวา ตั้งอยู่ด้านหลังวัดเสม็ดดำ ห่างจากถนนพระรามที่ 2 ประมาณ 1.5 กิโลเมตร อยู่ติดเขตอำเภอมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น บริเวณรอบ ๆ โรงเรียนเป็นป่าชายเลน สภาพชุมชนส่วนใหญ่ผู้ประกอบการมีอาชีพรับจ้าง ฐานะนักเรียนส่วนใหญ่ค่อนข้างยากจน กิจกรรมเด่นของโรงเรียน คือ การสอนโครงงานวิทยาศาสตร์ และทางโรงเรียนได้จัดทำศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน เป็นสถานที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ซึ่งมีโรงเรียนต่าง ๆ นำนักเรียนขอเข้าศึกษาและสถานีโทรทัศน์หลายรายการได้ขอจัดทำรายการเผยแพร่ นำนักเรียนมาเข้าค่ายศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน เป็นต้น

โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์

โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ (โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์. 2551 : ออนไลน์) ตั้งอยู่เลขที่ 54/2 หมู่ 10 แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน มีพื้นที่จำนวน 32 ไร่เศษ ตั้งอยู่ทางตอนใต้สุดของกรุงเทพฯ เป็นพื้นที่อ่าวไทยตอนใน ซึ่งเป็นชายฝั่งทะเลธรรมชาติของกรุงเทพฯ มีสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่ม น้ำท่วมถึงดินเป็นดินเค็ม วิถีชีวิตชาวบ้านเป็นชุมชนริมคลองมีคลองเป็นจำนวนมาก และมีป่าชายเลนเกาะตัวอยู่ริมคลองทำให้มีความร่มรื่น อาชีพของผู้ปกครองส่วนมากทำการประมงเลี้ยงสัตว์ เช่น บ่อเลี้ยงกุ้งแชบ๊วย กุ้งกุลาดำ ปลากระพง หอยแครง ปูทะเล และหอยแมลงภู่ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นความสัมพันธ์แบบชาวชนบท มีความคุ้นเคยกับชุมชนเป็นอย่างดี หากมีงานที่จะต้องทำร่วมกันจะช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี

โรงเรียนวัดประชาบำรุง

โรงเรียนวัดประชาบำรุง (โรงเรียนวัดประชาบำรุง. 2551 : ออนไลน์) ตั้งอยู่เลขที่ 24/4 หมู่ 9 ถนนบางขุนเทียน-ชายทะเล แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครห่างจากถนนพระรามที่ 2 ประมาณ 7 กิโลเมตร พื้นที่ห่างไกลชุมชนเมืองมีเนื้อที่ประมาณ 6 ไร่ 2 งาน ลักษณะพื้นที่เป็นน้ำเค็ม โดยห่างจากอ่าวไทยประมาณ 7 กิโลเมตร ที่เราเรียกว่า ทะเลกรุงเทพฯ เพราะเนื้อที่ของเขตบางขุนเทียนติดกับชายทะเล และมีลักษณะเป็นที่ลุ่มป่าชายเลน ที่ตั้งรอบโรงเรียนมีน้ำล้อมรอบ ด้านหน้าเป็นที่ตั้งของวัดประชาบำรุง โดยมีสะพานเชื่อมติดต่อกันระหว่างโรงเรียนกับวัด สภาพอาชีพของประชาชนในท้องถิ่น ทำวักกุ้ง เลี้ยงปลากระพงขาว เลี้ยงหอยแครง เลี้ยงหอยกระพง เลี้ยงหอยแมลงภู่ และทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมของพื้นที่แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน โรงเรียนได้

จัดกิจกรรมเด่น คือโครงการปลูกผักในพื้นที่น้ำเค็ม โครงการแปรรูปอาหารโดยการทำปลาแดดเดียวและโครงการอนุรักษ์ป่าชายเลน

โรงเรียนหมู่บ้านเกาะโพธิ์

โรงเรียนหมู่บ้านเกาะโพธิ์ (โรงเรียนหมู่บ้านเกาะโพธิ์. 2551 : ออนไลน์) ตั้งอยู่ที่ตำบลแสมดำ เขตบางขุนเทียน ซึ่งเป็นบริเวณชานเมือง มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลพันท้ายนรสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยมีคลองแสมดำตัดกั้นอาณาเขต มีพื้นที่ 5 ไร่ 2 ตารางวา อยู่ในบริเวณที่มีน้ำล้อมรอบ ด้านทิศเหนือติดคลองรางยายคง ด้านทิศตะวันตก ติดคลองแสมดำใต้ ส่วนด้านทิศตะวันออกและทิศใต้ติดกับบ่อเลี้ยงกุ้งซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชน สภาพชุมชนกระจายกันอยู่ห่างๆ ตามริมคลอง และชายบ่อเลี้ยงกุ้ง ชุมชนมีลักษณะเป็นชุมชนปิด ประชาชนเป็นคนพื้นที่ ที่อยู่กันมายาวนานความเป็นอยู่คล้ายชุมชนในชนบท น้ำดื่มใช้น้ำฝน น้ำใช้ได้มาจากน้ำบาดาลที่ส่งมาตามท่อจากสมุทรสาคร ซึ่งมีราคาถูกจนข้างแพง น้ำคลองไม่สามารถนำมาใช้ได้เพราะค่อนข้างสกปรก และกร่อยเนื่องจากอยู่ใกล้ทะเล การเดินทางไปโรงเรียนหมู่บ้านเกาะโพธิ์ ไม่ได้ 2 ทาง คือ ทางรถและทางเรือ

โรงเรียนวัดบัวผัน

โรงเรียนวัดบัวผัน (โรงเรียนวัดบัวผัน. 2551 : ออนไลน์) เป็นโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก อยู่ห่างไกลชุมชนมากไม่มีรถยนต์เข้าถึงโรงเรียนล้อมรอบด้วยลำคลอง สภาพพื้นที่ชุมชนใกล้โรงเรียนจะติดต่อกันโดยทางเรือ เพราะเป็นคลองใหญ่บ้างเล็กบ้างเชื่อมติดต่อกัน การเดินทางของนักเรียนส่วนใหญ่จึงเป็นเรือหางยาว เดินหรือพายเรือมาเองและขี่รถจักรยานมาโรงเรียน แต่เดิมผู้ปกครองมีอาชีพทางการเกษตรปลูกส้มเขียวหวานบางมดอันลือชื่อ เพราะมีรสชาติเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป เวลาเก็บส้มแต่ละครั้งจะได้หลายหมื่นบาทเศรษฐกิจเจริญรุ่งเรืองโรงเรียนจึงมีผู้อุปการะช่วยเหลือเจริญเติบโตตามไปด้วย ปัจจุบันโรงเรียนและชุมชนต้องซื้อน้ำดื่มและน้ำใช้เนื่องจากน้ำในลำคลองเน่าเสียบ่อย น้ำท่วมไม่สามารถปลูกส้มเขียวหวานได้อีก ต้องหันไปปลูกกล้วย มะพร้าว มะขามเทศทำให้เศรษฐกิจตกต่ำลงต้องอพยพ ครอบครัวไปที่อื่น ย้ายไปต่างจังหวัด สถิตินักเรียนจึงลดลงทุกปี ผู้ปกครองในปัจจุบันมีฐานะยากจน

โรงเรียนแก้วข้าทักอุปถัมภ์

โรงเรียนแก้วข้าทักอุปถัมภ์ (โรงเรียนแก้วข้าทักอุปถัมภ์. 2551 : ออนไลน์) ตั้งอยู่เขตรอยต่อระหว่างพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการกับกรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่ 5 ไร่ 11 ตารางวา ชุมชนอยู่กันอย่างเบาบาง พื้นที่ติดลำคลอง 2 ด้าน การคมนาคม ใช้ทางเรือและทางเท้า ทางรถยนต์ยังอยู่ในช่วงการก่อสร้าง โรงเรียนก่อตั้งมากกว่า 30 ปี ปัจจุบันประสบปัญหาน้ำท่วมขังเนื่องจากมีน้ำทะเลหนุน พื้นที่ติดทะเล การเพาะปลูก และการเกษตรทำได้ยากเนื่องจากดินเค็ม มีกิจกรรมเด่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน

ลักษณะทางกายภาพของโรงเรียนในเครือข่ายที่ 72

ในสำนักงานเขตบางขุนเทียนมีเครือข่ายโรงเรียนจำนวน 2 เครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายที่ 71 และเครือข่ายที่ 72 สำหรับโรงเรียนในเครือข่ายที่ 72 จำนวน 8 โรงเรียนมีลักษณะทางกายภาพ ดังนี้

โรงเรียนบางขุนเทียนศึกษา

โรงเรียนบางขุนเทียนศึกษา (โรงเรียนบางขุนเทียนศึกษา. 2551 : ออนไลน์) ตั้งอยู่ในหมู่บ้านการเคหะชุมชนธนบุรี โครงการที่ 1 ถนนพระรามที่ 2 กม.ที่ 85 หมู่ 6 แขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่ 7 ไร่ 2 งาน เป็นที่ดินของการเคหะแห่งชาติที่มอบให้กรุงเทพมหานครใช้เป็นที่ตั้งโรงเรียนระดับประถมศึกษา เปิดสอนเมื่อ ปี พ.ศ. 2525 เดิมชื่อว่า “โรงเรียนเคหะชุมชนธนบุรี” โรงเรียนอยู่ใกล้ถนนพระราม 2 สภาพบริเวณโรงเรียนมีความเจริญเป็นย่านการค้าขาย มีศูนย์การค้าขนาดใหญ่คือศูนย์การค้าโลตัส สภาพชุมชนมีความหลากหลาย ประชาชนและผู้ปกครองในชุมชนประกอบอาชีพค้าขายและรับราชการ มีบ้านเรือนอยู่รายล้อมรอบโรงเรียนอย่างหนาแน่น

โรงเรียนวัดกำแพง

โรงเรียนวัดกำแพง (โรงเรียนวัดกำแพง. 2551 : ออนไลน์) เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีเนื้อที่ 9 ไร่ 2 งาน 58 ตารางวา อยู่ในบริเวณวัดกำแพง ซึ่งเป็นชุมชนที่ไม่แออัด การคมนาคมค่อนข้างสะดวกโดยทางรถยนต์ ใช้เส้นทางพระรามที่ 2 และทางรถไฟสายวงเวียนใหญ่-แม่กลอง ใกล้สถานีรถไฟวัดสิงห์ ผู้ปกครองส่วนใหญ่อาชีพรับจ้าง ค้าขาย ทำงานโรงงานอุตสาหกรรมและมีอาชีพรับราชการ โรงเรียนวัดกำแพงโดยเปิดทำการสอน เมื่อ พ.ศ. 2475 ปัจจุบันเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาคือเปิดสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การจัดกิจกรรมของโรงเรียนได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านต่างๆ เช่น โครงการวินัยในโรงเรียน โครงการอบรมพุทธบุตร, โครงการโรงเรียนสีขาว, แห่เทียนพรรษา, งานลอยกระทง, โครงการสัมพันธ์ชุมชน เป็นต้น

โรงเรียนวัดเลา

โรงเรียนวัดเลา (โรงเรียนวัดเลา. 2551 : ออนไลน์) ตั้งอยู่ใกล้ถนนพระราม 2 เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ บริเวณโรงเรียนเป็นชุมชนหนาแน่น ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง ชุมชนบริเวณโรงเรียนเป็นคนในท้องถิ่น โยนโยกย้ายมาทำมาหากินโดยเป็นลูกจ้างตามโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้มีคอนโดมิเนียมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ชุมชนบริเวณโรงเรียนเกิดความเจริญอย่างรวดเร็ว

โรงเรียนวัดสะแกงาม

โรงเรียนวัดสะแกงาม (โรงเรียนวัดสะแกงาม. 2551 : ออนไลน์) ตั้งอยู่ในชุมชนชานเมือง อยู่ในพื้นที่ของวัดติดกับชุมชนขนาดเล็ก ด้านหน้าโรงเรียนติดกับคลองสะแกงาม และถัดออกไปเป็นถนนสายแยกสะแกงามถึงถนนบางขุนเทียนชายทะเล ด้านหลังโรงเรียนอยู่ติดกับถนนวงแหวนทิศตะวันตก สภาพชุมชนมีความหลากหลาย เป็นที่ปลูกสร้างที่พักอาศัยอาคารชุด อาคารพาณิชย์ โรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และขนาดเล็ก โรงเรียนก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2477 ใช้ศาลาวัดเป็นสถานที่เรียนชั่วคราว และได้พัฒนาโรงเรียนขึ้นตามลำดับ ปัจจุบันสภาพชุมชนรอบ ๆ โรงเรียนได้เปลี่ยนแปลงจากชุมชนเกษตรกรรมชานเมืองที่มีจำนวนประชาชนอาศัยอยู่เบาบางไปเป็นชุมชนที่มีคนอยู่อาศัยอย่างหนาแน่น มีการก่อสร้างหมู่บ้านจัดสรรขนาดใหญ่หลายแห่ง มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และขนาดกลางหลายแห่งเกิดขึ้น ชุมชนมีการขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็วจนเป็นชุมชนขนาดใหญ่ โรงเรียนมีกิจกรรมเด่นได้แก่ โครงการเกษตรปลอดสารพิษ โครงการอิฐตัวหนอน โครงการเข้าค่ายพุทธบุตร โครงการต่อต้านยาเสพติด โครงการทำกรอบรูปวิทยาศาสตร์ ฯลฯ

โรงเรียนวัดบางกระดี

โรงเรียนวัดบางกระดี (โรงเรียนวัดบางกระดี. 2551 : ออนไลน์) เริ่มเปิดสอนเมื่อ พ.ศ. 2475 มีเนื้อที่ 3 ไร่ 3 งาน 18 ตารางวา เป็นพื้นที่ของวัดบางกระดี ติดกับคลองสนามไชย โรงเรียนวัดบางกระดีมีการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นได้แก่ การเขียนหนังสือภาษามอญ การพูดภาษามอญ ส่วนกิจกรรมของโรงเรียนที่เด่นๆ ได้แก่ กิจกรรมอาสาชกชาตแก่นำต่อต้านยาเสพติดที่โรงเรียนได้ดำเนินการติดต่อกันมาหลายปีแล้ว โดยร่วมมือกับอาสาชกชาต สภากาชาดไทยและหน่วยงานราชการ และชุมชนให้ความร่วมมือในการจัด นอกจากนี้มีโครงการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและรักษาความสะอาดภายในโรงเรียน เป็นต้น

โรงเรียนศาลเจ้า

โรงเรียนศาลเจ้า (โรงเรียนศาลเจ้า. 2551 : ออนไลน์) ตั้งอยู่เลขที่ 53/10 หมู่ที่ 6 ถนนบางขุนเทียน แขวงสามตำ เขตบางขุนเทียนกรุงเทพมหานคร เปิดสอนเมื่อ พ.ศ.2476 มีเนื้อที่ ประมาณ 5 ไร่ มีรั้วรอบทั้ง 4 ด้าน ด้านทิศเหนือติดกับโรงเรียนศิริราษฎร์ ซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนและถนนบางขุนเทียน ด้านทิศใต้ติดกับชุมชนริมทางรถไฟ สายวงเวียนใหญ่-มหาชัย การเดินทางคมนาคมสะดวก มีทั้งทางรถไฟและทางรถยนต์ เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ใกล้กับถนนพระราม 2 ทำให้ลักษณะของชุมชนเป็นชุมชนที่มีความเจริญเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว อาคารที่พักสร้างขึ้นเป็นจำนวนมากเป็นเขตของการค้าขาย

โรงเรียนวัดกก

โรงเรียนวัดกก (โรงเรียนวัดกก. 2551 : ออนไลน์) ตั้งอยู่ในชุมชนวัดกก เลขที่ 54 หมู่ 1 ซอยพระรามที่ 2 ที่ 44 แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร โดยพระอธิการมิ่ง ธรรมสุวณโณ (หลวงพ่อมิ่ง) อดีตเจ้าอาวาสวัดกก อนุญาตให้สร้างโรงเรียน บนพื้นที่ 4 ไร่ 18 ตารางวา เมื่อ พ.ศ.2501 ด้านทิศเหนือติดกับวัดกก ทิศตะวันออก ทิศใต้ ทิศตะวันตกติดกับชุมชนวัดกก เป็นชุมชนขนาดเล็กบ้านเรือนส่วนใหญ่ปลูกบนที่เช่า ซึ่งเป็นที่ของวัด ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย ลูกจ้างโรงงาน รับจ้างทั่วไปเมื่อหมดงานจ้างก็ย้ายที่อยู่ การศึกษาของผู้ปกครองส่วนมากจบการศึกษามัธยมศึกษา ชุมชนวัดกก มีคณะกรรมการชุมชนที่เข้มแข็ง ประชาชนยังยึดมั่นในประเพณีไทย วัดจะเป็นศูนย์รวมในชุมชน ผู้สูงอายุและคณะกรรมการชุมชนโรงเรียนมักจัดกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมเด่นที่โรงเรียนเคยได้รับคือ รางวัลดีเด่น ในโครงการโรงเรียน กทม. รักษ์รีไซเคิลกับตักวิเศษ จากสมาคมสร้างสรรค์ไทย รางวัลโรงเรียนสะอาด และรางวัลจากโครงการนำบ้านนำมอญของกรุงเทพมหานคร กิจกรรมชมรมโขน เป็นกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย

โรงเรียนคลองห้วยทราย

โรงเรียนคลองห้วยทราย (โรงเรียนคลองห้วยทราย. 2551 : ออนไลน์) ตั้งอยู่เลขที่ 9/9 หมู่ 6 แขวงสามตำ เขตบางขุนเทียน กทม. มีเนื้อที่ 5 ไร่ 2 งาน บริเวณรอบโรงเรียนเป็นชุมชนย่านโรงงานอุตสาหกรรม ด้านหน้าเป็นซอยที่เป็นทางลัดออกไปแขวงท่าข้ามและด้านหลังติดคลองพระยาธมนนที สภาพชุมชนเป็นโรงงานอุตสาหกรรม อาทิ เช่น บริษัทไทยเสตนาร์ด, บริษัทเจเพรส, บริษัทกิตโต, บริษัทไทยก้าวไกล ด้านตะวันตกติดห้างสรรพสินค้าโลตัส พระราม 2 ทางด้านตะวันออก เป็นสถานีตำรวจท่าข้าม ห้างบิ๊กซีพระราม 2 ผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ทำงานก่อสร้างและรับจ้างทั่วไป ชุมชนบริเวณโรงเรียนมีสภาพของความเจริญเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมีการก่อสร้างอาคารที่พักอาศัย อาคารพาณิชย์ จำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นแต่ละปี

ในอัตราที่สูงมาก การจัดการเรียนการสอนมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ สวนสมุนไพร สวนวรรณคดี สวนธรรมะ เป็นต้น

ความแตกต่างของเครือข่ายที่ 71 และเครือข่ายที่ 72

จากที่กล่าวมาจะเห็นความแตกต่างของเครือข่ายที่ 71 และเครือข่ายที่ 72 อย่างชัดเจน กลุ่มโรงเรียนในเครือข่ายที่ 71 สภาพของพื้นที่เป็นพื้นที่ที่ใกล้กับทะเล ดินเค็ม น้ำท่วมถึง ลักษณะอาชีพของชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำการประมงเลี้ยงสัตว์ เช่น บ่อเลี้ยงกุ้งแชบ๊วย กุ้งกุลาดำ ปลากระพง หอยแครง ปูทะเล และหอยเมลงภู พื้นที่บางแห่งปลูกส้มเขียวหวานบางมด แต่เนื่องจากปัจจุบันน้ำในลำคลองเน่าเสียบ่อยและมีน้ำท่วมไม่สามารถปลูกส้มเขียวหวานได้อีก ต้องหันไปปลูกกล้วย มะพร้าว มะขามเทศ และหลักสูตรท้องถิ่นที่หลายโรงเรียนได้จัดขึ้น ได้แก่ หลักสูตรเกี่ยวกับอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและป้าชายเลน เพราะกลุ่มโรงเรียนในเครือข่ายที่ 71 มีลักษณะทางกายภาพคล้ายคลึงกัน

กลุ่มโรงเรียนในเครือข่ายที่ 72 เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ใกล้ถนนพระราม 2 ชุมชนบริเวณโรงเรียนเป็นชุมชนหนาแน่นเป็นลักษณะของชุมชนเมือง มีความเจริญเป็นย่านการค้าขาย มีห้างสรรพสินค้าเกิดขึ้นหลายแห่ง เช่น ห้างบิ๊กซี(พระราม 2) ห้างเซ็นทรัล (พระราม 2) ห้างเทสโกโลตัส (พระราม 2) มีคอนโดมิเนียม อาคารชุด อาคารพาณิชย์ หมู่บ้านจัดสรร และโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก การคมนาคมสะดวกสบาย ชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลากหลาย เช่น ทำงานโรงงานอุตสาหกรรม ค้าขายและรับราชการ

ความแตกต่างของเครือข่ายที่ 71 และเครือข่ายที่ 72 คือความแตกต่างของสภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ สภาพความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ ซึ่ง ทศนา แสงศักดิ์ (2549 : 22-23) ได้จำแนกชุมชนท้องถิ่นโดยพิจารณาในด้านสถานะความเป็นอยู่ในเชิงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์หรือลักษณะของท้องถิ่นซึ่งเป็นที่อยู่โดยจำแนกได้ 2 ชุมชน คือ ชุมชนชนบทและชุมชนเมือง ได้กล่าวถึงชุมชนชนบทว่า เป็นชุมชนที่มีความใกล้ชิดกับธรรมชาติมากเพราะราษฎรต้องอาศัยน้ำฝนทำเกษตรกรรม แต่ในปัจจุบันราษฎรบางส่วนได้รับน้ำชลประทานในการทำเกษตร อย่างไรก็ตามราษฎรยังต้องพึ่งพาความไม่แน่นอนของธรรมชาติ ภายในชุมชนมีญาติพี่น้องอยู่กันอย่างใกล้ชิดสนิทสนมคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ฐานะทางเศรษฐกิจภายในชุมชนไม่ค่อยแตกต่างกันนัก ชุมชนชนบทอาศัยวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีคอยควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชน นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงชุมชนท้องถิ่นโดยพิจารณาด้านการรวมตัวกันเพื่อการพึ่งพาในการใช้ชีวิตหรือการรวมตัวกันเพื่อวัตถุประสงค์ในการดำเนินการในกิจกรรมทางสังคม (Social Activities) ได้กล่าวถึง ชุมชนเกษตรกรรม ว่ามีลักษณะเป็นชุมชนที่ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ชุมชนหมู่บ้านต่างๆซึ่งราษฎรส่วนมากทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์และทำประมง ทำให้ลักษณะชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีลักษณะของการพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ ส่วนชุมชนเมือง (Urban Community) เป็นชุมชนที่มีความแตกต่างจากชุมชนบท ประชาชนในเขตเมืองจะมีความเป็นอิสระในการประกอบอาชีพและอยู่กันอย่างหนาแน่นความสัมพันธ์ภายในครอบครัวอาจจะไม่มากเท่ากับชุมชนชนบท ทั้งนี้เนื่องจากว่าสมาชิกต้องทำงานนอกบ้านหลายคนโอกาสที่จะพบปะพูดคุยก็น้อย ความสัมพันธ์ในการทำงานหรือการประกอบอาชีพก็จะผูกพันกับตำแหน่งและหน้าที่การงานหรือตามสายบังคับบัญชา สังคมเพื่อนบ้านจะไม่รู้จักกัน ต่างคนต่างอยู่ นอกจากนี้ยังได้จำแนกชุมชนท้องถิ่นโดยพิจารณาด้านการรวมตัวกันเพื่อการพึ่งพาในการใช้ชีวิตหรือการรวมตัวกันเพื่อวัตถุประสงค์ในการดำเนินการในกิจกรรมทางสังคม (Social Activities) โดยกล่าวถึงชุมชนศูนย์การค้าว่า ชุมชนศูนย์การค้า คือชุมชนที่เป็นศูนย์กลางของการค้า เช่น ตามหัวเมืองต่างๆ

อาจจะเป็นอำเภอเมืองหรือตำบลที่เป็นที่ตั้งของสุขาภิบาล มักจะมีร้านค้าจำหน่ายของใช้ประจำวันและตลาดสดจำหน่ายอาหารและสินค้าต่าง ๆ ชาวบ้านจะนำผลิตผลมาขายและซื้อสินค้าจำเป็นในด้านการเกษตรกลับไปหมู่บ้าน ส่วนชุมชนเขตอุตสาหกรรม เป็นชุมชนที่อยู่ในเขตอุตสาหกรรมซึ่งจะมีโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ และบ้านของคนงานจะตั้งในเขตของชุมชนอุตสาหกรรม

จากที่กล่าวมาความแตกต่างทั้งสองเครือข่ายน่าจะมีผลทำให้การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาแตกต่างกัน เนื่องจาก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้เปิดแนวทางให้ชุมชนร่วมจัดทำหลักสูตรและการบริหารจัดการให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่กลมกลืนกับท้องถิ่น โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความต้องการของสังคมและชุมชน เมื่อชุมชนมีความแตกต่างกัน การกำหนดสาระของหลักสูตรสถานศึกษาก็ย่อมมีความแตกต่างกัน นอกจากนี้หลักสูตรสถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จากสถานการณ์จริง ความแตกต่างของลักษณะทางภูมิศาสตร์ของทั้งสองเครือข่ายแตกต่างกันการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนก็ต้องมีความแตกต่างกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติก็มุ่งให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนโดยมีการจัดการศึกษา ฝึกอบรม แสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสาร รู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ จากชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนท้องถิ่น โดยสถานศึกษาร่วมมือกับชุมชนกำหนดเป้าหมายในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน ออกแบบและวางแผนดำเนินการจัดการเรียนการสอนและใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน การจัดการศึกษาลักษณะนี้เป็นการสะท้อนลักษณะการดำรงชีวิตของชุมชนให้เป็นบทเรียนของนักเรียน และขณะเดียวกันก็เป็นการให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ของบุคคลในชุมชน ซึ่งทำได้โดยศึกษาสภาพแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและนวัตกรรมในการแก้ปัญหา การประกอบอาชีพ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ เป็นต้น ผู้บริหาร ครูและชุมชนจะต้องออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนให้สามารถนำความรู้ แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และสภาพวิถีชีวิต ถ่ายทอดให้กับผู้เรียนจัดสภาพการเรียนการสอนให้เกื้อหนุนและเชื่อมโยงกับลักษณะของชุมชน

แนวการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาจำเป็นต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดกว้างออกไปสู่ชุมชน โดยใช้แหล่งวิทยาการในชุมชนให้เป็นประโยชน์มากที่สุด แหล่งเรียนรู้มีมากมายที่สามารถศึกษาหาความรู้ได้ อาจเกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน วิธีการดำรงชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี สถานที่สำคัญต่าง ๆ เป็นต้น การทำนา การเลี้ยงไก่ โรงงาน การทำขนม การทำดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นต้น ทุกแห่งล้วนเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ทั้งนั้น ขึ้นอยู่กับการจัดการ การจัดระบบความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำลังจะสูญถ้าได้มีการจัดการที่ดีนำมาส่งเสริมพัฒนา ก็เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดี

การจัดการศึกษาสถานศึกษาอาจจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จริยธรรม ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนมาเสริมกระบวนการเรียนรู้ เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน ให้นักเรียนพบกับปัญหาหรือสภาพที่เป็นจริงของชุมชนจัดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ หรือจัดทำเป็นชมรมต่าง ๆ ให้ผู้เรียนเข้าไปเรียนรู้ปัญหาของชุมชนได้โดยตรง หรืออาศัยแหล่งเรียนรู้ชุมชน ได้แก่ ห้องสมุดชุมชน สวนสมุนไพร ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เรียนรู้ป้าขายเลนจากสถานที่จริง เรียนรู้โบราณสถานในชุมชน เป็นต้น

6. มโนทัศน์การสอน

เมื่อพูดถึงเรื่องทั่วไปที่เราสื่อสารกัน เช่น “โรงเรียน” เราจะเข้าใจว่าหมายถึงอะไรและแยกแยะความแตกต่างจากสิ่งอื่นได้ เข้าใจว่าแตกต่างจากโรงพยาบาลหรือโรงภาพยนตร์อย่างไรโดยไม่จำเป็นต้องเห็นภาพเฉพาะเจาะจงว่าเป็นโรงเรียนใด เพราะมโนทัศน์เป็นความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งในภาพรวม มองสร้างมโนทัศน์ด้วยการจัดหมวดหมู่ของสิ่งที่มีลักษณะทั่วไปคล้ายกันรวมเข้าไว้เป็นหมวดหมู่เดียวกัน และเก็บไว้ในความทรงจำระยะยาวในลักษณะความคิดรวบยอดหรือความรู้สึกนึกติดต่อกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดตามความเข้าใจ โดยความคิดในแต่ละหมวดหมู่เรียกว่า หนึ่งมโนทัศน์ หนึ่งมโนทัศน์จึงหมายถึงหมวดหมู่ของวัตถุ เหตุการณ์ คน หรือแนวความคิดที่มีองค์ประกอบพื้นฐานใกล้เคียงกันหมวดหมู่หนึ่ง แต่ละสิ่งในหมวดหมู่นั้นอาจมีความแตกต่างหลากหลายแต่มีลักษณะร่วมกันมากเพียงพอที่จะบอกได้ว่าสิ่งนั้นคืออะไร ซึ่งแต่ละมโนทัศน์มักแทนด้วยคำพูดที่เข้าใจร่วมกันของคนในสังคม เช่น เมื่อพูดว่า ต้นไม้ จะมีภาพร่างของต้นไม้ในความคิดของเราทันที ทำให้เราเข้าใจว่าหมายถึงอะไรเป็นต้น

เช่นเดียวกับความหมายในทางปรัชญาให้ความหมาย มโนทัศน์ ไว้ว่าหมายถึงภาพที่เกิดขึ้นในใจซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งหลายสิ่งต่าง ๆ แต่มีลักษณะบางอย่างคล้ายกัน เช่น แมว เป็นมโนทัศน์ทั่วไปสำหรับแมวทั้งหมดถึงแม้แมวแต่ละตัวอาจจะไม่เหมือนกัน หรือ ดำ เป็นมโนทัศน์ของสีดำหรือความดำทั่วไปไม่ว่าจะปรากฏเป็นคุณลักษณะของสิ่งใดในโอกาสไหน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2545: 2-3 ; อ้างอิงจาก ราชบัณฑิตยสถาน. 2540)

สมองทำความเข้าใจเรื่องต่างๆ ที่รับรู้ โดยทำการจำแนกแยกแยะเป็นหมวดหมู่ เป็นความคิดรวบยอดของสิ่งต่างๆ เก็บไว้ในความทรงจำระยะยาว เพื่อประโยชน์ในการทำความเข้าใจสิ่งใหม่ที่เราประสบพบเจอ การมีมโนทัศน์เรื่องต่างๆ จำนวนมากจึงช่วยให้เราทำความเข้าใจข้อมูลที่เข้ามาใหม่ได้อย่างรวดเร็ว ช่วยสร้างความคุ้นเคยและความรู้สึกมั่นคงในการสนองตอบต่อสิ่งต่างๆ รอบตัว ช่วยให้เราตีความภาพเมื่อต้องปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ รอบตัวมากยิ่งขึ้น

ความหมายของมโนทัศน์

มโนทัศน์ของสิ่งของต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุสิ่งของ คน สัตว์ กฎเกณฑ์ หลักการหรือแนวคิดใดๆ ก็ตาม มักถูกแทนที่ด้วย “คำ” หรือ “ข้อความ” ตามบริบททางภาษาที่คนในสังคมนั้นสามารถเข้าใจร่วมกันได้ เช่น เมื่อพูดถึง “เสือ” เราจะนึกภาพออกทันทีว่ามันมีลักษณะอย่างไร (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2545: 5-7) เสือคือคำที่เป็น “ตัวแทน” มโนทัศน์ของสัตว์ป่าชนิดหนึ่งที่ดุร้าย มีหน้าตาคล้ายแมวแต่ตัวใหญ่กว่า กินเนื้อสัตว์เป็นอาหารและลักษณะที่สำคัญอื่นๆ การแทนที่ด้วยคำจะช่วยให้การสื่อสารระหว่างกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการเสียเวลาในการอธิบายรายละเอียดของมโนทัศน์ของสิ่งที่เราต้องการสื่อสารลงได้ มโนทัศน์เป็นแนวคิดหรือกรอบความคิดเกี่ยวกับเรื่องๆ หนึ่ง ที่สมองของเราคิดขึ้นหรือทำความเข้าใจเมื่อรับข้อมูลใหม่เข้ามาซึ่งจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละคน เช่น เมื่อกล่าวถึง “โต๊ะ” คือสิ่งที่ทำด้วยวัสดุที่มีความแข็งและเรียบ มีขาตั้งใช้สำหรับวางสิ่งของต่างๆ มีชื่อเรียกตามวัตถุประสงค์การใช้งาน เช่น โต๊ะอ่านหนังสือ โต๊ะรับประทานอาหาร เป็นต้น

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545: 32-33) ได้กล่าวถึงมโนทัศน์ว่า มโนทัศน์มีลักษณะเป็น "ความคิดรวบยอด" ที่สรุปความเป็นหมวดหมู่ของสิ่งต่างๆไม่ว่าจะเป็นวัตถุ สิ่งของ คน สัตว์ หลักการและแนวคิดต่างๆเพื่อนำไปใช้ในการตีความและทำความเข้าใจข้อมูลในรูปแบบต่างๆที่รับรู้ว่าเป็นอะไร อยู่ในหมวดหมู่นี้หรือไม่ เช่น เมื่อพูดถึง "แม่" ความคิดของเราจะเข้าใจได้ทันทีว่าหมายถึงผู้หญิงที่มีลูก เมื่อเราเห็นผู้หญิงที่กำลังตั้งครรภ์ เราจะบอกได้ทันทีว่าคนนี้กำลังเริ่มเป็นคุณแม่

เกรียงศักดิ์ เอื้อใจ (2549: 53) ได้ให้ความหมายของมโนทัศน์ว่าหมายถึง ความเข้าใจ การคิดถึง หรือจินตนาการของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งต่างๆตามที่ได้รับรู้หรือได้รับประสบการณ์จากสิ่งต่างๆเหล่านั้น

สุวิทย์ มูลคำ (2547: 10) ได้ให้ความหมายว่า มโนทัศน์หมายถึงความคิดความเข้าใจที่สรุปเกี่ยวกับการจัดกลุ่มสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องหนึ่ง ที่เกิดจากการสังเกตหรือได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นหรือเรื่องนั้น

สุนีย์ มุมบ้านเช่า (2547: 12) ได้ให้ความหมายของมโนทัศน์ ว่าหมายถึงแนวความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งเกิดจากผลของการสรุปรวมความคิด ความเข้าใจ การรับรู้ตลอดจนถึงประสบการณ์ของบุคคลผู้นั้นในสิ่งนั้นหรือเรื่องนั้น

มนัส บุญประกอบ (2533: 26) ได้ให้ความหมายของมโนทัศน์ว่า หมายถึงการสรุปรวมข้อเท็จจริงและผลของความคิดที่คนมีต่อสิ่งหรือเหตุการณ์ ทำให้สามารถแยกแยะประเภทของสิ่งต่างๆได้เป็นหมวดหมู่

จากการศึกษาความหมายของมโนทัศน์ดังกล่าว สรุปได้ว่า มโนทัศน์หมายถึง ความคิดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเกี่ยวกับการรับรู้ในภาพรวมโดยใช้คำหรือข้อความแทนคุณลักษณะต่างๆของสิ่งนั้นๆ

มโนทัศน์เกี่ยวกับการสอนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในการจัดการศึกษา และก่อให้เกิดทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆ ที่จะช่วยอธิบายธรรมชาติ และลักษณะสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ที่ดี และจะนำไปสู่การสอนอย่างมีทิศทางและเป้าหมายที่เหมาะสม

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรสุพรรณบุรี (2550: ออนไลน์) ได้ให้มโนทัศน์การสอนของแต่ละมโนทัศน์ ดังนี้

ศาสตร์การสอน

ศาสตร์การสอน (Science of Teaching) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้และการสอนที่สังคมโลกได้สั่งสมมาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ซึ่งผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามเป้าหมาย / จุดหมาย / วัตถุประสงค์ของการสอนที่กำหนด ความรู้นี้ได้มาจากการคิด การวิเคราะห์ของนักปราชญ์ และนักคิดทั้งหลายหรือได้มาจากการศึกษา ค้นคว้า พิสูจน์ทดสอบตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาต่างๆ ข้อความรู้นี้ดังกล่าวประกอบด้วย ปรัชญาการศึกษา บริบท การสอน ทฤษฎี หลักการ แนวคิด ระบบ รูปแบบ วิธีการ เทคนิค และจิตวิทยาทางการเรียนรู้และการสอน การวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนการสอน การดำเนินการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล สื่อและเทคโนโลยีทางการสอน นวัตกรรมและการวิจัยการเรียนการสอน เป็นต้น

ศิลปะการสอน

ศิลปะการสอน (Art of Teaching) หมายถึง ความรู้และความสามารถในการนำจิตวิทยา วิธีการและเทคนิคต่างๆ ไปใช้ในการสอน เพื่อช่วยให้การสอนมีความน่าสนใจ สนุกมีชีวิตชีวา และช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ราบรื่นและมีความสุข

บริบททางการสอน

บริบททางการสอน (Teaching Context) หมายถึง สิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ซึ่งมีความสัมพันธ์ / มีอิทธิพลต่อการสอน ทั้งในระดับจุลภาพ (micro) ซึ่งเป็นระดับที่ใกล้ตัวผู้เรียนผู้สอนมากที่สุด ไปจนถึงระดับมหภาค (macro) ซึ่งเป็นระดับที่ใกล้ตัวผู้เรียนมากที่สุด เช่น สภาพทางจิตใจและความรู้ทางวิชาการของผู้สอน สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกตัวผู้เรียน สภาพของห้องเรียน บรรยากาศผู้บริหาร การบริหารงาน บุคลากรในโรงเรียน สภาพของโรงเรียน สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ผู้ปกครอง บุคคลในชุมชน สภาพทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของชุมชน ทรัพยากรในชุมชน นโยบายและแผนการจัดการศึกษาระดับชาติ การบริหารการศึกษาระดับชาติ การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าทางวิชาการ ของโลก เป็นต้น

ปรัชญาการศึกษา

ปรัชญาการศึกษา (Educational Philosophy) หมายถึง ความคิดหรือระบบของความคิด ที่เกี่ยวกับการศึกษา ที่ตั้งอยู่บนรากฐานของปรัชญาแม่บทปรัชญาใดปรัชญาหนึ่ง ปรัชญาการศึกษาเป็นปรัชญาที่แตกหน่อมาจากปรัชญาทั่วไปอันเป็นปรัชญาที่ว่าด้วยความรู้ความจริงของชีวิต ปรัชญาการศึกษาเป็นความเชื่อ ความศรัทธา การเห็นคุณค่าในความคิดทางการศึกษาใดๆ ซึ่งผลักดันให้บุคคลคิดและกระทำการต่างๆ ในด้านการจัดการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับความเชื่อนั้นๆ

ทฤษฎีการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory) หมายถึง ข้อความรู้ที่พรรณนา / อธิบาย / ทำนาย ปรากฏการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนรู้ ซึ่งได้รับการพิสูจน์ ทดสอบตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และได้รับการยอมรับว่าเชื่อถือได้ และสามารถนำไปนัยเป็นหลักหรือกฎการเรียนรู้ย่อยๆ หรือนำไปใช้เป็นหลักในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ ทฤษฎีโดยทั่วไปมักประกอบด้วยหลักการย่อยๆ หลายหลักการ

หลักการเรียนรู้

หลักการเรียนรู้ (Learning Principle) หมายถึง ข้อความรู้ย่อยๆ ที่พรรณนา อธิบาย / ทำนาย ปรากฏการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนรู้ ซึ่งได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ ตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และได้รับการยอมรับว่าเชื่อถือได้ สามารถนำไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ หลักการเรียนรู้หลายๆ หลักการ อาจนำไปสู่การสร้างเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ได้

ทฤษฎีการสอน

ทฤษฎีการสอน (Teaching / Instructional Theory) คือ ข้อความรู้ที่พรรณนา / อธิบาย / ทำนาย ปรากฏการณ์ต่างๆ ทางการสอน ที่ได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ และการยอมรับว่าเชื่อถือได้ ซึ่ง

นักจิตวิทยา หรือนักการศึกษาอาจพัฒนาหรือแปลงมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ทฤษฎีการสอนหนึ่ง ๆ มักประกอบไปด้วยหลักการสอนย่อยๆ หลายหลักการ

หลักการสอน

หลักการสอน (Teaching / Instructional Principle) คือ ข้อความรู้อย่อยๆ ที่พรรณนา / อธิบาย / ทำนาย ปรากฏการณ์ต่างๆ ทางการสอน ที่ได้รับการพิสูจน์ ทดสอบและการยอมรับว่าเชื่อถือได้ สามารถนำไปใช้ในการสอนผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด หลักการสอนหลายๆ หลักการ อาจนำไปสู่การสร้างเป็นทฤษฎีการสอนได้

แนวคิดทางการสอน

แนวคิดทางการสอน (Teaching / Instructional Concept / Approach) คือ ความคิดเกี่ยวกับการสอนที่พรรณนา / อธิบาย / ทำนายปรากฏการณ์ต่างๆ ทางการสอนที่นักคิด นักจิตวิทยา หรือนักการศึกษา ได้นำเสนอและได้รับการยอมรับในระดับหนึ่งว่าเป็นแนวคิดที่น่าเชื่อถือด้วยเหตุผลใดเหตุผลหนึ่ง

ระบบการเรียนการสอน

ระบบการเรียนการสอน (Teaching / Instructional System) คือ องค์ประกอบต่างๆ ของการเรียนการสอนที่ได้รับการจัดให้มีความสัมพันธ์กันและส่งเสริมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

รูปแบบการสอน

รูปแบบการสอน (Teaching / Instructional Model) คือ แบบแผนการดำเนินการสอนที่ได้รับการจัดเป็นระบบ อย่างสัมพันธ์สอดคล้องกับทฤษฎี / หลักการเรียนรู้หรือการสอนที่รูปแบบนั้นยึดถือ และได้รับการพิสูจน์ ทดสอบว่ามีประสิทธิภาพสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายเฉพาะของรูปแบบนั้นๆ โดยทั่วไปแบบแผนการดำเนินการสอนดังกล่าว มักประกอบด้วยทฤษฎี / หลักการที่รูปแบบนั้นยึดถือและกระบวนการสอนที่มีลักษณะเฉพาะอันจะนำ ผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายเฉพาะที่รูปแบบนั้นกำหนด ซึ่งผู้สอนสามารถนำไปใช้เป็นแบบแผนหรือแบบอย่างในการจัดและดำเนินการสอนอื่นๆ ที่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะเช่นเดียวกันได้

วิธีสอน

วิธีสอน คือ ขั้นตอนที่ผู้สอนดำเนินการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ด้วยวิธีการต่างๆ ที่แตกต่างกันไปตามองค์ประกอบและขั้นตอนสำคัญอันเป็นลักษณะเด่นหรือลักษณะเฉพาะที่ขาดไม่ได้ของวิธีนั้นๆ เช่น วิธีสอนโดยใช้การบรรยาย องค์ประกอบสำคัญของการบรรยาย คือ เนื้อหาสาระที่จะบรรยาย และการบรรยาย และขั้นตอนสำคัญคือ การเตรียมเนื้อหาสาระ การบรรยาย (พูด บอก เล่า อธิบาย) และการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการบรรยาย ดังนั้นวิธีสอนโดยใช้การบรรยาย ก็คือกระบวนการหรือขั้นตอนที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการเตรียมเนื้อหาสาระที่จะบรรยาย แล้วบรรยาย คือ พูด บอก เล่า อธิบาย

เนื้อหาสาระหรือสิ่งที่ต้องการสอนแก่ผู้เรียนและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง ต่อความหมายการสอน

ความหมายการสอน

การสอน เป็นงานหลักของครู ซึ่งปัจจุบันถือว่าครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง ที่บุคคลในวิชาชีพนี้ต้องได้รับการศึกษาอบรมมาโดยเฉพาะเพื่อให้มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่ สามารถเลือกศึกษา อบรมมาโดยเฉพาะ เพื่อให้มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่ สามารถเลือกวิธีปฏิบัติงานที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติ ดังที่ระบุไว้ในจุดประสงค์การสอน ครูต้องมีการฝึกฝนด้านการสอนอยู่เสมอเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ในการทำงานเช่นเดียวกับวิชาชีพชั้นสูงอื่นๆ และต้องมีมาตรฐานของวิชาชีพ การที่ครูสามารถปฏิบัติงานการสอนได้ดีขึ้นอยู่กับความสามารถในการผสมผสานศาสตร์ว่าด้วยการสอนกับศิลปะของการสอนเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดประสิทธิผลของการสอนสูงสุด

การคิดเชิงมโนทัศน์จะช่วยให้เราทำความเข้าใจข้อมูลที่ประสาทสัมผัสรับรู้ ข้อมูลเหล่านี้อาจเป็นวัตถุดิบของ คนหรือพฤติกรรมของคน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หลักการหรือกฎเกณฑ์บางอย่างได้รับการจัดระเบียบจะยังไม่มีตัวแบบมโนทัศน์ในสมองของเราทำให้เราไม่เข้าใจสิ่งนั้น การที่เราพัฒนาทักษะการคิดเชิงมโนทัศน์จะช่วยให้เราทำความเข้าใจสิ่งนั้นได้อย่างถูกต้อง ช่วยให้เราค้นพบว่ามโนทัศน์ของสิ่งนั้นคืออะไร

มโนทัศน์ของข้อมูลที่รับรู้จะช่วยให้เราเข้าใจ “แก่น” หรือตัวแบบของสิ่งนั้น ตัวแบบนี้จะถูกบันทึกไว้ในความทรงจำโดยอัตโนมัติซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเพิ่มมโนทัศน์ใหม่ ๆ สะสมไว้ในความคิด และนำมาใช้เป็นกรอบในการเทียบเคียงข้อมูลใหม่ที่ประสาทสัมผัสรับรู้ทำให้สามารถเข้าใจ วิจัยและหาความน่าจะเป็นให้กับสิ่งนั้นได้อย่างรวดเร็วและชัดเจนมากขึ้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2545 : 70 - 71)

ผู้วิจัยมีความเชื่อเกี่ยวกับมโนทัศน์ว่า ครูที่มีมโนทัศน์การสอนที่ชัดเจนกับครูที่มีมโนทัศน์การสอนไม่ชัดเจนจะส่งผลให้การบริหารหลักสูตรสถานศึกษามีความแตกต่างกันและในขณะเดียวกันครูผู้สอนทั้งสองกลุ่มดังกล่าวอาจจะมีความคิดเห็นในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาแตกต่างกันด้วยจึงได้นำมาเป็นตัวแปรในการวิจัยในครั้งนี้

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

วันเพ็ญ สุขเกษม (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพการปฏิบัติงานและขนาดโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นข้าราชการครูในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จาก 32 โรงเรียน จำนวน 251 คน พบว่า ปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีปัญหาดำเนินงานในระดับน้อยทุกด้าน สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยปัญหาดำเนินงานสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามประเมิน ร่องลงมา

ได้แก่ ด้านการสรุปผลการดำเนินงาน ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร(การใช้หลักสูตร) ด้านการวางแผน
ดำเนินการใช้หลักสูตร และด้านการปรับปรุงพัฒนา

ปริญญา วงศ์สุสิน (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการบริหารหลักสูตร
สถานศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในจังหวัดนครราชสีมา
โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการบริหาร ระดับกระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ความสัมพันธ์
ระหว่างปัจจัยการบริหารกับกระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา และปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการบริหาร
หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในจังหวัด
นครราชสีมา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน
เครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 270 คน
ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการบริหารของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ใน
จังหวัดนครราชสีมาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้าน
ผู้บริหาร ด้านอาคารสถานที่ ด้านครูผู้สอน ด้านการประเมินคุณภาพภายนอก ด้านงบประมาณ ด้านชุมชนและ
ผู้ปกครอง ด้านวัสดุหลักสูตรและด้านการนิเทศ ส่วนกระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในภาพรวมมีการ
ปฏิบัติอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การเตรียมความพร้อม การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
การใช้หลักสูตร การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การนิเทศ ติดตามและประเมินผลหลักสูตร และการปรับปรุง
พัฒนาหลักสูตร

สมพิศ เอี่ยมหนา (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สระบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายระดับ
ประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี จำนวน 211 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามใน 3
ด้านคือ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการดำเนินการจัดทำและใช้หลักสูตรสถานศึกษาและด้านการกำกับ
ติดตาม ประเมินผลและรายงาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว(ANOVA) และการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ้(Scheffe
test) ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 อยู่ในระดับมากทั้ง
3 ด้าน

มานิชย์ มีดี (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียน
ขนาดเล็ก สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก
จำนวน 81 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่า
เบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการปฏิบัติการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก 6 รายการ
ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตร
สถานศึกษา การปฏิบัติการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาและการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ
หลักสูตรสถานศึกษา และอยู่ในระดับปานกลาง 1 รายการ คือ การสรุปผลการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร
สถานศึกษา สำหรับปัญหาในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นปัญหาการ

นิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา การสรุปผลการดำเนินการบริหารจัดการ สถานศึกษาและการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

พุมิพงศ์ แสงฤทธิ์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2545 ประชากรที่ใช้ในการ วิจัยคือ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนในโรงเรียนเครือข่ายและศึกษานิเทศก์อำเภอ จำนวน 170 คน เครื่องมือที่ใช้ใน การวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพ การบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนเครือข่ายสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ อยู่ในระดับมาก 6 ภารกิจ เรียงตามลำดับคือ การนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผล การจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา การปรับปรุงพัฒนา การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การเตรียมความพร้อม และการสรุปผล การดำเนินงาน และมี 1 ภารกิจอยู่ในระดับปานกลางคือการดำเนินการบริหารหลักสูตรและใช้หลักสูตร ในเรื่อง ปัญหาการบริหารหลักสูตรโดยภาพรวมมีปัญหาในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกภารกิจ เรียงลำดับจากมี ปัญหาในการปฏิบัติมากไปหาปัญหาในการปฏิบัติน้อย ได้แก่ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การเตรียมความ พร้อม การปรับปรุงพัฒนา การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การดำเนินการบริหารหลักสูตรและใช้หลักสูตร การ นิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผล และการสรุปผลการดำเนินงาน

ภัทรา สุขนิคม (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 ประชากรได้แก่ ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนแกนนำและโรงเรียนเครือข่ายในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ t-test ผลการวิจัยพบว่า บทบาทที่ผู้บริหารควรแสดงและบทบาทที่เป็นไปใน การบริหารจัดการหลักสูตรในด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร ได้แก่ การกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสนองต่อ ความต้องการ ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน การให้กำลังใจและส่งเสริมครูโดยการรับรู้ปัญหา ยกย่องชมเชย ความพยายามของครูในการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศกำกับติดตาม ได้แก่ การนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้ หลักสูตรสถานศึกษาโดยผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ด้านการสรุปผลการดำเนินการ ได้แก่ การสรุปความ คิดเห็นของครูที่มีต่อการใช้หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนและด้านการปรับปรุงพัฒนา ได้แก่ การปรับปรุง พัฒนาสาระการเรียนรู้ โครงสร้างเวลาเรียนและกิจกรรม

สมชาย ขอลินกลาง (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหากระบวนการบริหารหลักสูตร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามทัศนะของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาของโรงเรียนนำร่อง และโรงเรียนเครือข่ายจังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา จำนวน 396 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว(One-way ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า สภาพ กระบวนการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตามทัศนะของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ สถานศึกษาด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหากระบวนการบริหารหลักสูตร สถานศึกษาศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับน้อย

ศิริพร จุราเพชร (2548 : 110-111) ได้ศึกษาการบริหารหลักสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ได้เสนอแนะแนวทางไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับบุคลากรทางการศึกษา มีคุณธรรมในการมอบหมายงานและจัดสรรให้เหมาะสมกับสภาพของบุคลากร มีนโยบายในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพจริงในท้องถิ่นและสภาพจริงของผู้เรียน และผู้บริหารควรมีการวางแผนการใช้และพัฒนาหลักสูตรที่ชัดเจน ให้ความสำคัญเกี่ยวกับงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ จัดหาเอกสาร ตำรา ส่วนการบริหารหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการจัดรูปแบบ วิธีการวางแผนหลักสูตรที่หลากหลาย มีการเชิญชวนบุคคลต่าง ๆ ในชุมชนที่มีความรู้ความสามารถให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา และผู้บริหารต้องมีบทบาทการนำหลักสูตรไปใช้ มีการนิเทศอย่างชัดเจน มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับบุคคลในท้องถิ่นและมีการให้บริการและสนับสนุนบุคลากรในการจัดทำวัสดุหลักสูตร

สุรวิธน์ คำฝอย (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสามารถในการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา จังหวัดนครนายก กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามคุณลักษณะของผู้บริหาร คุณลักษณะของครูผู้สอนและความสามารถในการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา จังหวัดนครนายก อยู่ในระดับสูงกว่าระดับปานกลางทุกด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวางแผนดำเนินการบริหารหลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร ด้านการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล และด้านการสรุปผลการดำเนินงาน ผลการวิจัยยังพบอีกว่า คุณลักษณะของผู้บริหารและครูผู้สอนสามารถทำนายความสามารถในการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ข้างต้นได้

ณัฐชา นาคแนวดี (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารและครูในสำนักงานเขตพระโขนง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามครูและการสัมภาษณ์ผู้บริหาร พบว่า โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร มีการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับคือ ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร และด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

นุตา นามแก้ว (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการปรับปรุงการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 332 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบตรวจสอบรายการแบบมาตราส่วนประมาณค่าและแบบสอบถามแบบปลายเปิด ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแจกแจงความถี่ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทั้ง 7 ด้านคือ ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนจัดทำหลักสูตร ด้านการจัดทำสาระหลักสูตร ด้านการวางแผนการใช้หลักสูตรและด้านการพัฒนาหลักสูตร มีปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร รองลงมาคือด้านการเตรียมความพร้อมก่อนจัดทำหลักสูตรและด้านการนำหลักสูตรไปใช้ ปัญหาคือการจัดเตรียมงบประมาณหรือปัจจัยสนับสนุนอื่นๆเพื่อจัดทำหลักสูตรไม่เพียงพอ คุรขาดความชำนาญในการ

จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาน้อย หลักสูตรมีรายวิชาและเนื้อหาสาระมากเกินไป และการเรียนการสอนไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้

ประพันธ์ พุ่มจันทร์ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามวัฏจักรคุณภาพของเดิมมีในอำเภอท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1. ใช้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1 เป็นหน่วยวิเคราะห์ จำนวน 32 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 3 คนประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน ครูวิชาการ 1 คนและครูปฏิบัติการสอน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 96 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามวัฏจักรคุณภาพของเดิมมี ในอำเภอท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ความแปรปรวน ทิศทางเดียว (One-Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's method) ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับมากทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน ปัญหาและความต้องการในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาครูยังขาดความตระหนักในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันและยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ครูยังไม่พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้และสื่อด้วยตนเอง ครูยังขาดความชัดเจนในการวัดผล ประเมินผลและการจัดทำเอกสาร ครูมีภาระกิจนอกเหนือจากงานการสอนมาก การสรุปผลการดำเนินงานในช่วงปลายปีมีการรายงานหลายเรื่องซ้ำซ้อนกันและโรงเรียนส่วนใหญ่จะไม่ค่อยได้นำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรที่มีอยู่

ปราณี รูปผาย (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ครูและผู้บริหารในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way analysis of variance) ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ด้านการปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหารจัดการและด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

อเนก อัครีเดช (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2.. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 จำนวน 28 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการและครูผู้สอน โรงเรียนละ 4 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ประเภทคือแบบสอบถามและแบบการสนทนากลุ่ม เพื่อหาแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ การจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา การกำหนดแผนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา การนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผล การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตรและหลักสูตรสถานศึกษา การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาและด้านสรุปผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา แนวทางดำเนินการบริหารหลักสูตรมีความต้องการให้โรงเรียนพัฒนาด้านการ

สรุปผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ควรจัดอบรมครู สร้างความตระหนักและให้ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการสรุปผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการสรุปผลการ ดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตรควรจัดสัมมนาครูให้เกิดความรู้ความเข้าใจ หลักสูตรสถานศึกษาในทิศทางเดียวกัน สามารถนำไปใช้ในการจัดทำแผนการสอนและจัดการเรียนการสอนได้ตรง ตามเป้าหมายของหลักสูตร และประเมินผลการใช้หลักสูตรทุกภาคเรียนเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการบริหาร หลักสูตรทุกปี

อรพิน ไชยโหวาร (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการบริหารจัดการตามหลักสูตรสถานศึกษาของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอน จำนวน 291 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและความถี่ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน เรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา(ใช้หลักสูตร) ด้านการสรุปผลดำเนินการใช้ หลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาและด้านการปรับปรุงพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา โดยปัญหาที่พบคือ การดำเนินการนิเทศไม่ต่อเนื่องสม่ำเสมอ ไม่ได้ดำเนินการเป็นลายลักษณ์อักษรจึงไม่มีการนำผลการนิเทศมาปรับปรุง ในด้านการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วน เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษายังมีน้อยเนื่องจากการขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหาร จัดการหลักสูตรสถานศึกษา การประชุม อบรม สัมมนา การประสานงาน การประชาสัมพันธ์ มีการรายงานผลต่อ สาธารณชนค่อนข้างน้อย

พิทักษ์ แก้วในเมฆ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบริหารจัดการหลักสูตร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดำรง กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาดำรง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบริหารจัดการ หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การปฏิบัติการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาดำรง ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเตรียมความพร้อม การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การดำเนินการใช้ หลักสูตรและการประเมินผลหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

งานวิจัยในต่างประเทศ

แอน เทเบอร์ก เอส (Ann Teberg S : 2000) ได้ศึกษาความต้องการในการพัฒนาและปฏิรูปหลักสูตร พบว่า ครูระบุความต้องการในการวางแผน การแสดงความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับการสอน งบประมาณ การยอมรับ จากผู้บริหารและต้องการข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์ด้านการสอนและการประเมินในชั้นเรียน

ยูเนสโก (UNESCO : 2000) ได้ศึกษาวิจัยปัญหาการใช้หลักสูตรของบางประเทศในทวีปเอเชีย ได้แก่ อัฟกานิสถาน บังกลาเทศ อินเดีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์และศรีลังกา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรเป็น ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารในระดับ ต่างๆไม่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและขาดการติดตามการใช้หลักสูตรของครู นอกจากนี้ หลักสูตรยังขาดประสิทธิภาพ ขาดแคลนเอกสารหลักสูตร ตำราเรียนไม่ทันสมัย ขาดแคลนหนังสืออ่านประกอบและ ศูนย์พัฒนาหลักสูตรขาดการวางแผนที่ดีในการนำหลักสูตรไปใช้

กาเลน โรสส์ (Glenn Ross : 2000) ได้ศึกษาถึงความเข้มแข็งและความอ่อนแอของการพัฒนาหลักสูตรด้านการวางแผน เรื่องเนื้อหาและการประเมินหลักสูตร พบว่า นักพัฒนาหลักสูตรต้องการให้มีความสัมพันธ์อันดีกับท้องถิ่น เน้นความสำคัญเรื่องกระบวนการเรียนรู้ การวางแผนหลักสูตรและเทคนิคการประเมินหลักสูตร

อัลเลนและคณะ (Allen and Others : 2000) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการของนักพัฒนาหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ การจัดการและการบริหารหลักสูตร การเลือกและการจัดการเนื้อหาและการประเมินหลักสูตร

ฮาเลย์ (Halay . 2000 : Abstract) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ของที่ตั้งโรงเรียนและประสบการณ์ของครูที่มีผลต่อครูผู้สอน ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จะทำการตรวจสอบความสัมพันธ์ของที่ตั้งระดับประสบการณ์ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเมืองและชนเมือง โดยแบบสอบถามจะมีทั้งการสัมภาษณ์เป็นกลุ่มและเก็บแบบสอบถามเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการสรุปผลการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเมืองมีความสัมพันธ์ต่อครูผู้สอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และระดับประสบการณ์ของครูเป็นปัจจัยที่มีผลตรงกันข้ามแต่ไม่มีความแตกต่างกัน ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้คือ ต้องมีการพัฒนาครูในโรงเรียนที่จะสนับสนุนครูทุกคนให้มีโอกาสพัฒนาตนเอง รวมทั้งมีการประเมินอย่างต่อเนื่อง

รุ่งนภา นุตราวอง (สมชาย ขอสินกลาง. 2548 : 39 อ้างอิงจาก Runghapa Nutravong. 2003. School-Based curriculum decision-making : A study of the Thailand.) ได้วิจัยเรื่องกระบวนการตัดสินใจสั่งการด้านการบริหารหลักสูตรภายในโรงเรียน : การศึกษากรณีการปฏิรูปหลักสูตรสถานศึกษาในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ข้อเรียกร้องของผู้จัดทำนโยบายซึ่งต้องการให้โรงเรียนสามารถมีอำนาจในการบริหารงานด้วยตนเองนั้น ยังเป็นสถานการณ์ที่จัดว่ามีความยุ่งยากและความซับซ้อนอยู่มาก เพราะถึงแม้ว่าบุคลากรภายในโรงเรียนจะยอมรับและเล็งเห็นถึงข้อดีของโครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อเปลี่ยนแปลงอำนาจในงานด้านการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนก็ตาม แต่ก็พบว่ากลุ่มโรงเรียนในแถบชนบทยังไม่มีความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ระบบการบริหารงานตามลำดับขั้นซึ่งเป็นระบบการบริหารงานตามแบบเดิมยังคงถูกนำมาใช้ในระบบการบริหารงานด้านการศึกษาในปัจจุบัน รวมทั้งในส่วนหนึ่งของโรงเรียนเองก็ยังค่อนข้างที่จะมีบทบาทเป็นผู้ตอบรับนโยบายมากกว่าที่จะเป็นผู้สร้างนโยบายเพื่อตอบสนองตามความต้องการพื้นฐานของโรงเรียนได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่ามีปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการซึ่งได้รับการยอมรับจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยว่าเป็นอุปสรรคต่อกระบวนการตัดสินใจสั่งการในงาน ด้านการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน คือการขาดปัจจัยด้านเวลา รวมทั้งการขาดความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนางานด้านการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน

โซรานโน (Soranno. 1997 : Abstract) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้ประสิทธิภาพของโรงเรียนระหว่างผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนเอกชนกับโรงเรียนรัฐบาล เพื่อศึกษาความแตกต่างในการรับรู้และตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาระหว่างผู้ปกครองส่งลูกมาเรียนในโรงเรียนเอกชนกับผู้ปกครองที่ส่งลูกมาเรียนโรงเรียนรัฐบาล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนเอกชนและรัฐบาล จำนวน 269 คน ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาลเกี่ยวกับที่ตั้งของโรงเรียน คุณสมบัติของครูผู้สอนและกิจกรรมเสริมในหลักสูตรเป็นตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนตัวชี้วัดที่มีผลต่อการรับรู้ประสิทธิภาพของโรงเรียนของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ก็คือคุณสมบัติของครูผู้สอน ภาวะผู้นำของผู้บริหารและประสบการณ์ในการทำงาน ในการศึกษาครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า ผู้ปกครอง

นักเรียนโรงเรียนรัฐบาลจะให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษามากกว่าผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนเอกชนที่ให้ความสนใจกับการศึกษาที่เด็กจะได้รับ ผู้ปกครองจะเปรียบเทียบและนิยมส่งลูกมาเรียนในโรงเรียนของรัฐบาลมากกว่า เพราะสามารถควบคุมการศึกษาของลูกได้ดีกว่า

บุฟาร์สัน (Bufarsan . 2000 : Abstract) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์หลักสูตรในโปรแกรมเตรียมความพร้อมของครูวิทยาลัยการศึกษาระดับพื้นฐานของคูเวต เพื่ออธิบายถึงเป้าหมายและการรับรู้ถึงโปรแกรมเตรียมความพร้อมของครู ซึ่งข้อมูลที่ได้จะช่วยในการตัดสินใจด้านการศึกษาในคูเวต และทำให้รู้ว่าอะไรคือความต้องการที่จะให้โปรแกรมนี้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น การศึกษานี้จะประเมินการรับรู้ด้านความรู้ ทักษะ ทักษะคิดของครูนักเรียน ครูเข้าใหม่และผู้สอนอื่นๆที่อยู่นอกโปรแกรมในวิทยาลัยแห่งนี้ ซึ่งจะพิจารณาบริบทที่เป็นมาตรฐาน 5 ด้านคือความรู้ในเนื้อหา การสอน ความหลากหลาย การพัฒนาวิชาชีพและการทำงานด้านการสอน โดยเก็บแบบสอบถามจากการสำรวจจำนวน 280 ชุด พบว่า ความรู้และทักษะของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อโปรแกรมเตรียมความพร้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และครูที่มีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 5 ปีจะมีการรับรู้ต่อโปรแกรมนี้อย่างบวก ดังนั้นการวิเคราะห์หลักสูตรนี้จะทำให้เกิดการพัฒนาโปรแกรมเตรียมความพร้อมของครู อาจทำได้โดยการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้และทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ และผู้วิจัยแนะนำให้ทำการศึกษาในวิทยาลัยการศึกษารุ่นอื่นๆในวันออกกลางด้วย

โค จีลิก (Cho, Teasik . 2001 : Abstract) ได้วิจัยเรื่องการใช้หลักสูตรเป็นการเสริมประสบการณ์ของครูกรณีศึกษาจากครู 2 คนในมหาวิทยาลัยโอไฮโอ พบว่า ครูทั้งสองคนมีความคิดเห็นต่อคุณค่าของหลักสูตรแตกต่างกัน ซึ่งเป็นการอธิบายถึงความแตกต่างของครูตามลักษณะความเป็นจริงต่อการเสริมสร้างประสบการณ์ในชั้นเรียน ในกรณีศึกษาครั้งนี้ ครูที่ได้รับการบรรจุใหม่จะมีความศรัทธาความเชื่อต่อการใช้หลักสูตรมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรโดยกำหนดว่า จะทำการสอนนักเรียนในสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสมกับเวลาและมีลักษณะการบูรณาการ ซึ่งกระบวนการใช้หลักสูตรมีค่าสูงในด้านความจำเป็นเกี่ยวกับทักษะและความรู้เพื่อการสอน ครูอีกคนหนึ่งมีความคิดเห็นว่าหลักสูตรที่นำมาใช้ เป็นเครื่องมือที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร ต้องใช้ตัดสินใจปัญหาเฉพาะหน้าต่อการแสดงออกของความต้องการของนักเรียนตามที่คาดหวังไว้

เรแกน และลีทวูด (สมมาศ ทองร่วง. 2537: 31; อ้างอิงจาก Regan , & Leithwood. 1974: 10-64) วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้หลักสูตรสำเร็จรูปสำหรับนักเรียนอนุบาลในเมืองออนตาริโอ ประเทศแคนาดา โดยใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์และใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้หลักสูตรสำเร็จรูปสำหรับโรงเรียนอนุบาลมีดังต่อไปนี้ ปัจจัยเกี่ยวกับครู ได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร เจตคติต่อหลักสูตรและปรัชญาหลักสูตร ปัจจัยเกี่ยวกับครู ได้แก่ ความชัดเจนในหลักสูตร การฝึกอบรมผู้ปฏิบัติ การเผยแพร่แนวความคิดแนวปฏิบัติ การนิเทศและติดตามผล การให้ข้อมูลย้อนกลับ ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหาร ได้แก่ การสนับสนุนของผู้บริหาร และการนิเทศติดตามผล ปัจจัยเกี่ยวกับผู้เรียน ได้แก่ นิสัยความสามารถของผู้เรียน เจตคติของผู้เรียนต่อกิจกรรมหลักสูตรและปัจจัยเกี่ยวกับผู้ปกครองนักเรียน ได้แก่ เจตคติของผู้ปกครองต่อหลักสูตร

อิงลิช และ สเตฟฟี (สายสวาสดี วิไลกุล. 2537: 69; อ้างอิงจาก English , & Steffy. 1983 : 29-32) ศึกษาเรื่องความแตกต่างระหว่างการสร้างหรือการออกแบบหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า การวางแผนออกแบบการสร้างหลักสูตรกับการนำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอนนั้นมีความแตกต่างกัน การสร้างหลักสูตรเป็นการทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปตามเป้าหมาย ซึ่งองค์ประกอบหลายประการอาจจะยังไม่

สัมพันธ์กันอย่างเต็มที่ ส่วนการนำหลักสูตรไปใช้นั้นจะต้องไปสัมพันธ์กับการบริหารหลักสูตรจะต้องมีการจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน

จากงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศดังกล่าว พบว่า การบริหารจัดการหลักสูตรมีปัญหาการดำเนินงานในระดับน้อย กระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก บทบาทที่ผู้บริหารควรแสดงและบทบาทที่เป็นไปในการบริหารจัดการหลักสูตรในด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร ได้แก่ การกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสนองต่อความต้องการ ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน การให้กำลังใจและส่งเสริมครูโดยการรับรู้ปัญหา ยกย่องชมเชยความพยายามของครูในการจัดการเรียนการสอน การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษายังมีน้อยเนื่องจากการขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา การประชุม อบรม สัมมนา การประสานงาน การประชาสัมพันธ์ มีการรายงานผลต่อสาธารณชนค่อนข้างน้อย มีการนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโดยผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายแต่การดำเนินการนิเทศไม่ต่อเนื่องสม่ำเสมอ ไม่ได้ดำเนินการเป็นลายลักษณ์อักษรและไม่ได้มีการนำผลการนิเทศมาปรับปรุง ด้านการสรุปผลการดำเนินการ การสรุปความคิดเห็นของครูที่มีต่อการใช้หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนมีการให้บริการและสนับสนุนบุคลากร ในการจัดทำวัสดุหลักสูตร และด้านการปรับปรุงพัฒนา ได้ปรับปรุง พัฒนาสาระการเรียนรู้ โครงสร้างเวลาเรียนและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพจริงในห้องเรียนและสภาพจริงของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อนำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา สนับสนุนส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถบริหารหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียน ได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2550 จำนวน 625 คน จาก 16 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียน ปีการศึกษา 2550 จำนวน 238 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของเครจซี่ / และ มอร์แกน (Krejcie, & Morgan. 1970: 608) จากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นชั้นและจำนวนครูในโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่มโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละชั้น ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร / กลุ่มตัวอย่าง โรงเรียน	จำนวนประชากร(คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง(คน)
เครือข่ายที่ 71		
1.โรงเรียนวัดหัวกระบือ	45	17
2.โรงเรียนวัดท่าข้าม	41	16
3.โรงเรียนวัดแสงดำ	40	15
4.โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์	22	8
5.โรงเรียนวัดประชาบำรุง	22	8
6.โรงเรียนหมู่บ้านเกาะโพธิ์	9	3
7.โรงเรียนวัดบัวผัน	9	3
8.โรงเรียนแก้วข้าทึบอุปถัมภ์	6	2
รวมเครือข่ายที่ 71	194	72
เครือข่ายที่ 72		
1.โรงเรียนบางขุนเทียนศึกษา	95	36
2.โรงเรียนวัดกำแพง	70	27
3.โรงเรียนวัดเลา	55	21
4.โรงเรียนวัดสะแกงาม	50	19
5.โรงเรียนวัดบางกระดี	49	19
6.โรงเรียนศาลเจ้า	48	19
7.โรงเรียนวัดกก	36	14
8.โรงเรียนคลองห้วยทราย	28	11
รวมเครือข่ายที่ 72	431	166
รวมเครือข่ายที่ 71 - 72	625	238

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยอาศัยการศึกษาจากตำรา เอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นฐานข้อมูลเบื้องต้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นเติมข้อความและเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับมโนทัศน์การสอนของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับในการรับรู้มโนทัศน์การสอน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ ปฏิบัติมากที่สุด ปฏิบัติมาก ปฏิบัติปานกลาง ปฏิบัติน้อยและปฏิบัติน้อยที่สุด

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือสำหรับการวิจัย

ในการสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อสอบถามครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียน ให้ครอบคลุมเนื้อหาตามกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาใน 4 ขั้นตอน คือ การดำเนินการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล การสรุปผลการดำเนินงานและการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร โดยคำนึงถึงการใช้สำนวนภาษา ข้อคำถาม เพื่อความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้ถามกับผู้ตอบ
2. ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
3. สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษามี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ชื่อโรงเรียนและเครือข่ายที่โรงเรียนสังกัดอยู่

ตอนที่ 2 แบบสอบถามมโนทัศน์การสอนของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ มโนทัศน์หลักการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ ปรัชญาการศึกษา บริบททางการสอน ศิลปะการสอน ศาสตร์การสอน ทฤษฎีการสอน หลักการสอน แนวคิดทางการสอน ระบบการสอน รูปแบบการสอน วิธีสอนและความหมายของการสอน จำนวน 17 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาใน 4 ขั้นตอน ได้แก่

- การดำเนินการบริหารหลักสูตร จำนวน 20 ข้อ
- การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล จำนวน 9 ข้อ
- การสรุปผลการดำเนินงาน จำนวน 2 ข้อ
- การปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร จำนวน 3 ข้อ

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อพิจารณาความถูกต้องครบถ้วนตามขอบเขตที่กำหนด และตรวจสอบสำนวนภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์แนะนำ ไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity)

6. ปรับปรุงแบบสอบถามตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แล้วเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์พิจารณา

7. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้(Try Out) กับโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่ไม่ใช่กลุ่มประชากร จากนั้นหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละตอน โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach. 1984: 161)

8. นำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างคือ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 238 คน

4. การเก็บรวบรวมเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒถึง ผู้อำนวยการเขตบางขุนเทียน เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง
2. นำหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากผู้อำนวยการเขตบางขุนเทียนถึงผู้บริหารโรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการแจกและเก็บรวบรวมแบบสอบถาม
3. เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ตอบเรียบร้อยแล้ว กระทำโดยขอความอนุเคราะห์ให้ทุกโรงเรียนรวบรวมแบบสอบถามแล้วส่งไปยังฝ่ายการศึกษาสำนักงานเขตบางขุนเทียน

5. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

5.1 การจัดกระทำข้อมูล

- 5.1.1 นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาคัดเลือกเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์
- 5.1.2 นำแบบสอบถามทุกชุดมาตรวจให้คะแนนตามที่ได้กำหนดไว้
- 5.1.3 ทำการตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

ตอนที่ 2 สอบถามมโนทัศน์การสอนของผู้ตอบแบบสอบถาม โดย

ถ้าตอบในช่อง	จริง	ให้	3	คะแนน
ถ้าตอบในช่อง	ไม่แน่ใจ	ให้	2	คะแนน
ถ้าตอบในช่อง	ไม่จริง	ให้	1	คะแนน

ตอนที่ 3 สอบถามความคิดเห็นในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โดย

ถ้าตอบในช่อง	ปฏิบัติมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
ถ้าตอบในช่อง	ปฏิบัติมาก	ให้	4	คะแนน
ถ้าตอบในช่อง	ปฏิบัติปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ถ้าตอบในช่อง	ปฏิบัติน้อย	ให้	2	คะแนน
ถ้าตอบในช่อง	ปฏิบัติน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

5.2 วิเคราะห์ข้อมูล

5.2.1 นำแบบสอบถาม ตอนที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมาแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

5.2.2 นำผลการให้คะแนนตอนที่ 2 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับมโนทัศน์การสอนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ มาให้ค่าคะแนนแล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อแบ่งกลุ่มโดยใช้เกณฑ์ดังนี้ ครูที่มีมโนทัศน์การสอนน้อย คือครูที่ได้คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 ครูที่มีมโนทัศน์การสอนปานกลาง คือครูที่ได้คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.50 และครูที่มีมโนทัศน์การสอนมาก คือครูที่ได้คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.00

5.2.3 นำผลการให้คะแนนตอนที่ 3 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มาทำการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายชื่อ รายด้านของระดับกระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมาย ค่าคะแนนเฉลี่ยของ ชูศรี วงศ์รัตน์ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2544: 75) ดังนี้

1.00 – 1.49	หมายถึง	การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ปฏิบัติน้อยที่สุด
1.50 – 2.49	หมายถึง	การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ปฏิบัติน้อย
2.50 – 3.49	หมายถึง	การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ปฏิบัติปานกลาง
3.50 – 4.49	หมายถึง	การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ปฏิบัติมาก
4.50 – 5.00	หมายถึง	การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ปฏิบัติมากที่สุด

5.2.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของเครือข่ายที่ 71 กับเครือข่ายที่ 72 โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม (t-test) และเปรียบเทียบความแตกต่างการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูที่มีมโนทัศน์การสอนต่างกัน

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 ร้อยละ (Percentage)

1.2 ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)

1.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 หาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item-Objective Congruence)

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ใช้การทดสอบค่าที (t-test)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนการวิจัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

N	แทน	จำนวนครูผู้สอนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย(Mean)
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard Deviation)
t	แทน	ค่าที่ใช้พิจารณาใน t-distribution

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน ของเครือข่ายที่ 71กับเครือข่ายที่ 72 โดยการวิเคราะห์ค่าที่ t (t-test) และเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีมโนทัศน์ต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามครูที่อยู่ในเครือข่ายที่ 71 กับครูที่อยู่ในเครือข่ายที่ 72 และครูที่มีมโนทัศน์การสอนต่างกัน โดยแสดงค่าร้อยละดังปรากฏตาม ตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเครือข่ายและมโนทัศน์การสอนของครูผู้สอน โดยแสดงจำนวนและค่าร้อยละดังปรากฏตาม ตาราง 2

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เครือข่ายโรงเรียน		
1.เครือข่ายที่ 71	68	30.22
2.เครือข่ายที่ 72	157	69.78
รวม	225	100
มโนทัศน์การสอนของครู		
1. ครูผู้สอนที่มีมโนทัศน์การสอน มาก	218	96.89
2. ครูผู้สอนที่มีมโนทัศน์การสอน ปานกลาง	7	3.11
3. ครูผู้สอนที่มีมโนทัศน์การสอน น้อย	0	0
รวม	225	100

จากตาราง 2 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 225 คน เป็นครูที่อยู่ในเครือข่ายที่ 71 จำนวน 68 คนคิดเป็นร้อยละ 30.22 และเป็นครูที่อยู่ในเครือข่ายที่ 72 จำนวน 157 คนคิดเป็นร้อยละ 69.78 เป็นครูผู้สอนที่มีมโนทัศน์การสอนมาก จำนวน 218 คนคิดเป็นร้อยละ 96.89 ครูที่มีมโนทัศน์การสอนปานกลาง จำนวน 7 คนคิดเป็นร้อยละ 3.11 และไม่มีครูผู้สอนที่มีมโนทัศน์การสอนน้อย

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียนใน 4 ด้านคือ การดำเนินการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล การสรุปผลการดำเนินงานและการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร โดยรวมและรายด้าน ดังปรากฏในตาราง 3

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียนใน 4 ด้านคือ การดำเนินการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล การสรุปผลการดำเนินงานและการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การดำเนินการบริหารหลักสูตร	3.96	0.50	มาก
2. การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล	3.91	0.60	มาก
3. การสรุปผลการดำเนินงาน	4.08	0.76	มาก
4. การปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร	4.12	0.68	มาก

จากตาราง 3 แสดงว่าการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียนในการดำเนินการบริหารหลักสูตรโดยรวมและรายข้อ

การดำเนินการบริหารหลักสูตร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.โรงเรียนจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ	4.06	0.69	มาก
2.โรงเรียนมีการประเมินคุณภาพโดยองค์กรภายนอก	4.26	0.69	มาก
3.โรงเรียนจัดให้มีการอบรมเพื่อให้ครูเข้าใจวัตถุประสงค์ของหลักสูตรสถานศึกษา	4.04	0.73	มาก
4.โรงเรียนจัดให้มีการอบรมเพื่อให้ครูเข้าใจแนวทางการจัดการเรียนการสอน	4.05	0.76	มาก
5.โรงเรียนจัดบริการแนะนำให้นักเรียนรู้จักตนเองและสังคมท้องถิ่นของตนเพื่อได้เลือกเรียนรายวิชาที่เหมาะสมกับตนเอง	3.72	0.80	มาก
6.ครูสร้างความเข้าใจกับนักเรียนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์/เนื้อหาวิชาและโครงสร้างหลักสูตร	3.91	0.73	มาก
7.โรงเรียนจัดครูเข้าสอนตรงตามวิชาเอก	3.91	0.85	มาก
8.โรงเรียนมีจำนวนครูเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน	4.00	0.81	มาก
9.โรงเรียนพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของครูเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์	3.99	0.74	มาก
10.แผนการจัดการเรียนรู้ของครูมีวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา	4.23	0.68	มาก
11.แผนการจัดการเรียนรู้ของครูมีเนื้อหา สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา	4.22	0.69	มาก
12.แผนการจัดการเรียนรู้ของครูมีวิธีสอนสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา	4.19	0.63	มาก
13.แผนการจัดการเรียนรู้ของครูมีการประเมินผล สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา	4.16	0.63	มาก
14.แผนการจัดการเรียนรู้ของครูมีเนื้อหา เทคนิคการสอน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงกับชีวิต เศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมของตน	4.09	0.64	มาก
15.ครูมีการจัดเตรียมเนื้อหาหลักสูตร วิธีสอนและวิธีประเมินผลการเรียน	4.14	0.64	มาก
16.โรงเรียนจัดให้มีการอบรมครูเรื่องเทคนิคการใช้สื่อการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มความสามารถของครู	3.83	0.82	มาก

ตาราง 4 (ต่อ)

การดำเนินการบริหารหลักสูตร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
17.โรงเรียนกำหนดให้ห้องสมุด ห้องสื่อการสอน จัดสื่อและอุปกรณ์ต่างๆ ไว้บริการครูและนักเรียนอย่างเพียงพอ	3.67	0.81	มาก
18.โรงเรียนนำทรัพยากรจากภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน	3.59	0.81	มาก
19.โรงเรียนมีวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนเพียงพอต่อความต้องการ	3.64	0.81	มาก
20.โรงเรียนมีงบประมาณเพียงพอในการจัดหาสิ่งสนับสนุนการสอน ได้แก่ วัสดุการสอน คู่มือครู เอกสารและอุปกรณ์การสอน	3.61	0.82	มาก
รวม	3.96	0.50	มาก

จากตาราง 4 แสดงว่าการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตรโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ โรงเรียนมีการประเมินคุณภาพโดยองค์กรภายนอก รองลงมาคือแผนการจัดการเรียนรู้ของครูมีวัตถุประสงค์สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียนในการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลโดยรวมและรายข้อ

การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.โรงเรียนจัดให้มีการนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ	3.87	0.70	มาก
2.การประเมินหลักสูตรใช้เทคนิควิธีและเครื่องมือที่มีความเหมาะสม	3.83	0.72	มาก
3.โรงเรียนมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในของสถานศึกษา	4.00	0.72	มาก
4.โรงเรียนได้จัดทำแผนงาน/โครงการนิเทศกำกับติดตามในสถานศึกษา	3.92	0.67	มาก
5.โรงเรียนจัดให้มีการนิเทศกระบวนการเรียนการสอน	3.91	0.70	มาก
6.โรงเรียนมีการนิเทศการประกันคุณภาพภายใน	4.04	2.05	มาก
7.โรงเรียนได้จัดทำเอกสารหลักฐานการนิเทศ กำกับ ติดตามที่เป็นปัจจุบัน	3.86	0.66	มาก
8.โรงเรียนได้จัดทำรายงานการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล	3.87	0.68	มาก
9.โรงเรียนมีการจัดระบบการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล	3.91	0.71	มาก
รวม	3.91	0.60	มาก

จากตาราง 5 แสดงว่าการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาด้านการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ โรงเรียนมีการนิเทศการประกันคุณภาพภายใน รองลงมาคือโรงเรียนมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในของสถานศึกษา

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียนในการสรุปผลการดำเนินงานโดยรวมและรายข้อ

การสรุปผลการดำเนินงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.โรงเรียนได้จัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนเป็นประจำทุกปี	4.03	0.76	มาก
2.โรงเรียนได้ดำเนินการประเมินผลการใช้หลักสูตรปรับปรุงและพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาทุกปีการศึกษา	4.13	0.72	มาก
รวม	4.08	0.76	มาก

จากตาราง 6 แสดงว่าการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาด้านการสรุปผลการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ โรงเรียนได้ดำเนินการประเมินผลการใช้หลักสูตรปรับปรุงและพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาทุกปีการศึกษา รองลงมาคือโรงเรียนได้จัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนเป็นประจำทุกปี

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียนด้านการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร โดยรวม และรายข้อ

การปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.โรงเรียนนำข้อมูลและปัญหาการดำเนินการมาเป็นข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา	4.10	0.69	มาก
2.โรงเรียนนำข้อมูลและปัญหาการดำเนินการมาเป็นข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.11	0.70	มาก
3.โรงเรียนมีการปรับปรุงและพัฒนาแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกปี	4.15	0.74	มาก
รวม	4.12	0.68	มาก

จากตาราง 7 แสดงว่าการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาด้านการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ โรงเรียนมีการปรับปรุงและพัฒนาแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกปี รองลงมาคือโรงเรียนนำข้อมูลและปัญหาการดำเนินการมาเป็นข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ค่าที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน จำแนกตามเครือข่ายโรงเรียน และเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน จำแนกตามความคิดเห็นของครูที่มีมโนทัศน์แตกต่างกัน ดังแสดงในตาราง 8 – 9

ตาราง 8 ผลการเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน จำแนกตามเครือข่ายโรงเรียน

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา	เครือข่ายโรงเรียน						t	P
	เครือข่ายที่			เครือข่ายที่ 72				
	71(N=68)			(N=157)				
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. การดำเนินการบริหารหลักสูตร	3.92	0.51	มาก	3.98	0.49	มาก	0.78	.827
2. การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล	3.88	0.51	มาก	3.92	0.63	มาก	0.47	.096
3. การสรุปผลการดำเนินงาน	4.05	0.65	มาก	4.09	0.72	มาก	0.46	.296
4. การปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร	4.08	0.72	มาก	4.13	0.67	มาก	0.54	.906

จากตาราง 8 แสดงว่าเครือข่ายโรงเรียนต่างกันมีการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

ตาราง 9 ผลการเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตบางขุนเทียน รายนามจำแนกตามความคิดเห็นของครูที่มีมโนทัศน์การสอนที่ต่างกัน

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา	มโนทัศน์การสอน						t	P
	ครูที่มีมโนทัศน์การสอนมาก			ครูที่มีมโนทัศน์การสอนปานกลาง				
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. การดำเนินการบริหารหลักสูตร	3.97	0.50	มาก	3.84	0.39	มาก	0.71	.222
2. การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล	3.92	0.60	มาก	3.76	0.42	มาก	0.69	.552
3. การสรุปผลการดำเนินงาน	4.09	0.71	มาก	3.86	0.38	มาก	0.86	.115
4. การปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร	4.13	0.69	มาก	3.86	0.38	มาก	1.03	.149

จากตาราง 9 แสดงว่าครูที่มีมโนทัศน์การสอนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียนในปีการศึกษา 2550 สรุปสาระสำคัญของการศึกษาค้นคว้า ได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. สรุปผลการวิจัย
5. อภิปรายผล
6. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียนใน 4 ด้านคือ การดำเนินการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล การสรุปผลการดำเนินงานและการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียน จำแนกตามเครือข่ายและมโนทัศน์การสอนของครู
3. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียน จำแนกตามความคิดเห็นของครูที่มีมโนทัศน์การสอนที่ต่างกัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียน ปีการศึกษา 2550 จำนวน 625 คน ซึ่งมีจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 16 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียน ปีการศึกษา 2550 จำนวน 238 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นชั้นและจำนวนครูในโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่มโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละชั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นเดิมข้อความและเลือกตอบ (Check list) สอบถามชื่อโรงเรียนและเครือข่ายโรงเรียน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับมโนทัศน์การสอนของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับในการรับรู้มโนทัศน์การสอน จำนวน 17 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ ปฏิบัติมากที่สุด ปฏิบัติมาก ปฏิบัติปานกลาง ปฏิบัติน้อยและปฏิบัติน้อยที่สุดใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร จำนวน 20 ข้อ การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล จำนวน 9 ข้อ การสรุปผลการดำเนินงาน จำนวน 2 ข้อและการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร จำนวน 3 ข้อ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ใช้การทดสอบค่าที (t-test)

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ทำการพิจารณาตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข แล้วนำแบบสอบถามนั้นไปทดลองใช้ (try out) กับครูผู้สอนโรงเรียนวัดโพธิ์ทองสังกัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตจอมทอง จำนวน 50 คนเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น(Reliability) โดยวิธีคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (α – Coefficient) ของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่มีค่าตอบสมบูรณ์ทุกฉบับ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานเกี่ยวกับเครือข่ายโรงเรียนและมโนทัศน์การสอนโดยเสนอเป็นค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียน ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล การสรุปผลการดำเนินงานและการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ค่าที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียนของเครือข่ายที่ 71 กับเครือข่ายที่ 72 และเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียนตามความคิดเห็นของครูที่มีมโนทัศน์การสอนต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียนมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียนใน 4 ด้านคือ การดำเนินการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล การสรุปผลการดำเนินงานและการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียน จำแนกตามเครือข่ายโรงเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียน จำแนกตามความคิดเห็นของครูที่มีมโนทัศน์การสอนต่างกัน

ผลที่ได้จากการวิจัย มีดังนี้

1. การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียนใน 4 ด้าน ได้แก่ การดำเนินการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล การสรุปผลการดำเนินงานและการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร อยู่ในระดับมากทุกด้าน
2. การเปรียบเทียบบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียนของเครือข่ายที่ 71กับเครือข่ายที่72 มีการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน
3. ครูที่มีมีโนทัศน์การสอนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน มีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียนอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ การดำเนินการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล การสรุปผลการดำเนินงานและการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพิน ไชยโวหาร (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการบริหารจัดการตามหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 1 พบว่า สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน เรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา(ใช้หลักสูตร) ด้านการสรุปผลดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาและด้านการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและงานวิจัยของ อเนก อัครเดช (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ การกำหนดแผนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา การนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผล การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตรและหลักสูตรสถานศึกษา การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาและด้านสรุปผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ทางสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียนกรุงเทพมหานคร ได้ให้ความสำคัญต่อหลักสูตรสถานศึกษา ได้จัดอบรมในเรื่องหลักสูตรสถานศึกษามาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ก่อนที่จะเริ่มมีการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในปี พ.ศ.2545 ผู้บริหารโรงเรียนและครูจึงมีความรู้และประสบการณ์ ประกอบกับได้จัดสรรงบประมาณให้ทุกโรงเรียนในสังกัดดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาทุกปีส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้แต่ละด้านเป็นดังนี้

- 1.1 ในการดำเนินการบริหารหลักสูตรครูผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้งรายด้านและรายข้อ โดยข้อที่ครูผู้สอนส่วนมากเห็นว่าโรงเรียนได้ดำเนินการบริหารหลักสูตร คือโรงเรียนได้รับการประเมินจากองค์กรภายนอก แผนการจัดการเรียนรู้ของครูมี วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีสอนและ

การประเมินผล สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนศักดิ์ เปาริก (2550 : บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต1 เขต2 พบว่า สภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของ ประพันธ์ พุ่มจันทร์ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามวัฏจักรคุณภาพของเดิมมีในอำเภอท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1 พบว่า การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับมากทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนจะต้องได้รับการประเมินจากองค์กรภายนอกทุกๆ 5 ปี ส่วนแผนการจัดการเรียนรู้นั้นทางสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานครได้จัดให้มีการอบรมสัมมนาเรื่องแผนการจัดการเรียนรู้มาอย่างต่อเนื่องทำให้ครูส่วนมากมีความเข้าใจและสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ได้

1.2 ด้านการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลหลักสูตรสถานศึกษา ครูผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้งรายด้านและรายข้อทุกข้อ ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือการนิเทศการประกันคุณภาพภายใน ส่วนข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือ การประเมินหลักสูตรใช้เทคนิควิธีและเครื่องมือที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรรัตน์ คำฟอย (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสามารถในการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา จังหวัดนครนายก ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา จังหวัดนครนายก อยู่ในระดับสูงกว่าระดับปานกลางทุกด้านและด้านการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลก็เป็นด้านหนึ่ง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนศักดิ์ เปาริก (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต1 เขต2 พบว่า การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนจะต้องได้รับการประเมินจากองค์กรภายนอกทุกๆ 5 ปีและต้องรายงานการศึกษาต่อหน่วยงานต้นสังกัดและชุมชนทุกปี ทำให้โรงเรียนต้องมีการประกันคุณภาพภายในทุกปีในการนี้ผู้บริหารจะต้องประชุมปรึกษาหารือ นิเทศการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเป็นประจำทุกปี ส่วนการใช้เทคนิควิธีและเครื่องมือที่จะใช้ในการประเมินหลักสูตรผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนควรจะต้องให้ความสำคัญ ค้นคว้าหาเทคนิควิธีและเครื่องมือที่มีความเหมาะสมมาใช้ในการประเมินหลักสูตร

1.3 ด้านการสรุปผลการดำเนินงาน ครูผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้งรายด้านและรายข้อทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ โรงเรียนได้ดำเนินการประเมินผลการใช้หลักสูตรปรับปรุงและพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาทุกปีการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรา สุขนิคม (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า บทบาทที่ผู้บริหารควรแสดงและบทบาทที่เป็นไปในการบริหารจัดการหลักสูตรในด้านการสรุปผลการดำเนินการ คือ การสรุปความคิดเห็นของครูที่มีต่อการใช้หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน และงานวิจัยของ ธนศักดิ์

เปาริก (2550 : บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต1 เขต2 พบว่า การสรุปผลการดำเนินงานสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากสำนักการศึกษากรุงเทพมหานครซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียนกรุงเทพมหานคร จัดให้มีการอบรมสัมมนาให้ครูและผู้บริหารมีความรู้เข้าใจ ในการประเมินผลการใช้หลักสูตรปรับปรุงและพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาอยู่เป็นประจำ

1.4 ด้านการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร ครูผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้งรายด้านและรายข้อทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือโรงเรียนมีการปรับปรุงและพัฒนาแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกปี สอดคล้องกับงานวิจัยของ มาโนชญ์ มีดี (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการปฏิบัติการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก 6 ภารกิจ รวมทั้งการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา และงานวิจัยของ ปริญา วงศ์สุขสิน (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการบริหารของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในจังหวัดนครราชสีมาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านผู้บริหาร ด้านอาคารสถานที่ ด้านครูผู้สอน ด้านการประเมินคุณภาพภายนอก ด้านงบประมาณ ด้านชุมชนและผู้ปกครอง ด้านวัสดุหลักสูตรและด้านการนิเทศ ส่วนกระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การเตรียมความพร้อม การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การใช้หลักสูตร การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การนิเทศ ติดตามและประเมินผลหลักสูตร และการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากสำนักการศึกษากรุงเทพมหานครซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียนกรุงเทพมหานคร ให้ความสำคัญในเรื่องหลักสูตรสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ได้จัดสรรงบประมาณให้ทุกโรงเรียนได้มีโอกาสในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของตนเอง ประกอบกับโรงเรียนต้องรายงานผลอย่างสม่ำเสมอ

2. การเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน จำแนกตามเครือข่ายโรงเรียนและมโนทัศน์การสอนของครูผู้สอน ดังนี้

2.1 การเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน ระหว่างเครือข่ายที่ 71 กับเครือข่ายที่ 72 พบว่าการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของทั้งสองเครือข่าย ไม่แตกต่างกัน

2.2 การเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีมโนทัศน์การสอนต่างกัน พบว่าครูผู้สอนที่มีมโนทัศน์การสอนต่างกันมีความคิดเห็นในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียน ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน ครั้งนี้มีประเด็นที่ควรเสนอแนะดังนี้

จากผลการวิจัยการศึกษาการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียนใน 4 ด้านได้แก่ การดำเนินการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับติดตามและ ประเมินผล การสรุปผลการดำเนินงานและการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร พบว่า อยู่ในระดับ มากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่นๆคือ การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล เพราะฉะนั้นโรงเรียนจึงควรให้ความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษาในด้านนี้ให้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครใน สำนักงานเขตอื่นๆไว้เพื่อสะท้อนให้เห็นภาพรวมของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร

2.2 ควรศึกษาสภาพปัญหา การสนับสนุนและการส่งเสริมการบริหารหลักสูตร สถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ไว้เป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตร สถานศึกษา

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2546). รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของ โรงเรียนเครือข่าย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2545). สรุปผลการติดตามและประเมินผลการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของ โรงเรียนนาร่อง. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2527). เอกสารประกอบการอบรมเตรียมผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : เอรวิธการพิมพ์.
- กองวิจัยทางการศึกษา. (2546). รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดทำหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเครือข่าย. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ. ถ่ายเอกสาร.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). การคิดเชิงมโนทัศน์. กรุงเทพฯ : ชัดเชสมิเดีย.
- โฆสิต อักษรชาติ. (2550). การใช้เครือข่ายโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 4 พฤศจิกายน 2550, จาก <http://www.bkt.ac.th/cluster5.htm>
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงศ์. (2539). การพัฒนาหลักสูตร:หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ออลันเพรส.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2544). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์.
- ชูศรี สุวรรณโชติ. (2542). หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กิจศึกษาเทรดดิ้ง.
- ณัฐชา นาคแนวดี. (2549). การศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพระโขนงกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทัศนยา แสงศักดิ์. (2549). ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตามแนวปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ชนศักดิ์ เปาริก. (2550). การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต1 และเขต2. สืบค้นเมื่อ 28 มีนาคม 2551, จาก <http://dcms.thailis.or.th/dcms/basic.php?>.
- ชนัญชัย มณีธรรม. (2547). ปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่าย สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- รัชชชัย ชัยจิรฉายากุล; และคนอื่นๆ. (2545). หลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- น้ำทิพย์ งามสุทธา. (2547). การศึกษาสภาพการใช้และปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของ
โรงเรียนในเครือคณะภคินีพระหฤทัยของพระเยซูเจ้าแห่งกรุงเทพฯ : สารนิพนธ์ กศ.ม.
(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- นุตา นามแก้ว. (2549). ปัญหาและแนวทางการปรับปรุงการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ คม.(การบริหารการศึกษา).
ลำปาง : มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. ถ่ายเอกสาร.
- บรรพต สุวรรณประเสริฐ. (2544). การพัฒนาหลักสูตรโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. พิมพ์ครั้งที่ 2.
เชียงใหม่: โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- ประพันธ์ พุ่มจันทร์. (2549). การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามวัฏจักรคุณภาพ
ของเดิมมีในอำเภอท่าม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1. สารนิพนธ์
ศศ.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
ถ่ายเอกสาร.
- ปราณี รูปผาย. (2549). การศึกษาปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.(การวิจัยการศึกษา).
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- ปริญญ วังสุขสิน. (2547). ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
ของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
ในจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(การบริหารการศึกษา). นครราชสีมา :
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. ถ่ายเอกสาร.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- ปัญญา แก้วกียูร; และ สุภัทร พันธุ์พัฒนกุล. (2545). การบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบการใช้
โรงเรียนหรือเขตพื้นที่การศึกษาเป็นฐาน. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- พิทักษ์ แก้วโนเมฆ. (2550). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.
ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พุมพิงศ์ แสงฤทธิ์. (2547). การบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
ของโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2545.
วิทยานิพนธ์ ค.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
ถ่ายเอกสาร.

- ภัทรา สุชนิคม. (2548). การศึกษาบทบาทในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 .วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. ถ่ายเอกสาร.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. (2550). มโนทัศน์สำคัญเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน. สืบค้นเมื่อ 4 พฤศจิกายน 2550, จาก <http://www.seal2thai.org/sara/sara014.htm>.
- มานิชย์ มีดี. (2547). สภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- โรงเรียนแก้วขำท้ออุปถัมภ์. (2551). ข้อมูลโรงเรียน. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2551, จาก http://www.bmaeducation.in.th/content_view.aspx?con=117
- โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์. (2551). ข้อมูลโรงเรียน. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2551, จาก http://www.bmaeducation.in.th/category_view.aspx?cat=171
- โรงเรียนคลองห้วยทราย. (2551). ข้อมูลโรงเรียน. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2551, จาก <http://www.bmasmartschool.com/klonghuaysai/>
- โรงเรียนบางขุนเทียนศึกษา. (2551). ข้อมูลโรงเรียน. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2551, จาก http://www.bmaeducation.in.th/content_view.aspx?con=126
- โรงเรียนวัดกก. (2551). ข้อมูลโรงเรียน. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2551, จาก http://www.bmaeducation.in.th/content_view.aspx?con=124
- โรงเรียนวัดกำแพง. (2551). ข้อมูลโรงเรียน. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2551, จาก <http://www.bmasmartschool.com/watkumpangsc/2/mart.html>
- โรงเรียนวัดท่าข้าม. (2551). ข้อมูลโรงเรียน. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2551, จาก <http://www.bmasmartschool.com/watthakham/index1.htm>
- โรงเรียนวัดบัวผัน. (2551). ข้อมูลโรงเรียน. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2551, จาก http://www.bmaeducation.in.th/content_view.aspx?con=123
- โรงเรียนวัดบางกระดี่. (2551). ข้อมูลโรงเรียน. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2551, จาก <http://www.bmasmartschool.com/watbangkradi/>
- โรงเรียนวัดประชาบำรุง. (2551). ข้อมูลโรงเรียน. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2551, จาก <http://www.bmasmartschool.com/watprachabumrung/>
- โรงเรียนวัดเลา. (2551). ข้อมูลโรงเรียน. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2551, จาก http://www.bmaeducation.in.th/content_view.aspx?con=127
- โรงเรียนวัดสะแกงาม. (2551). ข้อมูลโรงเรียน. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2551, จาก <http://www.geocities.com/kagamth/index1.html>

- โรงเรียนวัดแสมดำ. (2551). ข้อมูลโรงเรียน. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2551, จาก
<http://www.samaedam.com/>
- โรงเรียนวัดหัวกระบือ. (2551). ข้อมูลโรงเรียน. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2551, จาก
<http://www.bmasmartschool.com/wathuakrabeua/>
- โรงเรียนศาลเจ้า. (2551). ข้อมูลโรงเรียน. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2551, จาก
<http://www.bmasmartschool.com/sanjao/default.htm>
- โรงเรียนหมู่บ้านเกาะโพธิ์. (2551). ข้อมูลโรงเรียน. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2551, จาก
http://www.bmaeducation.in.th/category_view.aspx?cat=165
- รุ่ง แก้วแดง. (2544). *ปฏิวัติการศึกษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- รุจิร ภูสาระ. (2545). *การพัฒนาหลักสูตร:ตามแนวปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย.
- วัฒนาพร ระเบียบทุกข์. (2545). *การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย.
- วันเพ็ญ สุขเกษม. (2547). *การศึกษาปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา.
 วิทยานิพนธ์ ค.ม.(การบริหารการศึกษา). นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
 ถ่ายเอกสาร.*
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2538). *พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
 ธเนศวรการพิมพ์.
- วิวัฒน์ สัมฤทธิ์รัชตาสัย. (2534). *ปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521
 (ฉบับปรับปรุง 2533)ในทระณะของผู้บริหารงานวิชาการและผู้บริหารโรงเรียนร่วม
 พัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- ศิริพร จุราเพชร. (2548). *การบริหารหลักสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3. วิทยานิพนธ์ คม.(การบริหารการศึกษา).
 ลำปาง : มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. ถ่ายเอกสาร.*
- สัจจิต อุทรานันท์. (2532). *พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- . (2537). *พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ : มิตรสยามการพิมพ์.
- สายสวาสดี วิไลกุล. (2537). *ปัญหาการบริหารหลักสูตร ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ในโรงเรียน
 มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.
 (การบริหารการศึกษา).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
 ถ่ายเอกสาร.*
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2545). *การติดตามผลการใช้หลักสูตรการศึกษา
 ขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในโรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้น
 พื้นฐาน*. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.

- สมชาย ขอลินกลาง. (2548). การศึกษาสภาพและปัญหากระบวนการบริหารหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานตามทัศนะของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ สถานศึกษาของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. ถ่ายเอกสาร.
- สมพิศ เอี่ยมนภา. (2547). สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสระบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์. ถ่ายเอกสาร.
- สมมาศ ทองร่วง. (2537). ปัญหาการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทาง การศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สรารัฐ อินทร์ตะ. (2545, สิงหาคม). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กับการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา ตอนที่ 1. ครูเชียงราย. 13(242): 13-14.
- สันต์ ธรรมบำรุง. (2527). หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร. กรุงเทพฯ : เกรียงศักดิ์การพิมพ์.
- สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร. (2550). รายงานการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครปี 2549. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- (2549). รายงานการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครปี 2548. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- (2546). แนวปฏิบัติในการวัดผลและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเขตบางขุนเทียน. (2551). ประวัติความเป็นมาข้อมูลทั่วไปและข้อมูลสถิติ. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2551, จาก <http://203.155.220.239/subsite/index.php?strOrgID=001041>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). สภาพและปัญหาการบริหารและจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักพัฒนาการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมเขตการศึกษา 1. (2545). การศึกษาเปรียบเทียบ ระดับความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของบุคลากรในสถานศึกษา เขตการศึกษา 1. นครปฐม : สำนักพัฒนา การศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมเขตการศึกษา 1. ถ่ายเอกสาร.
- สาลี รักสุทธี. (2544). เทคนิควิธีการเขียนหลักสูตร. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เรืองแสงการพิมพ์.
- สุนีย์ มุมบ้านเช่า. (2547). มโนทัศน์ที่เกี่ยวกับมนุษย์ในเรื่องสั้นของอัญชัน. สารนิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- สุนีย์ ภูพันธ์. (2546). แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร. เชียงใหม่ :
ห้างหุ้นส่วนจำกัดเชียงใหม่.
- สุริรัตน์ คำฟอย. (2549). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสามารถในการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา จังหวัดนครนายก. สารนิพนธ์
กศ.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2547). กลยุทธ์การสอนคิดเชิงมโนทัศน์. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. (2543). การเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 5. ราชบุรี: หน่วยศึกษานิเทศก์
กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5.
- หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร. (2550). สรุปผลการประเมินเครือข่ายโรงเรียน
สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2549. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย จำกัด.
- อเนก อัคริเดช. (2549). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษานครปฐม เขต 2. สารนิพนธ์ ศษ.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- อรพิน ไชยโวหาร. (2549). สภาพการบริหารจัดการตามหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้น
พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 1. วิทยานิพนธ์ คม.(การบริหาร
การศึกษา). ลำปาง : มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. ถ่ายเอกสาร.
- เอกรินทร์ สีมหาศาล. (2545). กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา:แนวคิดสู่ปฏิบัติ. กรุงเทพฯ :
บุ๊คพอยท์.
- Allen, Wiant A and others.(2000). *Activities, Problem and of Curriculum Development*.
Accessed 7 May 2000. Retrieved February 15,2007, from : [http://Llericac.
Net/ericelb/ED 132295.htm](http://Llericac.Net/ericelb/ED 132295.htm).
- Ann,Teberg S and others.(2000). *Identified Professional Development Need of Teacher in
Curriculum Reform*. Accessed 7 May 2000. Retrieved February 15,2007, from :
<http://Nericac.net/eicdc/ED430976.htm>.
- Bufarsan. F. A. (2000). *Curriculum Analysis in Teacher Preparation Programs at the College of
Basic Education in Kuwait*. Digital Dissertations. (Aug 2002) : 477.
- Cho, Jeasik. (2001). *Curriculum Implementation As Lived Teacher Experience : Two Cases of
teachers*. Ph.d. Thesis. School the Ohio state University.
- Glenn, Ross J. (2000). *Curriculum Development in Junior/Community College*. "The State-of-
the-Art" As view by the Acade Affairs office. (online). Assessed 7 May 2000.
Retrieved February 10, 2007, from : <http://Ericac.Net/eircelb/ED88710.htm>.

- Soranno. K. A. (1998). *Comparison of Perceptions of Customer-Focus and School Effectiveness Between Parents of Children in Charter Schools and Public Schools*. Dissertation Abstracts International. 58(May 1998) : 41-49.
- UNESCO. (2000). *Strategies and Procedures in Developing and Implementing Curriculum*. Bangkok : The Unesco Regional Office for Education in Asia and Oceania.

ภาคผนวก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียน

2. แบบสอบถามมี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามมโนทัศน์การสอนของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียนใน 4 ขั้นคือ การดำเนินการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล การสรุปผลการดำเนินงานและการปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร

3. ในการตอบแบบสอบถามจะไม่มีผลกระทบต่อสถานศึกษาของท่าน กรุณาตอบแบบสอบถามทุกตอนทุกข้อและพิจารณาให้ตรงกับความเป็นจริง คำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งเพราะจะเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณท่านอย่างสูงที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเติมข้อมูลในช่องว่างและกาเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ตามเครือข่ายที่โรงเรียนของท่านสังกัดอยู่

1. ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครูผู้สอน โรงเรียน.....

☐ เครือข่ายโรงเรียน(Cluster)ที่ 71

☐ เครือข่ายโรงเรียน(Cluster)ที่ 72

หมายเหตุ

เครือข่ายโรงเรียน(Cluster)ที่ 71	เครือข่ายโรงเรียน(Cluster)ที่ 72
1. โรงเรียนวัดหัวกระบือ 2. โรงเรียนวัดท่าข้าม 3. โรงเรียนวัดแสงดำ 4. โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ 5. โรงเรียนวัดประชาบำรุง 6. โรงเรียนหมู่บ้านเกาะโพธิ์ 7. โรงเรียนวัดบัวผัน 8. โรงเรียนแก้วขำทับอุปลัมภ์	1. โรงเรียนบางขุนเทียนศึกษา 2. โรงเรียนวัดกำแพง 3. โรงเรียนวัดเลา 4. โรงเรียนวัดสะแกงาม 5. โรงเรียนวัดบางกระดี 6. โรงเรียนศาลเจ้า 7. โรงเรียนวัดกก 8. โรงเรียนคลองห้วยทราย

ตอนที่ 2 แบบสอบถามมโนทัศน์การสอนของครูผู้สอนโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตบางขุนเทียน

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่าข้อคำถามแต่ละข้อท่านมีความคิดเห็นอย่างไร แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องใดช่องหนึ่งทางขวามือที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ข้อ	มโนทัศน์การสอน	ความคิดเห็น		
		จริง	ไม่แน่ใจ	ไม่จริง
1	ศาสตร์การสอนคือความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้และการสอนซึ่งผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามเป้าหมาย จุดหมาย วัตถุประสงค์ของการสอนที่กำหนด			
2	ศาสตร์การสอนเกี่ยวข้องกับ ปรัชญาการศึกษา บริบททางการสอน ทฤษฎี หลักการ แนวคิด ระบบ รูปแบบ วิธีการ เทคนิคและจิตวิทยาทางการเรียนรู้และการสอน รวมทั้งการวางแผนออกแบบการจัดการเรียนการสอน การดำเนินการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล สื่อและเทคโนโลยีนวัตกรรมและการวิจัยการเรียนการสอน			

ข้อ	มโนทัศน์การสอน	ความคิดเห็น		
		จริง	ไม่แน่ใจ	ไม่จริง
3	ศิลปะการสอนเป็นความรู้ความสามารถในการนำจิตวิทยา วิธีการ และเทคนิคต่างๆไปใช้ในการสอน			
4	ผู้ที่มีศิลปะการสอนจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ สนุกสนานมีชีวิตชีวาและช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และมีความสุข			
5	บริบททางการสอนคือสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน			
6.	สภาพทางจิตใจและความรู้ทางวิชาการของผู้สอน เป็นบริบททางการสอน			
7.	สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกตัวผู้เรียนเป็นบริบททางการสอน			
8.	ปรัชญาการศึกษาหมายถึงความคิดหรือระบบของความคิดที่เกี่ยวกับการศึกษา			
9.	ปรัชญาการศึกษาเป็นสิ่งที่ผลักดันให้บุคคลคิดและกระทำการต่างๆ ในด้านการจัดการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับความเชื่อนั้นๆ			
10	ทฤษฎีการเรียนรู้ หมายถึงข้อความรู้ที่พรรณนา/อธิบาย/ทำนาย ปรากฏการณ์ต่างๆเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ได้รับการทดสอบและยอมรับว่าเชื่อถือได้			
11	ทฤษฎีการเรียนรู้สามารถนำไปใช้เป็นหลักในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้			
12	หลักการเรียนรู้สามารถนำไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้			
13	หลักการเรียนรู้หลายๆหลักการสามารถนำไปสู่การสร้างเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ได้			
14	ทฤษฎีการสอนหมายถึงข้อความรู้ที่อธิบายปรากฏการณ์ต่างๆทางการสอนที่ได้รับการทดสอบและยอมรับแล้ว			
15	ทฤษฎีการสอนสามารถพัฒนามาจากทฤษฎีการเรียนรู้ได้			
16	หลักการสอนสามารถพัฒนามาจากทฤษฎีการเรียนรู้ได้			
17	ระบบการเรียนการสอนคือองค์ประกอบต่างๆของการเรียนการสอนที่มีความสัมพันธ์กันและส่งเสริมกันอย่างเป็นระบบ			

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละข้อคำถามแล้วพิจารณาว่าโรงเรียนของท่านได้ปฏิบัติอยู่ในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน

ข้อ	การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
		ปฏิบัติ มาก ที่สุด	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ ปาน กลาง	ปฏิบัติ น้อย	ปฏิบัติ น้อย ที่สุด
1	<u>การดำเนินการบริหารหลักสูตร</u> โรงเรียนจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายใน อย่างเป็นระบบ					
2	โรงเรียนมีการประเมินคุณภาพโดยองค์กร ภายนอก					
3	โรงเรียนจัดให้มีการอบรมเพื่อให้ครูเข้าใจ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสถานศึกษา					
4	โรงเรียนจัดให้มีการอบรมเพื่อให้ครูเข้าใจแนว ทางการจัดการเรียนการสอน					
5	โรงเรียนจัดบริการแนะนำให้นักเรียนรู้จัก ตนเองและสังคมท้องถิ่นของตนเพื่อได้เลือก เรียนรายวิชาที่เหมาะสมกับตนเอง					
6.	ครูสร้างความเข้าใจกับนักเรียนเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์/เนื้อหาวิชาและโครงสร้าง หลักสูตร					
7.	โรงเรียนจัดครูเข้าสอนตรงตามวิชาเอก					
8.	โรงเรียนมีจำนวนครูเพียงพอต่อการจัดการ เรียนการสอน					
9.	โรงเรียนพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของ ครูเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์					
10	แผนการจัดการเรียนรู้ของครูมีวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา					
11	แผนการจัดการเรียนรู้ของครูมีเนื้อหา สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา					

ข้อ	การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
		ปฏิบัติ มาก ที่สุด	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ ปาน กลาง	ปฏิบัติ น้อย	ปฏิบัติ น้อย ที่สุด
12	แผนการจัดการเรียนรู้ของครูมีวิธีสอนสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา					
13	แผนการจัดการเรียนรู้ของครูมีการประเมินผลสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา					
14	แผนการจัดการเรียนรู้ของครูมีเนื้อหา เทคนิคการสอน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงกับชีวิต เศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมของตน					
15	ครูมีการจัดเตรียมเนื้อหาหลักสูตร วิธีสอนและวิธีประเมินผลการเรียน					
16	โรงเรียนจัดให้มีการอบรมครูเรื่องเทคนิคการใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มความสามารถของครู					
17	โรงเรียนกำหนดให้ห้องสมุด ห้องสื่อการสอน จัดสื่อและอุปกรณ์ต่างๆไว้บริการครูและนักเรียนอย่างเพียงพอ					
18	โรงเรียนนำทรัพยากรจากภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน					
19	โรงเรียนมีวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนเพียงพอต่อความต้องการ					
20	โรงเรียนมีงบประมาณเพียงพอในการจัดหาสิ่งที่สนับสนุนการสอน ได้แก่ วัสดุการสอน คู่มือครู เอกสารและอุปกรณ์การสอน					
21	<u>การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล</u> โรงเรียนจัดให้มีการนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ					
22	การประเมินหลักสูตรใช้เทคนิควิธีและเครื่องมือที่มีความเหมาะสม					
23	โรงเรียนมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในของสถานศึกษา					

ข้อ	การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
		ปฏิบัติ มาก ที่สุด	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ ปาน กลาง	ปฏิบัติ น้อย	ปฏิบัติ น้อย ที่สุด
24	โรงเรียนได้จัดทำแผนงาน/โครงการนิเทศกำกับติดตามในสถานศึกษา					
25	โรงเรียนจัดให้มีการนิเทศกระบวนการเรียนการสอน					
26	โรงเรียนมีการนิเทศการประกันคุณภาพภายใน					
27	โรงเรียนได้จัดทำเอกสารหลักฐานการนิเทศ กำกับ ติดตามที่เป็นปัจจุบัน					
28	โรงเรียนได้จัดทำรายงานการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล					
29	โรงเรียนมีการจัดระบบการนิเทศ กำกับ ติดตามและ ประเมินผล					
30	<u>การสรุปผลการดำเนินงาน</u> โรงเรียนได้จัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินการ บริหารหลักสูตรสถานศึกษาต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและ ชุมชนเป็นประจำทุกปี					
31	โรงเรียนได้ดำเนินการประเมินผลการใช้หลักสูตร ปรับปรุงและพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ทุกปีการศึกษา					
32	<u>การปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร</u> โรงเรียนนำข้อมูลและปัญหาการดำเนินการมาเป็น ข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาการบริหาร หลักสูตรสถานศึกษา					
33	โรงเรียนนำข้อมูลและปัญหาการดำเนินการมาเป็น ข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา					
34	โรงเรียนมีการปรับปรุงและพัฒนาแผนพัฒนา คุณภาพการศึกษา ทุกปี					

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ – ชื่อสกุล	นายวิรุฬ เกิดภักดี
วันเดือนปีเกิด	25 กุมภาพันธ์ 2508
สถานที่เกิด	92/2 แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	249/319 ม.5 ซ.ประชาอุทิศ 54 แขวงบางมด เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	รองผู้อำนวยการโรงเรียนคลองห้วยทราย(ปลื้ม-เชื้อมณกุล) สำนักงานเขตบางขุนเทียน กรุงเทพฯ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนคลองห้วยทราย(ปลื้ม-เชื้อมณกุล) 9/9 ม.6 ซ.เทียนทะเล 7 แขวงสามเต้า เขตบางขุนเทียน กรุงเทพฯ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2520	ประกาศนียบัตรชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 จากโรงเรียนสวนอนันต์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ
พ.ศ.2523	ประกาศนียบัตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนทวีธาภิเศก เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ
พ.ศ.2525	ประกาศนียบัตรชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนทวีธาภิเศก เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ
พ.ศ.2529	วิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.บ.) สาขาวิชาสหนันทนาการ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตพลศึกษา
พ.ศ.2551	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร กรุงเทพฯ